

KURYER WILEŃSKI

GAZETA URZĘDOWA.

"KURYER WILENSKI" wychodzi co **WTOREK** i **PIĄTEK**.

WARUNKI PRZEDPŁATY.

Cena roczna	rs. 10
„ „ z przesyłką	12
„ półroczna	5
„ „ z przesyłką	6
„ kwartalna	2
„ „ z przesyłką	3
„ miesięczna	1

Za ogłoszenia płaci się za każdy wiersz druku po kop. 17.

Biuro redakcji w Wilnie, przy ulicy Biskupiej (Dworcowej), w murach po-unwersyteckich.

T B E S C

Dział urzędowy: Podróż CESARZA JEGO MOŚCI.—Ukazy rządzącemu senatowi: o frakcyjnych zakładach, i o akcyzie o tytoniu.—Najwyższe rozkazy.—Zmiany w składzie urzędników.—Najwyższe ukazy.—Ogłoszenie pef. ob. Namiesznika królestwa Polskiego.—Ogłoszenie pef. ob. ober-policemistrza Warszawskiego.

Wiadomości zagraniczne: Pogląd ogólny. — Włochy. — Francja. — Anglja. — Austrja. — Prusy. — Związek Niemiecki. — Oep. teleg.
Dział literacki: Towarzystwo kredyt, ziemski Kijowski, Podolskiej i Wołyńskiej gub. — Przegląd miejscowy, i pism czasowych.
Listy: z Zytomierza i Królewa. — Rozmaitości. — Dziennik Wileński. — Ogłoszenia.

DZIAŁ URZĘDOWY.

St.-Petersburg, 12-go sierpnia

CESARZ JEGO MOŚĆ, po wyjeździe z Carskiego Siola dnia 6 sierpnia o godzinie 8 wieczorem, przybył szczęśliwie do Moskwy dnia 7 o godz. 10 rano, a do Tulu o godzinie 11 wieczorem. 8 sierpnia rano JEGO CESARSKA MOŚĆ raczył przyjmować wyższych urzędników wojennych i cywilnych, marszałków szlachty i kupców. Po odwiedzeniu soboru, obejrzeniu korpusu kadetów i odbyciu przeglądu wojsk tam się znajdujących, **CESARZ JEGO MOŚĆ** udał się w dalszą podróż o godzinie 11 rano.

CESARZ JEGO MOŚĆ przybył tegoż dnia o godzinie 8-jej wieczorem na nocleg do m. Orła. Dnia 9-go zrana przyjmował wojennych i cywilnych urzędników, marszałków szlachty i kupiectwo, potem zwiedzivszy katedrę i opatrzywszy konsystorjale w Orle wojska i korpus kadecki, raczył udać się w dalszą drogę o 11-jej godz. rano.

Ukaz do rządzącego senatu.

Obowiązujące obecnie przepisy o handlach traktjerowych, na postanowieniach w różnym czasie wydanych oparte, przedstawiają w wypełnieniu swoim wiele niedogodności. Dla ich uchylenia uznano za rzecz niezbędną ułożyć nową ustawę o handlach traktjerowych.

Członek stały czasowego komitetu administracyjnego dla urzędzenia osad południowych, leżący się w kawalerji armji półkownik *Weryhin*, naznacza się dla szczególnych poleceń przy sprawującym obowiązek Namiestnika JEGO CESARSKIEJ MOŚCI w Królestwie Polskiem

Dla ich uchylenia uznano za rzecz niezbędną ułożyć nową ustawę o handlach traktjerowych.

— Po rozpatrzeniu tej ustawy, w radzie państwa, utwierdziliśmy ją, atoli mając na względzie, że urządzenie zakładów traktoriowych pozostaje w ścisłym związku z systematem poboru trunkowego i że nowa ustawa o systemacie tego poboru, jednocześnie przez Nas utwierdzona, przeprowadzona będzie do skutku dopiero po skończonym terminie istniejącej obecnie odkupnej dzierżawy pobożów trunkowych, to jest od 1-go stycznia przyszłego 1863 roku, wskazaną ku temu koleją. Rozkazujemy: zalecającą się przytém do rządzącego senatu nową ustawę o zakładach traktoriowych przeprowadzić do zupełnego wykonania również od 1-go stycznia przyszłego 1863 roku, upoważnionym tytułem ministerstwa spraw wewnętrznych i skarbu, iżby po wzajemnem porozumieniu się z sobą, nakreśliły i wskazywały środki poprzednicze, jakie mają być przedsięwzięte ku przyprowadzeniu do skutku niniejszej ustawy od rzeczonego wyżej terminu.

Rządzący senat nie zaniecha uczynić ku wypełnieniu tego należyte rozporządzenie.

Na autentyczną własną JEGO CESARSKIEJ MOŚCI ręką podpisano:

W Peterhofie, 4-go lipca 1861 roku.

3.) На крестьянскія земли будетъ делаться заемъ.

владельцев, или какое-то недоверие к предполагаемой цели. Если, первое радуется то второе—нужно уважать. Ведь если эта холодность выходит из убеждения, что соединение в одно общество с/х крайнего,превозмощающего сахарным промыслом, может повлечь Подольскую солидарность в неведомое положение, или же выкуп на основании устава 19 февраля, заманить нужды общества, то о совершенной справедливости подобного убеждения можно было бы сомневаться: 1) и в Подольской губернии находится много сахарных заводов, 2) согласно проекта устава сего общества нельзя брать займа на фабрики, 3) если бы дурные обороты сахарных заводов, поставили в несостоятельность их владельцев, как должников общества и других кредиторов, то все таки общество будет пользоваться первенством при взыскании своего долга.

Что же относится до выкупа крестьян то таковой, по силе устава 19 февраля, может служить только оброчным крестьянамъ. По этому, нужно прежде пройти оброчную статью, дабы посредством казеннаго займа, приступивъ къ выкупу земель занимаемыхъ ими: но рабочая система, на основаніи вышеприведеннаго устава, такая даетъ удобства крестьянамъ, что во всякомъ случаѣ, будутъ для нихъ лучшимъ, нежели оброкъ. Затѣмъ, нужно еще много времени, дабы крестьяне до такой степени почувствовали необходимость поземельной собственности, чтобы вздумали рѣшиться на трудный переходъ къ достижению цѣли. Не смотря на желаніе помѣщиковъ, желающихъ выкупъ, какъ единственная подпора въ настоящемъ положеніи дѣла, долженъ еще продлиться.

Между тем, надобность ороше устройства, дешевого и долговечного поземельного кредита — необходима: по причине возвышения процентной, всеобщего недостатка капиталов по случаю хозяйственной реформы, и наконец по причине неблагоприятных торговых отношений польскому царству польское; а с другой стороны наши отношения согласуются с государственными кредитными постановлениями, которые неизвестны царству польскому.

Вопросы и задачи

пераль-адъютанту Мерхилевичу 1-му, за отличное исправление временно должности Варшавского военного генерал-губернатора.

— Приказом министра государственных имуществ 13-го июля, произведенные за выслугу лет, из надворных в коллежские советники: адъюнкты-профессоры Горького и Павла Раздольский; из титулярных советников в коллежские ассессоры: исправляющий должность лесничего Могилевской губ. Петр Лукашевич.

— Прокурору гражданского трибунала Люблинской губернии в городе Люблин, коллежскому советнику Антону Бодушскому, Всемилостивейше повелено быть исправляющим должность Люблинского гражданского губернатора, считая это назначение с 27-го марта (8-го апреля) сего года, то-есть, со дня командирования его ко временному исполнению обязанностей губернатора.

— По Ковенской губернии переименованы: земские исправники, Новоалександровский—коллежский ассессор Глушицкий и Поневежский—отставной майор Сесичский, один на место другого.

По указу ЕГО ИМПЕРАТОРСКОГО ВЕЛИЧЕСТВА, Правительствующий Сенат слушал: предложение Г. Управляющего Министерством Юстиции, Тайного Советника и Кавалера, Дмитрия Николаевича Заматина, от 9-го Августа сего года за № 13940, следующего содержания: Комитет Министров, заслушав внесенные Управляющим Министерством Внутренних Дел и Юстиции предложения относительно меры для прекращения обнаружившихся в Западном крае беспорядков, находил, что последние события в Царстве Польском отозвались в некоторых из Западных губерний Империи рядом явлений, которые носят характер сочувствия к той эпохе, когда этот край, составляющий издревле достояние России, находился временно в составе бывшего Польского Королевства. Хотя явления эти не представляют отдаленно особой важности, быв чужды историческим преданиям и действительному расположению умов коренной части местного населения и порождают единственно систематическим образом действительных злонамеренных подстрекателей, которые искусно возбуждают воображение и пытаются метательными стремлениями прайской и легкомысленной части населения, тем не менее, при частом повторении и продолжительной безнаказанности, они могут произвести брожение умов и нарушить общественный порядок, сохранение которого составляет обязанность каждого твердого и благоустроенного правления. Им же в виду, что преследование обнаружившихся в Западном крае манифестаций доселе входило в область административных мер, всегда более или менее подверженных обвинению в произволе, по мнению Комитета, представляется необходимым подчинить проступки, обнаруживающие недоброжелательство к Правительству и нарушение общественного спокойствия разбирательству в судебнопотликовском порядке, который в пределах строгой законности может соединять в себе быстроту и несложность форм делопроизводства. По всем сим соображениям Комитет полагал составленные правила для временного положения о потликовских судах в Западном крае представить на Высочайшее ЕГО ИМПЕРАТОРСКОГО ВЕЛИЧЕСТВА утверждение. Временное положение о потликовских судах, учреждаемых в некоторых западных губерниях, заключается в следующем: 1) О проступках против установленного порядка управления и против общественного спокойствия и о наказаниях и возмещениях за оные. § 1. Воспрещается всякого рода публичная заявка желаний и стремлений, направленных против существующего правительственного порядка. На семь оснований воспрещается публичное пение гимнов, и пение, выражающих эти желания и стремления; публичное ношение условных отличительных знаков, которыми при дается это значение и ношение коих Потликою не дозволено; публичная денежная складка и сборы без предварительного разрешения Потлиции в пользу лиц, поддерживающих правительственным высказаньям; нанесение оскорблений и причинение угроз лицам, нежелающим участвовать в вышеозначенных заявлениях или действиях, и наконец всякое оказание неуважения или противодействия, а тем более нанесение оскорблений должностным лицам, обязанным предупредить и прекращать подобные беспорядки. § 2. За проступки, в § 1 изъясненные, кроме случая противодействия должностным лицам или оскорбления их при отправлении ими служебных обязанностей, виновные подвергаются, смотря по обстоятельствам, более или менее увеличивающимся или уменьшающимся вину подсудимого, следующим наказаниям и взысканиям: а) За первый раз аресту на время от трех дней до двух недель и денежному взысканию от 10-ти до 200 руб. сер. б) За второй раз аресту до трех недель и денежному взысканию от 20-ти до 400 руб. сер. в) За третий раз аресту до одного месяца и денежному взысканию от 40 р. до 800 руб. сер. г) За совершение проступков в четвертый раз, в пятый и т. д. наказание увеличивается в такой же постепенности. § 3. Заступники и подстрекатели подвергаются наказаниям всегда в высшей мере. § 4. Виновные в оскорблении должностных лиц при исполнении ими обязанностей службы, подлежат денежным взысканиям, определенным в § 2, но срок содержания их под арестом увеличивается за каждый проступок сего рода на время от 2-х недель до 2-х месяцев против назначенных в сем § сроков. § 5. За оскорбление должностных лиц, хотя и при отправлении их должности, но по поводу исполненных ими служебных обязанностей, виновные подлежат денежным взысканиям по назначению Суда, на основании § 2, но арест определяется каждый раз в высшей из указанных в таковых пунктах этого § размеров. § 6. Срок заключения под арестом уменьшается для несовершеннолетних, достигших 17-ти-летнего возраста, до одной трети указанных в § 2-м сроков. § 7. Лица женского пола не присуждаются к личному аресту кроме случаев, когда арест назначается вместо денежного штрафа на основаниях, изложенных в § 2-м. § 8. Денежные штрафы, определяемые на основании предыдущих параграфов, вносятся обвиняемыми в течение семи дней, в случае же неуплаты в этот срок штрафа взыскание производится с движимого имущества, а при недостатке движимого с недвижимого имущества обвиняемого. За несовершеннолетних детей, живущих с родителями или родственниками, отвечают последние. В случае неспособности признания виновным или уплаты всего, или части денежного взыскания, они подвергаются временному тюремному заключению на срок от одного месяца до одного года. Продолжительность сего заключения определяется судом по соображениям с состоянием обвиняемого, возрастом его и другими обстоятельствами, предшествовавшими или сопровождавшими его проступок. § 9. За проступки более важные или сопряженные с особыми обстоя-

тельствами, присвоивающими им значение политических преступлений, виновные подвергаются действию общих уголовных законов и в отношении к ним предоставляется главным местным Начальствам принимать соответствующие тем обстоятельствам особые меры предосторожности. II. О судах для производства дел о проступках против установленного порядка управления и против общественного спокойствия. § 10. Производство дел о проступках против порядка управления и общественного спокойствия для всех сословий сосредоточивается в Потликовских Судах, составляющих первую степень Суда для сего рода. Суды эти на первый раз учреждаются, по усмотрению главного местного Начальства, в губернских городах, при находящемся в губернском городе Уездном Суде. Присутствие Потликовских Судов первой степени состоит из трех членов: Уездного Суда, одного из застывателей Уездного Суда и члена Комиссара по назначению от Правительства. Уездный Стряпчий присутствует при всех заседаниях Потликовского Суда. § 11. Ревизия дел, поступающих из Потликовских Судов, производится в апелляционных Потликовских Судах, составляющих вторую степень Суда и учреждаемых в городах Вильны и Ковно. В Суды эти назначаются для присутствия один из Предсудателей Судебных Палат, один из товарищей Предсудателей Суда Палаты и один из Советников Губернского Правления, по назначению Генерал-Губернатора. Надзор за всеми судами лежит на обязанности Виленского и Ковенского губернских прокуроров при личном наблюдении их самих, или одного из Губернских Стряпчих по их избранию. III. О порядке производства дел в Потликовских Судах первой и второй степени. § 12. Руководствуясь общими постановлениями о порядке дел по уголовным делам, Потликовские Суды предварительно постановляют, по каждому отдельному случаю, заключение о том: представляется ли достаточный повод к призыву к Суду обвиняемых в обнаруженном или заявленном проступке. Призыв обвиняемых, если в пользу оного будет Член-Комиссар, или уездный Стряпчий. Вывест с распоряжением о призыве к Суду, Предсудатель Суда, не иначе, как в семидневный срок, собирает, буде признает нужным, дополнительные сведения и справки, которые могут быть необходимы для решения дела. § 13. Призыв к Суду обвиняемого, а равно и известных по делу свидетелей, имена и жительства коих непременно должны быть обозначены в донесении или извещении о проступке, совершаемом повестками от Суда, в которых указывается день явки. Повестки эти выдаются Потликовскими властями, с роспискою самих вызываемых, или тех, кому они вверяют, на предписании Суда о выдаче повестки. В случае отсутствия из домов, повестки выдаются членам семейств вызываемого, домохозяевам или тем, под надзором коих состоит дом, с такою же роспискою. Срок для явки находящихся не в месте расположения суда назначается Судом, по соображению с расстоянием, и печатается с того самого дня, когда повестка будет передана установленным выше порядком. Все вызываемые обязаны явиться в день, в повестках обозначенный. § 14. Если обвиняемый не явится в назначенный срок и не пришлет установленного свидетеля, о болезни, или о других законных причинах, препятствующих его явке, то суд не отлагается, и решение постановляется по имеющимся в виду доказательствам. Свидетели, не явившиеся по требованию, подвергаются взысканиям, на основании 310 ст. уложения, и после первой неявки могут, если суд признает необходимым, быть доставлены чрез Потлицию. Показания же от лиц, принадлежащих к составу Потлиции, отбираются в месте их служения. § 15. По явке всех вызываемых или, по крайней мере, тех из них, присутствие коих необходимо для приступа к разбирательству дела, суд в присутствии своих допрашивает словесно обвиняемого, свидетелей и других лиц, и производит вообще все следственные действия, в присутствии участников проступка и прикосновенных к делу. Сущность ответов тогда же записывается и по окончании допросов вносится в протокол заседания, который прочитывается обвиняемому и подписывается членами присутствия. Обвиняемый имеет право требовать присвокупления к протоколу всего того, что он считает существенно важным. § 16. После заключения протокола следствия и удаления бывших на оном, суд, не выходя из присутствия, постановляет, по большинству голосов, решение и, вслух затем, словесно объявляет его подсудимым, которые для этого вновь призываются в комнату присутствия. § 17. Приговоры постановляются на основании доказательств и улик. Показания от чинов Потликовского управления отбираются под присягою только тогда, когда сего требуют подсудимые; в противном случае безприсяжное показание чинов Потлиции признается равносильным присяжному показанию свидетелей, за исключением только Начальников Потлиции, по донесениям коих начато дело. От них ни в каком случае не отбирается свидетельских показаний. § 18. На составление письменного приговора суда назначается, со времени решения дела, трехдневный срок. Приговор этот налагается по возможности кратко, и вносится в особый протокол, на котором указывается согласие или несогласие Уездного Стряпчего. Затем приговор объявляется на третий день после решения дела, подсудимому, с роспискою. При этом подсудимый обязан объявить, доволен ли решением или нет, а для того, чтобы не мог пропустить срока на обжалование, на выдаваемой ему копии с решения указывается день предъявления письменного приговора, равно и день, в который оканчивается срок на подачу апелляционной отсылки. § 19. Срок на принесение апелляции устанавливается семидневный, со дня объявления письменного приговора. Срок этот ни в каком случае не может быть продолжен, и пропустивший его лишается безвозвратно права на перенесение дела в апелляционный суд. Отсылки пишутся на простой бумаге и подаются в суд, явившийся, под условием представления суммы денег, равняющейся половине присужденного штрафа, или благонадежного поручительства во внес сих денег, на случай признания апелляции незаслуживающей уважения. Отсылки, поданные с соблюдением сих правил, без всякого замедления и не позже, как через три дня после подачи оных, препровождаются, с подлинными производствами, в подлежащий апелляционный Суд. § 20. Независимо от принесения апелляции, дела по проступкам против порядка управления, переносится на ревизию апелляционных потликовских судов по протестам уездных стряпчих, поданным в срок, установленный для принесения отсылки. Протесты эти могут только касаться двух предметов: сущности приговора, т. е. вопроса о виновности или невинности подсудимого, и меры наказания, если оно будет признано стряпчим слишком незначительным, или, наоборот, слишком тягостным для подсудимого. § 21. Порядок призыва к суду, производства и решения дела для временных апелляционных судов устанавливается оди-

adjutantowi Merchilewiczowi 1-му, за одзначающее сие выполнение временных обязанностей Варшавского военного генерал-губернатора.

— Проз розказ дзеньны министра д6р паства, 13-го липца, мianowani zostali za wyslugę lat, radcy dworu—radcami kolegjalnymi: adjunkci-professorowie Horyhoreccy i Pawel Razdolski; pelniacy obowiazek lesniczego gubernji Mohylewskiej, radca honorowy Piotr Łukaszewicz assesorem kolegjalnym.

— Prokurorowi trybunalu cywilnego gubernji Lubelskiej w mieście Lublinie, radcy kolegjalnemu Antoniemu Boduszyskiemu, Najlaskawiej rozkazano byc pelniacy obowiazek Lubelskiego gubernatora cywilnego, licząc na naznaczenie od dnia 27 marca (8 kwietnia) ter. roku, to jest od daty komenderowania go do czasowego pelnienia obowiazkow gubernatora.

— W gubernji Kowieńskiej zostali przemieszczeni: sprawnicy ziemscy, Nowoaleksandrowski—assessor kolegjalny Hruszanin i Ponewiezki—major odstawni Siesicki, jeden na miejsce drugiego.

Wedle ukazu JEGO CESARSKIEJ MOŚCI, Rzadzacy senat sluchal: przełozenia p. zarzadzajacego ministerstwem sprawiedliwosci tajnego radcy i kawalera Demetriusza syna Mikolaja Zamiatina z dnia 9 sierpnia roku biezacego pod N. 13940, nastepujacej treści: Komitet ministrów po wysluchaniu wniesionych przez zarzadzajacych ministerstwami spraw wewnetrznych i sprawiedliwosci przełozenia co do srodkow celem przeciecia objawiajacych sie w Zachodnim kraju nieporzadkow, znajdujal, iz ostatnie wypadki w Krolestwie Polskim zostaly oznamionowane w niektórych guberniach zachodnich Cesarstwa szeregiem zjawisk, noszacych charakter wspolczucia ku owej epoce, gdy ten kraj, bedacy od dawna posiadloscia Rossji, znajdowal sie czasowo w skladzie bylego Polskiego Krolestwa. Chociaz te zjawiska wziete oddzielnie nie maja szczegolnej wagi, jako obec podaniem historycznym i rzeczywistemu kielunkowi umyslów części pierwotnej ludności miejscowej i pochodzą jedynie w skutek systematycznego sposobu dzialan podżegawczych zlego zamiaru, którzy zrecznie wzburzają wyobraźnię i karmia marzytelnie dążności bezczynnej a lekomyślniej części ludności, niemniej przeto, w razie częstego powtarzania się i długiej bezkarności, mogą spowodować agitację i naruszyć porządek społeczny, którego zachowanie jest obowiązkiem każdego silnego i dobrze ustawnionego rządu. Mając na widoku, że sciganie zjawiających się w Zachodnim kraju manifestacji dotąd wchodziło w obręb srodkow administracyjnych, zawsze mniej lub więcej podległych oskarżeniu o samowolność, podług zdania komitetu, przedstawia się jako konieczność: oddanie przekroczeń, objawiających niechęć do Rządu i naruszenie porządku publicznego, roztrząsaniu w porządku sądowopolicijnym, który w granicach surowej prawności może jednoczyć zarazem szybkość i prostotę form przewodu sądowego. Zważywszy to wszystko komitet miał: ustanowione przepisy dla tymczasowej ustawy o sądach potliowych w Zachodnim kraju przedstawia JEGO CESARSKIEJ MOŚCI do Najwyższego zatwierdzenia. Tymczasowa ustawa o sądach potliowych, ustanawianych w zachodnich guberniach, składa się jak następuje. I. O wykroczeniach przeciwko ustanowionemu porządkowi zarządu i spokojności publicznej, tudzież o karach i sztrafach za nie. § 1. Zabrania się wszelkiego rodzaju publicznych objawów zyczeń i dążeń, skierowanych przeciwko istniejącemu porządkowi rządowemu. Na tej zasadzie zabrania się publicznego śpiewania hymnów i pieśni wyrażających te zyczenia i dążności; publicznego noszenia umówionych znaków odróżniających, do których przywiązują się to znaczenie, a których noszenie przez potlię nie jest dozwolone; publicznych składek pieniężnych i poborów bez uprzedniego dozwolenia potlii na korzyść osób, które uległy odpowiedzialności przed rządem; dopuszczania się zniewag i pogrozek względem osób, nieczujących brać udziału w wyżej wskazanych objawach lub działaniach, i nakoniec wszelkiego okazywania nieposzanowania lub sprzeciwienia, a tem bardziej znieważania osób urzędowych, obowiązanych uprzedzać i przecinać podobne nieporządki. § 2. Za przekroczenia wyluszczone w § 1, oprócz wypadku przeciwnieństwa względem osób urzędowych lub znieważania ich w czasie pełnienia obowiązków służby, winni, stosownie do okoliczności, mniej lub więcej zwiększających lub zmniejszających winę oskarżonego, podlegają następującym karom i sztrafom: a) Za pierwszy raz aresztowi na przeciąg czasu od 3-eh dni do 2-eh tygodni i pieniężnemu sztrafowi od 10 do 200 rubl. srebr. b) Za drugi raz aresztowi do 3-eh tygodni i pieniężnemu sztrafowi od 20 do 400 rub. sr. c) Za trzeci raz aresztowi do jednego miesiąca i pieniężnemu sztrafowi od 40 do 800 rub. sr. d) Za dokonanie przekroczeń po raz czwarty, piąty i t. d. kara zwiększa się stopniami w tymże samym stosunku. § 3. Wszczynajacy i podżegacze ulegają karom zawsze wyższego stopnia. § 4. Winni zniewagi osób urzędowych w czasie pełnienia przez nich obowiązków służbowych podpadają pod sztrafy pieniężne oznaczone w § 2, lecz czas trzymywania ich pod aresztem zwiększa się za każde wykroczenie tego rodzaju o czas od 2-eh tygodni do 2-eh miesięcy dłuższy, nad oznaczone w tym § terminy. § 5. Za znieważenie osób urzędowych, chociaż po za obrebn pełnienia obowiązków, lecz z powodu wykonania obowiązków służbowych, winni podlegają sztrafom pieniężnym, wedle oznaczenia sądu, na mocy § 2, ale areszt określa się za każdym razem w stopniu wyższym od rozmiarów w różnych punktach tego § wskazanych. § 6. Czas trzymywania pod aresztem zmniejsza się dla niepełnoletnich, niemających jeszcze lat 17, o jedną trzecią część terminów w § 2 wskazanych. § 7. Osoby poci żeńskiej uwalniają się od aresztu osobiste, z wyjątkiem tych wypadków, gdy areszt oznacza się zamiast sztrafu pieniężnego, na zasadach wytłomaczonych w artykule następnym. § 8. Sztrafy pieniężne, oznaczone na zasadzie § 6 poprzedzających, obwinieni wnoszą w przeciągu dni siedmiu, w razie zaś nieuwzględnienia w tym terminie sztrafu, ten się wyłącza z majątku ruchomego, a w razie niedostatku ruchomego, z nieruchomego majątku obwinionego. Za dzieci niepełnoletnie, mieszkające u rodziców lub krewnych, odpowiadają ci ostatni. W razie braku funduszu, u osób uznanych za winne, na opłacenie całości albo części sztrafu pieniężnego, ci podlegają czasowemu zamknięciu w więzieniu na czas od jednego miesiąca do jednego roku. Długość czasu tego zamknięcia oznacza się przez sąd po uwzględnieniu stanu majątkowego osoby obwinionej, jej lat i innych okoliczności, poprzedzających wykroczenie lub mu współczesnych. § 9. Za wykroczenia większej wagi lub też związane ze szczególnymi okolicznościami, nadającymi im znaczenie przestępstw politycznych, winni podlegają działaniu ogólnych praw kryminalnych, i co donich upoważnia się główne Władze miejscowe do przyjmowania, stosownie do tych okoliczności, szczególnych srodkow ostróżności. II. O sądach do prowadzenia spraw o przekroczenia przeciw ustanowionemu porządkowi zarządu i przeciw spokojności publicznej. § 10. Prowadzenie spraw o przekroczenia przeciw ustanowionemu porządkowi zarządu i spokojności publicznej dla wszystkich stanów koncentruje się w Sądach Potliowych, stanowiących pierwszą instancję Sądów dla spraw tego rodzaju. Sady te na pierw-

szy raz ustanawiają się, wedle uwagi Władzy miejscowej, w miastach gubernjalnych, przy sądzie powiatowym znajdującym się w mieście gubernjalnem. Komplet Sąd Potliowy pierwsz instancji składa się z trzech członków: Sędziego sądu powiatowego, jednego z Assesorów sądu powiatowego i Członka Komissarza mianowanego z ramienia Rządu. Stracę powiatowy jest obecny na wszystkich posiedzeniach Sąd Potliowego. § 11. Rewizja spraw wychodzących z Sądów Potliowych odbywa się w Apellacyjnych Sądach Potliowych, stanowiących drugą instancję Sądów, a ustanawianych w miastach Wileń i Kijowie. Do tych sądów przeznaczają się na wyrokujących jeden z pomiedzy Prezesów Izb Sądowych, jeden z Towarzyszy Prezesów tych Iz, oraz jeden z pomiedzy Radców Rządu Gubernialnego, mianowani przez Jenerał-Gubernatora. Nadzór nad temi sądami wkłada się jako obowiazek na Prokurorów Gubernjalnych Wileńskiego i Kijowskiego w osobistym przez nich samym doglądaniu, albo też przez Stracęch gubernjalnych z ich wyboru. III. O porządku przewodu sądowego w Sądach Potliowych pierwsz i drugiej instancji. § 12. Kierując się ogólnymi postanowieniami o powodach rozpoczęcia spraw kryminalnych, Sady Potliowe nasamprzód stanowią, osobno w każdym szczególnym wypadku, wniosek z tego względu: czy się przedstawia dostateczny powód do przywołania przed sąd osób obwinionych o wykroczenie objawiające się lub dokonane. Przywołanie jest obowiązującym, gdy za niem oświadczyć się Członek Komissarz lub Stracę Powiatowy. Pospolu z rozporządzeniem o przywołaniu przed sąd, Prezes sądu, nie dalej jak w terminie siedmiodziennym, zbiera, jeżeli uzna za potrzebne, wiadomości i objaśnienia, mogące być niezbędne potrzebami dla rozstrzygnięcia sprawy. § 13. Przywołanie przed sąd obwinionego, a równie znanych w sprawie świadków, których nazwiska i miejsca zamieszkania konieczne powinny być oznaczone w doniesieniu lub zawiadomieniu o przekroczeniu, odbywa się przez powiestki z Sądów, w których naznacza się dzień stawienia się. Te powiestki wydają się przez Władze potliowe za pokwitowaniem samych osób przywołanych, lub tych, których upoważnia, na przedpisaniu Sądów o wydaniu powiestki. W razie nieobecności w domu, powiestki wydają się członkom rodziny przywołanego, właścicielom domów lub tym, pod których nadzorem dom zostaje, za takim jak wyżej pokwitowaniem. Termin stawienia się dla osób zostających po za miejsce lokacji Sądów, naznacza się przez Sąd względnie do odległości i liczy się od tego samego dnia, kiedy powiestka zostanie doręczona w porządku wyżej ustanowionym. Wszyscy przywołani obowiązani są stawić się w dniu w powiestce oznaczonym. § 14. Jeżeli obwiniony nie stawi się w terminie oznaczonym i nie przysłał prawomocnego świadectwa, że jest chorym, lub nie może stawić się dla innych stojących na przeszkodzie przyczyn prawnych, to sądenie nie odracza się i wyrok zapada na mocy będących na widoku dowodów. Świadczenie, który nie stanął na wezwanie, ulegają karze na mocy artykułu 310 Ustawy, i po pierwszym niestawieniu się, jeśli Sąd uzna za konieczne, mogą być dostawieni przez potlię. Zeznania zaś osób, należących do składu potlii słuchane są na miejscu ich służby. § 15. Gdy się zjawią wszyscy przywołani albo przynajmniej ci z pomiedzy nich, których obecność jest konieczna potrzebą dla wystąpienia do roztrząsania sprawy, Sąd na posiedzeniu swoim bada słownie obwinionego, świadków i inne osoby i w ogólności odbywa wszystkie czynności śledcze, w obec uczestników wykroczenia i mających styczność ze sprawą. Treść odpowiedzi w tej chwili się zapisuje i po ukończeniu badania wnosi się do protokołu posiedzenia, który odczytuje się obwinionemu i podpisuje przez członków Sądów. Obwiniony ma prawo żądać, aby do protokołu było dodane to wszystko, co poczytuje za istotnie ważne. § 16. Po zamknięciu protokołu śledztwa i usunięciu tych, co się na niem znajdowali, Sąd, nie wychodząc z izby sądowej, stanowi większością głosów wyrok i zaraz potem słownie objawia go oskarżonym, którzy dla wysluchania go przywołują się znnowo do izby sądowej. § 17. Wyroki stanowią na podstawie dowodów i świadectw. Zeznania osób zarządu potlii odbierają się pod przysięgą tylko wtenczas, gdy tego żądają oskarżeni; w przeciwnym razie zeznania urzędników potlii bez przysięgi złożone, uważa się za równie doniosłe jak i pod przysięgą uczynione, z wyjątkiem tylko Naczelników Potlii, na których doniesieniu się opierając, rozpoczęto sprawę. Od nich w żadnym razie zeznań jako od świadków się nie odbiera. § 18. Na ułożenie pismennego wyroku Sąd naznacza się, od czasu rozstrzygnięcia sprawy, termin dni trzech. Wyrok ten układa się wedle możliwości krótko i wpisuje się do osobnego protokołu, na którym oznacza się zgodzenie się lub niezgodzenie Stracęch Powiatowych. Następnie wyrok ogłasza się obwinionemu dnia trzeciego po rozstrzygnięciu sprawy, za pokwitowaniem. Podówczas obwiniony obowiązany jest wyrazić, czy przestaje lub nie przestaje na wyroku, a izby nie mógł pominać terminu na zaskarżenie, oznacza się na wydanej mu kopji wyroku dzień komunikowania wyroku pisanego, oraz dzień, w którym się kończy termin podania odezwy apellacyjnej. § 19. Termin na złożenie apellacji ustanawia się dni siedmiu, licząc od dnia ogłoszenia wyroku pisanego. Termin ten w żadnym razie nie może być przedłużony, i kto go opuści, traci niepowrotnie prawo przeniesienia sprawy do Sąd Apellacyjnego. Odezwy piszą się na papierze prostym i podają się do sądu, który rozstrzygał sprawę, pod warunkiem złożenia summy pieniężnej, wynoszącej połowę nałożonego sztrafu, lub też wiarogodnej rękofm, iż te pieniądze będą złożone w razie, jeśli apellacja uznana zostanie za niezasługującą na uwagę. Odezwy podane przy zachowaniu tych przepisów, bez żadnej zwłoki i nie dalej jak we trzy dni po ich podaniu, przenoszą się razem z autentycznymi przewodami spraw do odpowiedniego Sąd Apellacyjnego. § 20. Niezależnie od przyniesienia apellacji, sprawy o wykroczenia, przeciw porządkowi zarządu, przechodzą na rewizję Apellacyjnych Sądów potliowych w skutek protestów Stracęch powiatowych, podanych w terminie na złożenie odezwy naznaczonej. Protesty te mogą się ścierać tylko do dwóch przedmiotów: istoty wyroku, t. j. pytania o winie lub niewinności oskarżonego, i stopnia kary, jeśli ta uznana zostanie przez Stracęch Powiatowych za nadto mało znaczącą, lub też przeciwnie za nadto obarczającą dla obwinionego. § 21. Porządek przywołania do sądu, przewodu i rozstrzygania spraw dla tymczasowych Sądów Apellacyjnych ustanawia się taki sam, jak przepisany dla sądów potliowych pierwsz instancji, ale z tą zmianą, że Sady Apellacyjne przywołują do swej izby sądowej tylko tych świadków, których zeznania po przedwstępnym rozpatrzeniu sprawy będą uznane za szczególnie niezbędne do rozwiązania sprawy, przy czem mają na uwadze, ażeby w wyborze świadków wskazywanych przez obwołanego, oddawano pierwszeństwo tym, o których sami obwinieni wspominali w odezwach apellacyjnych. § 22. Wyroki Apellacyjnych sądów potliowych uznają się za ostateczne i mogą być unieważnione nie inaczej jak przez Najwyższą Władzę. § 23. Od uznanych być winnymi na mocy wyroków Sądów Potliowych, jak pierwsz instancji tak i apellacyjnych, oprócz sztrafów uzyskuje się summa kosztów, niezbędna na pokrycie wydatków z powodu stawienia świadków i innych osób przywołanych przez sądownictwo, rozchodów kancelarii oznaczonych wedle liczby arkuszy wchodzących w przewód sprawy, a nakoniec pieniądze zło-

Wiadomości zagraniczne.

Pogląd ogólny.

Wobec wyjątkowej uwagi Europy na Węgry, wszelkie inne najwyższego znaczenia przedmioty pozostały w ciemni. W ostatnią środę, a więc nie upłynął jeszcze ani tydzień czasu, Franciszek Deak, w oczekiwaniu wyroku sejm rozwiążący, ułożył i odczytał przed izbą poselską uroczystą protestację przeciw temu postępkowi przemocy. Na polu prawności, na którym Węgry silną stopą stanęli, nie zbywa na mnogich dowodach okazujących, że rozwiązanie sejm gwałci zasadnicze ustawy. Król nie jest koronowany a więc naród ma prawo i niezbędną potrzebę obrad nad dyplomatem inauguracyjnym; w strasliwym wstrząśnięciu, jakiego Węgry przed dwunastu laty doznały, pozbawiono ich bratnich ziem i posiadłości od osmiu wieków dzielących z nimi i powodzenia i nieszczęścia; praojcowie dzisiejszych pokoleń, troskliwi o ciężko zapracowany grosz, wieśniacy uchwaliłi, a przodkowie Franciszka Józefa oprzysegi, że choćby naród z królem w innych szczegółach porozumieć się nie mógł, nigdy sejm rozwiązywać nie należało przed zgłoszeniem podatków. Tak bowiem głęboko weszło w serce ludu węgierskiego to przekonanie, że każdy grosz przez sejm nie uchwalony, a przez władzę wzięty, jest rozbojem, który siłą odeprzeć, nie tylko wolno, ale powinno być pierwszym obywatelskim obowiązkiem. Owoż ten ostatni wzgląd zdaje się być przez p. Deak przyjęty za podstawę protestacji.

Może się to dziwnym wydać, a przynajmniej, niezwykłym w parlamencie i w życiu innych europejskich narodów, że sejm roztrząsa projekt protestacji, pierwój nim wyrok rozwiązania, a nawet wiadomość o jego rzeczywistym podpisaniu otrzymał; ale Węgry tyle już ucierpieli od pieniaczkich austriackich wykrętów, że ta przezorność jest najzupełniej usprawiedliwioną. Nieraz przemoc żelazną ręką zamykała im usta, nie chcieli więc dać się podchwycić i jak po bityskawicy grom uderza, tak chcieli wnet po wyroku rozwiązania, cisnąć protestację narodu.

Dzienniki wiedeńskie rozniosły były wiadomość, że sejm natychmiast po wysłaniu adresu w odpowiedź na reskrypt 21 lipca, przewidując wyrok rozwiązania, sam czynności swoje zawiesi. Już też same dzienniki miały porywny, że Węgry w dumie swojej, ochwalili się wydierać królowi prawa zamknięcia ich obrad, tymczasem pokazało się, że czasopisma wiedeńskie były w dobrowolnym lub mimowolnym błędzie. I owszem, sejm nie tylko obrad swoich nie przerwał, ale zajął się roztrząśnieniem najważniejszego i najżywniejszego dla Węgier pytania, a mianowicie co do praw pojedynczych narzęczy, jakimi rozmaite plemiona, do składu korony węgierskiej weszły, mówią. Podstawą projektu komisji sejmowej jest praca, w tym przedmiocie przed dwunastu latami dokonana, przez Ludwika Kossutha. Czytając jego krótkie, ale jedne i pełne treści pismo, w rzeczy tak się siebie zawilił, zdaje się, że dołatały czytelnika głos owych Syesowskich aforyzmatów, które tyle światła w swoim czasie, na naukę społecznych stosunków rzuciły. Projekt komisji oparty na tej podstawie objął wszystkie względy, w których używanie mowy ojczystej, urasta do rozmiarów, żadnemu przedawnieniu nieulegającego prawa. Jasno a stanowczo komisja określiła, że w kościele, w szkole, w sądach i sejmie pojedyncze narzęcza używać mają nieczym nieściśnionej swobody, przez uszanowanie tylko dla dziejowego prawa i braterskiego starszeństwa język magyarski ma być językiem władzy centralnej. Ten projekt komisji godny jest uwagi powszechnej, sposoby przez nią podawane do uniknięcia zawiłości są proste i jakby same z siebie wypływające; przynajmniej kiedy przypomniemy sobie te długie a ciemne rozprawy, z jakimi pierwsza rada cesarstwa w Wiedniu występowała, to dobródusze na pozor wmańwanie Słowianom, że w ojczystej swojej mowie nie potrafia wyrazić tych głębokich pomysłów, jakie im niemiecka nauka podać może, to eudackie nakonieć stwierdzenie, że Galicjanie koniecznie język niemiecki w sądach zastrzyżać powinni, bo używając polskiego, prawować się nie potrafia, dla niedostatku w swej mowie słownictwa sądowego; nie możemy nie oddać całej sprawiedliwości projektowi węgierskiej sejmowej komisji i nie zwrócić nań uwagi czytelników. Z tego powodu niech nam wolno będzie mimożadem powiedzieć, że żadne podobno słownictwo prawne nie wygląda tak pstro jak niemieckie. Z tą łatwością, z jaką Niemcy dobro cudze przywłaszczają sobie przywykli, chwytając na lewo i na prawo z przodu i z tyłu, oburacz formuły i wyrażenia prawodawstw całego świata, utworzyli sobie najroznorodniejszą terminologię, z której, gdyby każdy naród swoje odebrał, pozostałoby tylko jakieś dziurawe i niespójne straszidło do niczego posłużyć nie mogące.

Tak więc, sejm węgierski w pracy swojej nie staje, pełnomocnicy narodu z kurylnych krzesel nie schodzą i spokojnie czekają wiedeńskiego Brennusa, który ich obradom ma położyć koniec.

Z wielu wieści, które dotąd krążyły o zamiarach rządu na przyszłość, o manifestcie do wszystkich ludów składających austriacką monarchję, o uniwersale do Węgrów, aby wprost, sejm pomijając, przystąpili do wyboru posłów na radę cesarstwa i t. p. żadna się nie sprawdziła. Według ostatnich doniesień z Wiednia wyrok ma tylko kilkanaście słów zawierać, oznajmiać rozwiązanie i zapowiedzieć zwołanie nowego sejm na półroczu.

Tymczasem dzienniki wiedeńskie trwożą się i słusznie, aby cała świeża jeszcze budowa konstytucyjna nie runęła. Wiedzą one, że potężne uprzywilejowane

stronictwo, ze zgrozą na te wszystkie nowości patrzy, wiedzą i to, że gdy Węgry, t. j. połowa niemal państwa doraźnie rządzeni być poczyna, nie podobna będzie ministrom oprzeć się żądzy przywrócenia takiego trybu i w innych krajach cesarstwa; zostawiając więc ich mądrości obmyślenie środków wybrnięcia z toni, w jaką się dobrowolnie rzucili, najgoręcej zaklinają, aby węgierskie zawiłości nie oddziaływały szkodliwie na niemieckie przynajmniej kraje.

Sprawa węgierska, jeżeli wierzyć mamy, pewnym zkadnąd doniesieniom, znalazła niespodziewane wsparcie. Czytelnicy przypomną sobie, że poselstwo angielskie w Wiedniu, wyprawiło jednego ze swoich najzdolniejszych urzędników do Pesztu, aby miał baczne oko na cały ruch sejmowy, aby zbadał wszystkie stosunki krajowe, poznał ludzi stojących na czele sprawy powszechnej i wierny obraz obecnego stanu Węgier rządowi angielskiemu przesał. P. Dunlop musi posiadać głęboką znajomość i dziejów i praw węgierskich, musi być obdarzony tą przenikliwością umysłu, tą domysłowością, która w głębi serce czytać pozwala i tą łatwością zbliżania się z ludźmi, która ich spótnie i ufność jedna, bo Lord John Russell nadszedłszy z doniesieniem pana Dunlop był zadowolony. Wszakże i hr. Rechberg nie był obojętnym na pobyt ukształconego dżentelmena w Peszcie, załcił się, że niezwykła jego obecność w stołnicy Węgier, obudza przesadzone nadzieje i czyni Magyarów przekornymi na wszelkie podawane przez rząd pojednawcze środki. Lord John Russell rozkazał panu Dunlop Peszt opuścić, śnać już angielskie ministerstwo spraw zagranicznych dostatecznie było oświecone i wtajemniczone we wszystkie szczegóły narodowego węgierskiego życia. Okoliczność odwrotu pana Dunlop, dała początek interpellacjom parlamentownym w Londynie, domagano się, aby rząd złożył na stole izby sprawozdania swego agenta, wicehrabia Palmerston żądał temu odmówił, lecz teraz gdy sprawa węgierska zdawała się przyspieszonym biegiem dążyć do rozwiązania, Lord Palmerston rozkazał najważniejsze listy pana Dunlop wydrukować w bardzo małej liczbie egzemplarzy i przesać je, prócz angielskich mężów stanu, gabinetom paryżkiemu i turyńskiemu. Te listy miały sprawić głębokie wrażenie, do tego stopnia, że Napoleon dla zakłęcia pożogi, mogącej zapalić się wojny, najusilniej nastaje na rząd wiedeński, aby wszelkie ostateczne środki unikał, i temu właśnie przypisać należy odkład na półroczu zwołania nowego sejm. Wypadki w Kroatji, Dalmacji i Istrii tym większą musiały zwrócić baczność Anglii, że położenie tych krajów nad Adryatykiem czyni je dla okrętów angielskich dostępnymi i bardzo być może, że eskadra świeżo z Malty do Neapolu wyprawiona jest w związku z niespodzianym, a tak dla Austrii bolesnym oporem Kroatów i Dalmatów. Rząd angielski znowu pana Dunlop do Zagrzebia i Fiume wysłał, a rząd wiedeński co najprędzej arcybiskupa zagrebskiego kardynała Hauika i generała Filipowicza, niedawno cesarskiego pełnomocnika na kongresie Serbskim do stołicy powołał. Wiedocznie sprawa węgierska przybiera międzynarodowe rozmiary; na wszelki przypadek wojska na Węgrzech jest dużo, ale rząd wycofał z jego szeregów mnóstwo oficerów, podejrzanych o spótnie dla Węgrów, nie wiadomo tylko co z nimi zrobi, bo posłać ich do Włoch, do Czech, lub Galicji nie jest zupełnie bezpiecznie, sprawa węgierska jest sprawą i wymienionych krajów. W samem łonie rady cesarstwa wynurzają się objawy rozprężenia; zwracamy uwagę czytelników na list pisany ze Lwowa, a we francuskim petersburskim dzienniku powtórzony. Z niego daje się widzieć, że hr. Potocki przewiduje już tę chwilę, kiedy z powodu rozwiązania sejm węgierskiej i czynności rady cesarstwa zamknąć przyjdzie, weźmie więc obmyśleć należy, jakie ma być postępowanie sejmów pojedynczych krajów. Słusznie Wschodnio-niemiecka poczta mówi, że p. Schmerling od zagajenia swoich konstytucyjnych robot, nigdy jeszcze nie znajdował się w tak drażliwym i niebezpiecznym położeniu.

We Francji, wiara w trwałość przymierza z Anglią coraz bardziej upada. Przybycie do Paryża króla szwedzkiego naprowadziło na domysł, że można będzie zamienić je francusko-skandynawskim, co przy niniejszych stosunkach polityki Napoleona III jest bardzo prawdopodobnem. Zbliżenie się dworów sztokholmskiego z paryskim nie zawiera nic nowego. Dyplomaci francuscy lubią trzymać się dziejowych podań, nie mogą zapomnieć, że wielki kardynał Richelieu za pomocą Gustawa Adolfa ogromny wpływ na Niemcy wywierał, a lubo dzisiejsze położenie Niemiec, całem niebodem różni się od ich położenia w XVII wieku, jednak myśl przymierza z państwami północnymi uścisła się Francuzom urokiem najświetniejszego okresu ich zewnętrznej polityki. Dynastia Bernadotte, stojąc na czele państwa pogranicznego, między Rosją i zachodnią Europą, nigdy nie zapoznawała obowiązków swoich względem Francji, sprzyjała jej we wszystkich zdarzeniach, w których nie kępowały jej swobodnych działań "powinności" względem nowej ojczyzny; byłoby rzeczywiście dziwnem, gdyby wnik marszałka pierwszego cesarstwa, nie tehtał najżywszym spótnieciem dla synowca Napoleona I, choćby ich tak ścisłe związki krwi z sobą nie łączyły. Nie więc zdumiewającego, że Karol XV powitano został na ziemi francuskiej tak serdecznie przez parzykie dziennikarstwo. Konstytucjonista poświęcił obszerny przegląd czynnościom rządowym nowego sprzymierzenia, mówi on o działaniach jego rządu z uwielbieniem a mianowicie o doniosłości prawa 25 października 1860 roku, które w Szwecji wprowadziło swobodę wyznań. Tak, dawniej prześladowany katolicyzm, odżył na tej dalekiej północy; wolno jego wyznawcom budować kościoły, zaprowadzać zakłady naukowe i rozszerzać światło swej wiary. Nawet Izraelitom, którym czasowie tylko wolno było przemiesz-

kiwać w Szwecji, służy dziś prawo nietylko stałego pobytu, ale i nabywania dóbr w obiegach całego królestwa.

Zaprzeczyć niepodobna, że w główniejszych międzynarodowych pytaniach, rząd szwedzki zupełnie podziela poglądy Francji. W ostatnich czasach obadwa państwa jeszcze bardziej zbliżyły się z sobą, przez jednomyślnie przyznanie królestwa włoskiego. Gdy Francja uroczystie nazwała Wiktora-Emmanuela królem półwyspu i cofnęła swego pełnomocnika przy Franciszku II, oraz mianowała posłem nadzwyczajnym pana Benedetti w Turynie, Szwecja idąc za tym wzorem, radośnie przyjęła margrabiego Torrearsa i oznajmiła, że jenerałny konsulat neapolitański w Szwecji oraz parmeński w Sztokholmie, neapolitańskie wice-konsulaty w Götterburgu, Isztadzie, Sundewad i Wisby oraz parmeński w Götterburgu i Hefli, istnieć przestały.

Do tego potrójnego zbliżenia między Francją, Szwecją i Włochami przyląca się jeszcze czwarty pierwiastek duński. W Sonderburgu na przyjazd Karola XV dla widzenia się z królem duńskim, przygotowany był dla ukoronowanego sąsiada pałac, na którego szczytach powiewały chorągwie szwedzka, duńska i włoska. Te wszystkie okoliczności podały w Berlinie i Wiedniu dużo do myślenia. Zbliżenie Francji i Włoch z północnymi państwami obudziło troskliwość gabinetów niemieckich, co do ich stosunków nadal z rządem Napoleona III. Nie przeto nadzwyczajnego, że Prusy podwaja ostrożność i czujność i że Wilhelm I odłożył widzenie się z cesarzem Francuzów do października. Natrącone tu uwagi mimowolnie przywodzą na pamięć zmianę ministra spraw zagranicznych w Berlinie, zapewne w zamiarze porozumienia się Prus z Anglią. Dziennik Różprawy rzuca nieco światła na ten szczegół; mówi on, że hrabia Bernstorff poseł pruski przy dworze londyńskim, obecnie zaś następca barona Schleinitza, niechętnie zajął nowe stanowisko, z załem bowiem opuszczał Londyn; zapewniano go jednak, że dopóty zarządzać będzie wydziałem zagranicznym, dopóki sam nie przekona się, że niepodobna mu odpowiedzieć nadziejom skojarzenia przezeń przymierza z Anglią, z tych przyczyn powszechnie sądzi, że za kilka miesięcy nowa zmiana ministra spraw zewnętrznych w Prusich jest nieuchronna. W liczbie osób mogących zająć miejsce hr. Bernstorffa wymienianją nazwisko hr. Bismarck-Schoenhausena, posła od 1 kwietnia 1859 roku przy dworze petersburskim. Dziennik Różprawy utrzymuje że hr. Bismarck wtajemniczony w politykę cesarstwa i obeznany z widokami ks. Gortzakowa, nie tak swoich przekonani, że ścisły związek Prus z Rosją nierównie korzystniejszy jest dla jego ojczyzny, nad wątpliwe stosunki z Anglią.

Cokolwiekbydz, te wieści o rozprężających się jednolitych a tworzących się drugich przymierzach, są zwiaśtuniami zmian polityki europejskiej, lada dzień pojęś mającej innemi drogami. Napoleon szczególnie nad tem pracuje, aby sąd o prawdziwych swych zamiarach ciągle mylił. Tak np. co do samych Włoch, które niedawno uznał, a przed dziesięciu zaledwie dniami, najprzychylniejszego sprawie włoskiej pana Benedetti posłem mianował, — w tem nagle, bez żadnej nawet widocznej przyczyny w Monitorze rozkazał umieścić ostrzeżenie, które zapewne Włochów głęboko zabol.

Urządowy bowiem dziennik zapowiada: że rozgłoszone przez niektóre czasopisma wieści o zawarciu nowego handlowego traktatu z królestwem włoskiem są bezasadne, gdyż stan tego królestwa nie jest jeszcze taki, aby trwałe międzynarodowe stosunki już zawierać z nim było można. Z drugiej strony również trudno zrozumieć postępowanie Napoleona z Rzymem; gdy poufne lub półurzędowe dzienniki porynają na ks. de Merode, gdy niektórzy biskupi jak np. gibraltarski, miażdżą obelgi na Napoleona i Francję, zdaje się, że stosunki dyplomatyczne znowu mają być wznowione i na miejscu ks. Sacconi ma przybyć do Paryża ks. Flavio Chigi arcybiskup mirański, dotychczasowy nuncjusz przy dworze bawarskim, i przywieść własnoręczny list Ojca S. z wynurzeniem uczuć wdzięczności za udzieloną stołicy apostołkiej opiekę.

Włochy.

Dziennik Narodowości umieścił następne pismo, przesłane przez generała Cialdini, jenerałnemu sekretarzowi wydziału sprawiedliwości i łaski w Neapolu.

"Dzienniki zala się od niejakiego czasu na nadzwyczajną opieszałość w wydziale spraw kryminalnych. Ręka sprawiedliwości tem ciężiej karać powinna gwałcicieli prawa, im mniej skóra okazuje się do karania. Obwiniony ma jednak prawo żądać, aby między oskarżeniem a wyrokiem nie upłynął długi przeciąg czasu."

Jeżeli zostanie ulewinniony, któż mu wynagrodzi straty i cierpienia zwołki.

Proszę więc usilnie przekonać się, czy te zwołki, na które użalają się tak powszechnie, rzeczywiście istnieją. Co jeśli okaże się, postanowim nieodzownie surowo ukarać tych, którzy się podobnego niedbalstwa dopuszczają. To niedbalstwo znieważa prawo, ubliża obowiązkowi włożonemu na sądownictwa, a obok tego gwałci prawa ludzkości (*).

Staraj się pan dobrze to wrazić, że rząd królewski ma prawo mieć urzędników wiernych swoim obowiązkom; nietylko z tego powodu, że nakazują im to ustawy, ale nawet że zagzewać ich do tego powinna miłość wielkiej ojczyzny włoskiej, miłość jej swobod i okupienia, w czym nigdy dosyć nie można okazać dostatecznej gorliwości. Zecheść pan także przekonać się o stanie przewodów kryminalnych, przygotowanych przez sędziów miasta Neapolu; na prowincje, jeżeli to znajdziesz właściwem, wyprawi należy urzędników zdolnych i sprężystych, dla uczynienia podobnychże sprawżeń.

Następnie złożył mi pan listę tych, którzy przez swoje pracowitość zasłużyli na szczególne uznanie, a równie i tych, co przez swe niedbalstwo godni są nagany.

W oczekiwaniu szczegółowego w tej mierze sprawozdania, proszę przyjąć zapewnienie wysokiego poważania. Cialdini."

(* Zecheść więc pan w moim imieniu oświadczyć pochwały sędziom czynnym i pracowitym, a razem zapowiedzieć, że niedbalstwo nigdy nie znajdzie przebaczenia.

Dziennik neapolitański *Nazionale* umieścił następny list pisany przez p. Ricasoli do księdza Caputto, pierwszego kapelana króla Wiktora Emanuela.

"Jeżeli miłem jest dla mnie to przekonanie, że żyćciwość Włochów towarzyszy mi i wspiera na trudnej drodze, na którą mi ufność królewska powołała, po stracie wielkiego obywatela, któremu ojczyzna głównie winna swoje obecne powodzenie, najmilsiem jest dla mnie zastąpić na pochwałę dostojnych osób, bo w niej czerpię potrzebne siły do spełnienia poruczonego mi posłannictwa."

Dziękuję więc najserdeczniej waszej przewielebności za list do mnie pisany, nie tyle z powodów zawartych w nim uprzejmych dla mnie uczuć, ile stąd, że obudził we mnie nadzieję potężnej pomocy dokonania wielkiego dzieła, nad którym dziś pracujemy.

W kraju wolnym, każdy obywatel przyczynia się z miejsca swojego do szczęścia sprawy powszechnej. To współdziałanie jest dla mnie drogim, gdy zwróci uwagę na boleść, z jaką widzimy dostojników kościoła, raczej w szeregach przeciwników, niż przyjaciół sprawy włoskiej, łatwo będzie przykładem i słowem dowiesć waszej wielbności, o ile religja i duchowieństwo stracił na tém mogą, gdy to ostatnie przejdzie do szeregów nieprzyjaciół tych świętych uczuć patryotycznych, jakie Bóg zaszczepił w sercach ludzkich, potępiając swoim boskim słowem wszelką niewolę i wszelki ucisk.

Gdyby Włochy i świat katolicki miały szczęście liczyć między wysokimi pasterzami kościoła więcej prałatów podobnych waszej przewielebności, zgubny antagonizm, tworzący sumienia, podżegający umysły, nie zagrażałby uczynieniem ich głuchymi na uczucia religijne, tak niezbędne dla społecznej pomyślności.

Proszę przyjąć i t. d. Ricasoli."

Turyń, 9 lipca 1861 r.

Podajemy list, pisany do dziennika *le Nord*. Genua, 13 sierpnia. Przewoźny parostatek *Miasto Lion* pod dowództwem kapitana Emerika, najęty przez rząd włoski, przybył do Genui z Neapolu 11 b. m., mając na swym pokładzie około 200 powstańców burbońskich, tudzież 20 jenerałów i pułkowników. Ta starszyzna wojskowa Franciszka II uwięziona została w Neapolu, w nocy z d. 8 na 9, jako podejrzana o zasilenie powstania. Zaprowadzono ich najprzód do twierdzy podmiejskiej, a potem rano d. 9 sierpnia umieszczono na parostatku, przed którego odpłynieniem pozwolono im widzieć się z rodziną. W czasie żeglugi, gdy zbliżono się do Terraciny, kilku jenerałów wskazując na brzeg państwa kościelnego, żądało u kapitana Emerika, aby ich na ląd wysadził, utrzymując, że nie mogli pociążyć się za jenców na okręcie, na którym flaga francuska powiewała. Kapitan odmówił ich żądaniu, oświadczając, że miał rozkaz zawiezienia ich do Genui.

Z liczby tej starszyny, dwaj tylko otrzymali pozwolenie udania się: jeden do Szwajcarii, drugi do Paryża, inni pozostali w Genui, zobowiązawszy się uczciwem słowem, iż nie opuszczą miasta.

Co do 200 powstańców, wysłano ich do twierdzy Fene-strelli na granicy sabaudzkiej, gdzie urządzono zakład karnowo-wojskowy.

Podług wiadomości nadsyłanych z prowincji południowych, na nieszczęście powstanie nie prędko jeszcze da się przytłumić. Mimo sprężystości jenerała Cialdini i potężne udzielenie mu środków, rozumem, że potrzebować będzie jeszcze wiele czasu, nim usmierzy te nieszczęśliwe kraje, w których panują rozboje i zniszczenia. Lękać się nawet należy, że dopóty tego nie dokaże, dopóki Franciszek II-gi pozostanie w Rzymie.

Oczywiście wiele jest jeszcze do roboty: rząd króla włoskiego postanowił wszystko poruszyć, byleby prowincje południowe usmierzyć. Najął on znowu dwa statki francuskie przewożowe: *Przyszłość* wczoraj przybyły z Marsylii i który tegoż dnia odpłynął do Neapolu ze 400 czy 500 garibaldystami, których zaciągniono dla ścigania zbrojów, i *Brazylja* oczekiwany z Marsylii.

Policja neapolitańska, dowiedziawszy się, że komitet burboński zgromadził się w domu p. Ferdynanda Galizja, byłego kontrolera celnego i syna kamerdynera Ferdynanda II, uwiadomiła o tém władzę. Wszystko zostało tak urządzane, aby spiskujących schwycić na gorącym uczynku.

Doprowadziło to do uwięzienia pana Galizja, kapitana Lecaldano i niejakiego Verri, służącego za szpiega zbrojcom, kryjącym się w Somma. Przetrząsniono dom pana Galizja i znaleziono dowody formalnego spisku. Donoszą, że wies S. Paolo (w Molive) napadnięty został 4 sierpnia, o samym wschodzie słońca przez zbrojów, przebranych w mundur burboński zandarmierji. Ci zbrojcy zrabowali lepsze domy, a między innemi dom archiepiskopatu Giovanni Rogati, potem wyprowadzili go na plac razem z jego bratem i zawiadowcą majątku, zwanym Antonio Capra; obnażywszy ich zupełnie po niesłychanych męczarniach zakłóli bagietami, spalili potem archiwę gminy i schwytawszy jednego z mieszkańców ubrali go po niewieściemu, zapalili na nim suknie i dopóty czekali, póki żywcem nie zgorzał. Nadbiegło wprawdzie nieco żołnierzy i gwardie narodowe z Briano i Ivernii, lecz zbrojcy już pierzchnęli.

Powyższe wiadomości potwierdzone zostały przez gazety urzędowe.

Turyń, 13 sierpnia. Baron Ricasoli miał już ostatecznie postanowienie z jakich osób składać się będzie nowy gabinet. Panowie Menabrea i Peruzzi pozostaną na miejscu, p. Ratazzi już umówił się z jenerałem la Marmora. Powszechność o tyle tylko zajmuje się temi zmianami, o ile pragnęłaby na czele wydziału wojny widzieć ministra zdolnego, niezmordowanego i sprężystego, a na czele wydziału spraw wewnętrznych ministra takiego, jakiego królestwo włoskie potrzebuje. P. Minghetti nie posiada ufności narodu, postępowanie jego jest słabe, tylko Piemont i Bolonja ma na względzie; zdaje się nie widzieć, że Włochy domagają się i oczekują dobrego zarządu, dobrych praw, rękami bezpieczestwa powszechnego, urzędników uczciwych, gorliwych i zdolnych. Nadto zarzucają mu nieżyłczość dla wychodźstwa weneckiego. Minister morski zawaflumował z domem W. H. Webb w New-Yorku; o zbudowanie dwóch wielkich pancernych fregat w ciągu 18 miesięcy; dodawszy do tego prace na warsztatach okrętowych w Genui, Liwornie, Castellamarie, łatwo oczekiwać można silnej floty, dostatecznej na obronę brzegów morskich królestwa.

Synowie Wiktora-Emmanuela zwiedzili część Szwajcarii; teraz znajdują się w Monzie, w przyszłym miesiącu udadzą się do Emilji i Toskanji. Księżna Genui pojechała na kilka dni do Lucerny, dla widzenia się z ojcem swoim królem saskim.

Dnia 15 sierpnia. Budowanie drogi żelaznej ułatwiło wykopaliska w Pompei; odkryto bardzo wiele starożytności. Polakowie w ogrodach pałacu Farnese kupiono świeżo przez cesarza Napoleona od Franciszka II, rozpoczęło poszukiwania pod przewodnictwem osobnej komisji, dotąd ta miejscowość na której stał niedgdy pałac Cezarów, nie była pod względem sztuki badana. Zaledwie poruszono ziemię a już odkryto napis, który zdołał bibio-tekę Augusta.

Hr. Cavour różnił się w zdaniu z jenerałem La Mar-

mora pod względem siły zbrojnej włoskiej. Jeneral utrzymywał, że dla pokonania Austrii wojsko lądowe było dostateczne, przeciwnie hr. Cavour sądził, że plan obejmować był powinien nie tylko czworobok, ale i Adriatyk. Chciał on mieć w 1862 r. flotę włoską, złożoną z 16 fregat szrubowych 1-go rzędu, ze 4-ch baterii pływających i tyluż fregat pancernych. Jeneral Menabrea, który od śmierci hr. Cavour kieruje wydziałem morskim, podając jego wyobrażenia, czynnie je wykonywał. Już jedna z fregat pancernych ukończona została w Seyne niedaleko Tulonu, druga w listopadzie przypłylnie do Spezzii. Dwie fregaty których zbudowania podjął się Wiljams Webb, będąc nosic nazwy hr. Cavour i Włochy. W Castellamare są na ukończeniu trzy wielkie fregaty: *Etna*, *Saetta* i *Messina*. W Liwornie budują okręt Magenta. Nakoniec trzy nowe statki na warsztacie genueńskim zwać się będą: ks. Klotylda, ks. Humbert i ks. Eugenjusz.

Neapol 13 sierpnia. Wziętość jen. Cialdini wzrasta. Dzięki jego pomysłowi powołania pod chorągwie wszystkich ludzi dobrej woli, rząd jego staje się popularnym a ta popularność skuteczną. Wszędzie, gdzie rozboje głowę podnoszą, wnet są tłumione. Jeneral Pinelli rozgromił pod Cancelli blisko Neapolu wielką bandę trapiącą okolice. Utrzymując, że zbójcy stracili 300 ludzi w zabitych, jeńcach i rannych; ciągle dają się widzieć bandy wieśniaków prowadzonych przez żołnierzy i żandarmerję; bataljon bersaglierów, który wyszedł dnia 11 do Nolla, tegoż wieczora wrócił z jeńcami. Dotąd całe powołenie zbójców ogranicza się na niszczeniu pojedynczych wsi i miasteczek i na śpiesznej ucieczce w góry za ukazaniem się wojska.

Król Wiktor-Emmanuel jest namiętnym miłośnikiem łowów; obrał sobie gminę Valdieri obfitującą w wiejskie stada koz skalnych i płaci gminie za wolność polowania rocznie 26,000 fr.; dodawszy do tego dochód 5 tysięcy fr. na rok, która gmina pobiera z wydzierzawienia żrdeł lekarzów, leżących w jej okolicy, łatwo pojąć, że to miasteczko złożone z 2 tysięcy mieszkańców, przy takich dochodach musi być kwitujące.

Król zwykle 2 miesiące w roku przepędza na tych łowach, życie jego jest nadzwyczaj skromne, dwa proste żołnierskie namioty, służą za całe schronienie. Król zwykle sypia na ziemi pod gołym niebem owinięty w płaszcz, bo mówi, że dusi się pod namiotem. Rozpoczyna polowanie o godzinie 3-iej rano, że zaś jest nieco otyły i nie może wiele chodzić, używa małych koni sardyńskich, wdrożonych do czepiania się po górach, rączych, niezmordowanych i niezwykajnie pewnych nóg.

W Valdieri przed kilku laty, poznał król szewca, zowiącego się Nara, który służył za pierwszego myśliwca w okolicy; król kazał mu być swoim strzelcem i odtąd Nara jest nieodstępnym od osoby królewskiej na łowach. Jest to chłop silny, nie dlań łatwiejszego, jak wziąć króla na ręce i przynieść przez najniebezpieczniejsze urwiska. Niedawno zatrzymał króla na miejscu bardzo trudnym i rzekł: panie dalej pójść nie pozwolę; wiesz, że jestem odpowiedzialny za twoje skóre, co by to powiedziano w Turynie gdybyś tam nie wrócił? Te łowy bywają zwykle bardzo szczęśliwe, nie raz król w jednym dniu zabija po kilkanaście sztuk i obdarza nimi kapiących się w Valdieri.

17 sierpnia. Pogłoski o zmianie w gabinecie nie ustają. Pp. Rattazzi i la Rovere, mają ostatecznie zasiąść w radzie ministrów. Władnie zasada centralizacji przemogła. Pod koniec roku 1859, wnet po przyłączeniu Lombardji p. Rattazzi wprowadził do Lombardji statut Piemontski. Z początku Medjolan o mało, że nie groził powstaniem, dzienniki najzwyczajniej hałasowały, ale p. Rattazzi nie dał się zrazić, zbywał wszystko własciwym sobie, rozumnym i cierpliwym uśmiechem; dziś stosowanie jest zupełne. Hr. Cavour zażądał się pójść tą samą drogą w Neapolu i Toskanji; to było początkiem tego systemu przeczodnego namiestnictw, które nie dodały rządowi siły, nie zapowiadały przyszłości kraju. P. Farini pierwszy wpadł na myśl osobnych zarządów zastosowanych do miejscowości. P. Minghetti posłubił ją z zapalem. Myśl tu była wprost przeciwną centralizacji i ożywiała podania federacyjne, które sądzono być miłymi dla Włoch. Ale oto pokazało się, że przeciwnie dążności centralizacyjne przemogły, potrzeba było uznać, że jedynie są żywotnem we Włoszech. P. Rattazzi, który jest ich uosobieniem, staje się nieuchronnym; co do wydziału wojny baron Ricassoli tymczasowo nim zarządza, ale sekretarz jenerału p. Cugia rzeczywiście wszystko robi; obrazło to wielu starszych jenerałów i skłoniło nawet jednego z nich pana Pettinengo do wyjścia ze służby. Jeneral della Rovere wybrany był jeszcze na ministra wojny przez hr. Cavour. Jest bardzo podobnym do prawdy, że zamierzone zmniejszenie namiestnictw pozwoli mu zostać ministrem. Poprzedza go wielka wziętość, jakiej od lat wielu żaden z ministrów wojny nie używał.

Piszą z Neapolu, że między więzionymi z 8 na 9 sierpnia liczą blisko 40-tu dawniejszych oficerów wojska burbońskiego i znaczną liczbę księży i mnichów. Samych jenerałów jest siedmiu; jeneral Tabacchi był dowódcą gwardji królewskiej; jeneral Siegrez (z trzema synami) był dowódcą strzelców szwajcarskich; jen. Caldarelli, który w Kalabrii z taką ułaskawością kapitulował, dla przypodobania się Garibaldiemu; jen. Palizz, dowódca artylerji w Palermo, podczas powstania klasztoru Gancia, jen. Fergola, obrońca twierdzy messyńskiej; jen. Antonelli komendant placu przy poddaniu Gaety i jen. Alfani de Rivera dowódca artylerji w Gaecie. Władza poprzestała na przetrząśnięciu mieszkań jenerała Marra, tego co kazał strzelać niebezpiecznego Bentivegna, który pierwszy wystrzelił chorągiew powstania w Cefalu, i jenerała Salsano, który w imieniu Franciszka II-go ostatecznie bombardował Palermo.

W rządzie uwiecznionych pułkowników wymieniają p. p. Segardi i Lanverata, szwajcara, oraz Micherout, belgijczyka. Między majorami rozwiązanego wojska neapolitańskiego znajdują się: Grenet, szwajcar; Spanot i Lopez dawny nacelnik policji wojskowej hrabiego Trapani. Między kapitanami wymieniają: pp. Palumbo, neapolitańczyka, Dorgemonto szwajcara, Guandella i Hainitza, niemców, t. d., t. d.

Zauważyć należy, że ci wszyscy oficerowie, a również i ci, których nazwiska pominięto, uznali rząd Wiktora-Emmanuela i poprzysięgli mu wierność. Odpowiadano ich do twierdzy del-Carmine, a później wyprawiono do Genui. Między duchownymi uwieczniono ks. Maresca, katedralnego apostołskiego wikariusza, poufnego przyjaciela kardynała Riarrio; jałmużnika Piecia i proboszcza kościołów: Santa Lucia i Najśw. Panny Loretańskich; nadto wielu mnichów i nowicjuszy różnych zakonów; uwieczniony jeszcze został p. Barbare był prefekt policji; nie w powodu politycznego, lecz oskarżają go o przywłaszczenie sobie rozmaitych kosztowności przy zabieraniu dóbr jezuickich.

W listach pisanych z Neapolu 10 sierpnia, donoszą o uwiecznieniu pułkownika Dupuy byłego adjutanta marszałka Ischitella, kapłana artylerji Alfana de Rivera syna jenerała, kapitanów Caudel i Ceco, odprowadzonych do twierdzy s. Elma. Uwieczniono też barona Rodino, kalabryczyka krewnego byłego ministra Ajossa. Rysiaż Bovino zięć jenerał-porucznika Filangieri otrzymał pasport za granicę, z rozkazem opuszczenia co najprędzej Neapolu.

Jeneral Cialdini kazał ustąpić z kraju wszystkim wojskowym bawarskim i szwajcarskim, mimo ich żaręczeń, że chcą zachować się spokojnie.

Donoszą, że 400 żołnierzy byłego wojska neapolitańskiego.

go przybyło do Bari, mając na czele trójkolorową chorągiew z oświadczeniem, że pragną poddać się rządowi. Wyprawiono ich natychmiast na okręcie *Niepodległość* do Genui.

PAŃSTWO KOŚCIELNE

Nowy dziennik paryski *Czas* otrzymał następny list z Rzymu, pisany d. 10 sierpnia:

Umieramy tu z gorąca, co niedziela i czwartek plac Navone zamieniany jest według zwyczaju w ogromne jezioro; pojazdy kąpią się w tym sztucznym stawie, gmin rzuca się bosko do niego, wesoly, rozbawiony i ciskający groty złościwości przeciw przejeżdżającym się w powozach; ale słabe to lekarstwo na upał dochodzący do 40 stopni.

Ojciec św. ma się coraz lepiej, chociaż nogi puchną nie przestają. Codziennie prawie po spoczynku, trwającym od 3-iej do 5-iej godziny po południu, wyjeżdża. Widziałem go raz na Palatynie w klasztorze św. Bonawentury. Dnia 5-go sierpnia znajdowałem się przy jego wyjściu z kościoła św. Magdaleny do którego przybył dla uczczenia Przenajśw. Sakramentu i wzięcia uczestnictwa w nowennie odbywanej na uproszenie łaski Boskiej w odwróceniu licznych kradzieży po kościołach.

Mówią, że na Watykanie wrą teraz namiętności. Książd de Merode jest zawsze równie zapędnym a Pius IX niezachwiany w swym przekonaniu, że wszyscy przeciwnicy władzy świeckiej są tylko zwiedzionymi dziećmi. Sądzę, że papież nie da się wciągnąć do zamysłów księdza de Merode, zmuszenia rządu francuzkiego do jakiego stanowczego kroku, który by obudził gorliwość koalicji. Mało jednak znajduje zwolenników swojego zdania. Kardynałowie rozumują po dziecinemu, z wielką pociechą powtarzają sobie, że cesarz Napoleon nie uznał na dobre królestwa Włoskiego, bo w akcie sprzedaży ogrodów Farnese wyraźnie napisano, że cesarz Fr. uczuwał kupił te ogrody od króla neapolitańskiego.

Dziwnie patrzeć na ten stary dwór papieski, który sądzi że wszystko załatwi się samo przez się i że dawne sposoby są najlepsze, i na tych ludzi co przybyszą z daleka rozgorączkowanymi, niespokojni, pragnący działać, niepotrzebując snu poobiedniego, niemogący dać się zrozumieć, więksi papieżem niż papież, bardziej ultramontańscy niż biskup Ostji i fanatyczniejsi od indexu i inkwizycji. Kardynał Antohelli z całego św. kolegium jest może najbardziej przeciwny krucjacie; jest on rzeczywiście zwolennikiem nieczynności i dawnych środków; jest za encyklikami, za układami dyplomatycznymi i bardzo być może, że na końcu nie okaże się tak przeciwnym układom, jak się to na pozór zdaje. Podług mnie idzie mu o jakie takie polatanie łodzi, bo nie wierzy w ultramontańskie i franko-belgijskie zgwałnianie trupa. Przytęm jest spokojny, pełen oglady i cierpliwości; nigdy wprost nie sprzeciwia się papieżowi, którego dusza tkliwa trwoży się na każdy szelest, dostępna jest każdemu pomysłowi, ale nakoniec koi się na głos rozsądnej rady.

Rodzina królewska-neapolitańska przebywa to w Rzymie, to w Palo, w kapłach morskich, to we Frascati. Franciszek II-gi prawie się nie pokazuje; całe dni przepędza w willi swojego młodego stryja hrabiego Trapani.

Rzymianie są ciągle podburzani mniej do podpisów protestacji przeciw pobytowi wojsk francuzkich, jak do wystąpienia z jakim wielkim objawem. Nędra jest ogromna i może zatem przyczynić się do zapalenia umysłów. Główny komitet stanowiący zabrania wszelkich objawów; działa on przez podkomitety urządzone w liczbie 14-tu, niebędących jednak w żadnym między sobą stosunku, co jest regimem tajemnicy. Zdaje się wszakże, że cyrkularz pana Mingetti mocno ich zasmucił, widzą w nim bowiem myśl puszczenia sprawy rzymskiej w odwłokę; pocieszyło ich znówu nadesłanie z Florencji obwieszczeń drukowanych wielkimi głoskami, w których Garibaldi dopomina się czynu i ma iść w jedną rękę z Mazziniem.

Powtarza się tu pogłoska, której duchowieństwo i neapolitanie zupełnie wierzą, że Napoleon pozwolił jak na ostateczną próbę na wyprawę Cialdiniemu, która jeśliby nie potuliła rozruchów, przyszłe wojsko francuzkie, zapewne jak domyslały się dla wrócenia tronu Franciszkowi II-mu.

Uwięzienie dwóch werbowników band burbońskich Giorgi i Merendy, zamkniętych w zamku s. Aniola na żądanie jen. Goyon, dało powód Franciszkowi II, że razem ze swą małżonką odwiedził kardynała Antonellogo, prosiąc o ich uwolnienie. Kardynał mówił o tym w papierze, papież wezwał hr. de Goyon: *Caro generale* rzekł ojciec św. do niego, bądź miłosiernym; jeneral rozplakał się z czułości i rzekł, że gotów jest uwolnić więźniów, lecz musi zapytać wprzód o to ministra wojny w Paryżu.

Francja.

Paryż, 15 sierpnia. Uroczystość narodowa dzisiejsza odbyła się z największym zapalem. Należała do niej cała ludność paryska i mnóstwo przybyłych różnemi kolejami dróg żelaznych.

O godzinie 6-iej z rana wystrzali działo z hotelu inwalidów, ogłosiły się poczęt, pod sześciłą wróżbą czynów łaskawości i miłosierdzia. Gdy Monitor ogłaszał mnóstwo ułaskawień podpisanych przez cesarza we wszystkich merostwach rozdawano szczerobliwie zasłki najuboższym rodzinom we 20-tu dzielnicach Paryża.

O godzinie 1-iej w kościele metropolitalnym odbyło się nabożeństwo zakończone hymnem: „Ciebie Boże chwalimy“. Wszyscy wielcy dostojnicy obecni w Paryżu, wszystkie wielkie ciała państwa, urzędnicy rozmaitych stopni, napelniali kościół. Podobne nabożeństwo odbyło się i po wszystkich innych kościołach. Wnet niezliczone tłumy krążyły po bulwarach, nadbrzeżach i ulicach, kolejno oglądali ozdoby wniesione po różnych częściach miasta, co były godne obudzić ciekawość widzów. O godzinie 1-iej bezpłatnie teatru otworzyły drzwi swoje powszechnie ciekawości. Opera przedstawiała *Roberta Djabla*, teatr francuzki: *Cyda i Urojenie chorego*; opera komiczna: *Białą Damę*; gimnazjum *Piccolino*; Brama św. Marcina *Baraniny nogę*; Wodwil *Małżeństwo Paryżkie*; Palais-Royal *Kalendarz 25 tysięcy adreśsów*. W operze muzyka Meyerbeera, w teatrze francuzkim poezja Kornela i proza Moliera, słuchane były z nadzwyczajną uwagą, świadcząca o prawdziwej rozkoszy doznawanej przez te tłumy w spoufaleniu się z wielkimi i czystemi wzruszeniami umysłu. We wszystkich innych teatrach odśpiewano kantaty stosowne do okoliczności, okryte tysiącami okłaskami i podzwońne pełnymi zapalą okrzykami: „Niech żyje cesarz! niech żyje cesarzowa! niech żyje następca tronu!“

Gdy jedna część ludności udała się na placzyszczę przed hotelem Inwalidów i do rogatki tronowej, dla przypatrzenia się pantomimom wojennym przedstawiającym zdarzenia wypraw chińskiej i syryjskiej, inna wołała podziwiać wysięgi łodzi na Sekwanie, inna nakoniec zwiędzała dekoracje wystawiane wszystkim dzielnicom Paryża.

Ozdoba wietnicy miejskiej (hotel-de-ville) nadewszystko obudziła podziw widzów; gmach miejski zniknął prawie zupełnie pod chorągiewami, proporcami, dawnymi zbrojami, girlandami zieleni i oponami umieszczonemi na jego przyczółku, dół ozdobiony zbrojami i chorągiewami trójko-

lorowemi, nad którymi unosiły się tarcze z herbem Paryża. Na pierwszym piętrze podobne dekoracje powtórzone łączyły się girlandami zieleni od okna do okna, drugie piętro unosiło pęki złożone z chorągiewek zielonych usianych złotem pszczołami, wieżyczka nad główną bramą pełna była kwiatów, chorągwi, długich banderol, z lekka powiewanych wiatrem i zakreślających w powietrzu pełne wdziku falowania.

Kraty pałacu Tuileryjskiego wychodzące na plac Zgody i wejścia na pola Elizejskie unosiły maszy weneckie a na nich powiewały szerokie wstęgi zielone z tarczami oznaczonymi głosem N nad którą korona cesarska. Podobne tarcze rozwieszone były wokoło całej placzyszczyny hotelu Inwalidów. Teatru, dworce kolei żelaznych, wielką nawet liczbą domów pięknie przystrojono. Nad teatrem Gimnazjum wielkie przezroczyste miało napis „15 sierpnia, św. Napoleon“ najdalej nawet dzielnicę, najcięższe ułeczki nie zostały bez ozdób. Napisy na przezroczach świadczyły o uszanowaniu i miłości mieszkańców, dla cesarza, cesarzowej i następcy tronu.

O zmroku miasto zapaliło się potężnym oświeceniem. Wietnica była w ogniu, od podstawy do szczytu. Nieco dalej, wieża św. Jakuba oświecona z góry i wewnątrz ciskała w około siebie ogromne strumienie światła i otoczyła się jakby ognistym bardzo malowniczym pierścieniem. Na przeciwnym brzegu Sekwany jaśniały w powietrzu jakby unoszące się na czystym niebie: kopuła Panteonu i obie wieże kościoła Najśw. Panny. Te światła jakby rzucone w beznamiętny, zdawały się być konstelacjami przytwardzonemi do sklepienia niebios.

Senat, izba prawodawcza, pałac sprawiedliwości, ministerstwa i wszystkie gmachy publiczne, przeświecały się blaskiem światła, park Monceaux, bulwar Malesherbes, podobnie i w sposób zupełnie niezwykły były oświecone; szczególnie w parku pyrotechnika rozwijała całą swą umiejętność. Krzyż ognisty unosił się nad rusztowaniem nowego kościoła św. Augustyna. Ulica do Pól Elizejskich z długim swym szeregiem ognistych portyków aż do Inku tryumfalnego, przedstawiała widok godny tysiąca i jednej nocy. Nadzwyczaj uderzyła widzów ogromna pagoda z siedzącą wewnątrz niewiastą chińską, pod parasolem. Pole Marsowe oświecone było jak w biały dzień, przez dwa elektryczne przyrządy, widok był prawdziwie czarodziejski. Najzupełniejszy porządek panował w stolicy i nie zauważano najmniejszego przypadku.

Monitor 19 sierpnia obejmuje ogłoszenie konwencji zawartej między Francją i Anglią, o wychodźstwie robotników indyjskich do osad francuzkich i sprawozdanie instytutu francuzkiego o pracach akademii napisów i nauk nadoznych, oraz poczet dzieł przez nią wydanych za pierwszą połowę bieżącego roku.

17-go sierpnia. Krucjata klerykalna przeciw cesarzowi i wyobrażeniom których jest przedstawicielem urzędowa jest powszechnie; we Włoszech i we Francji, w Bawarii i Hiszpanji. Tak naprzykład biskup Gibraltarski zabronił nabożeństwa i śpiewania hymnu: „Ciebie Boże chwalimy“ 15-go sierpnia. Miało miejsce to samo i w roku przeszłym z tym jeszcze dodatkiem, że biskup wydał list pasterski nieprzyjazny Francji. We Francji biskup diecezji Poitiers wystąpił z powodu dnia 15 sierpnia z listem pasterskim świadczącym o jego nieprzyjaźni dla rządu cesarskiego.

Z powodu zawczorajszej uroczystości cesarz rozdał o zdobył jej honorowej jednemu ministrowi, 52 sędziom 13 uczonym, 7 dziennikarzom, 13 artystom, 36 prefektom, podprefektom i radcom departamentowym, 79 merom i członkom rad wyborczych, 35 dyplomatom, 4 senatorom, 6 deputowanym, 10 członkom rady stanu, 12 członkom akademii, 5 oficerom gwardji narodowej na prowincji, 54 urzędnikom skarbowym, 57 na przedstawienie wielkiego kanclerza, 7 inżynierom, 19 urzędnikom domu cesarskiego, nakoniec 32 krzyże różnym urzędnikom ministerstw i zarządu telegrafów. Ogół, nie licząc krzyżów rozdanych marynarce, wojsku i miastu Paryżowi, 445 krzyżów lub podwyższeń. Najznakomitsi między ozdobionymi są: ks. kardynał Morlot gwiazdę wielkiego urzędnika; hr. Le Hon, deputowany; p. Nadaud poeta-pisarz; Alfons de Rothschild i inni.

W obozie pod Chalons dzień imienia cesarskich odbył się z wielkim wojskowym przepychem. Cesarz ma tu zabawić dni 10, zdaje się że prosto stąd ude do Biarritz, dokąd cesarzowa przybędzie dnia 22. Dziś cesarz rozdał tylko nagrody wojsku, wielki zaś przegląd odbędzie się pojutrze.

Dziennik paryski *Przyjaciel religji*, który niekiedy zapominał, że jest francuzkim i że rząd jego kraju nie był tak nieprzyjazny kościołowi, jak niektóre osoby chciałyby wnawiać, otrzymał przez dziennik *Osservatore Romano*, ostrzeżenie następane:

„Bezwydny zakład telegraficzny, któremu, niepojmujemy jak już dziś wierzyć można (bo jeśli dzienniki chcą kłamać, mogą same wymyślać fałsz, bez przecięcia sumienia) ogłosił jakąś bajkę o jednym ze szpitalnych lekarzy rzymskich, wyrugowanym ze służby, za uwiadomienie żołnierzy francuzkich o znajdującym się w szpitalu ich towarzyszu, ranionym. Dzienniki paryskie *Jedność* i *Harmonia* powtórzyły tę wiadomość, ostrzegając, że niezasługuje na żadną wiarę, *Przyjaciel religji* zaś zdaje się nadawać mu pewne znaczenie i oznajmuje z powagą, że ten wypadek poda nowy żywił oskarżeniem przeciw stolicy świętej i t. p.

Tenże *Przyjaciel religji* ogłaszał artykuły, w których wzorowe postępowanie duchowieństwa włoskiego oceniono było w sposób niesprawiedliwy i rozmiągający się z prawdą. Radzimy przewielebnym redaktorom tego dziennika rozpatrzyć się, czy czasem jaki fałszywy brat nie wcisnął się do ich grona.

Halim-Pasza, brat wice-króla egipskiego, był wczoraj przyjęty przez cesarza w obozie Chalonskim.

Monitor otrzymał list, podług którego książd Chigi, nuncjusz w Monachjum, ma zająć miejsce księdza Saccotini w Paryżu.

Czytamy w Monitorze powszechnym: wiadomość podaną przez dzienniki włoskie, że toczą się układy nad zasadami traktatu handlowego między Francją a Włochami jest niepewna. Rzeczywiście pracują teraz nad przejrzeniem traktatów handlowych z rozmaitemi państwami, ale położenie Włoch nie pozwala jeszcze ustalić z nimi między-narodowych handlowych stosunków.

Minister spraw wewnętrznych przez komisji *Sieroctwa*, złożył cesarzowi roczne sprawozdanie o jej pracach, zakład *Sieroctwa* istnieje dopiero od lat pięciu i w chwili swojego utworzenia liczył 47 wychowawców; dziś mógł już ich przyjąć 291.— W ciągu trzech lat dochody jego powiększyły się ze 14,180 fr. tak, że w roku przeszłym liczył już 44,080 fr. Dziś wynosi 45,600 fr. Od czasu ostatniego raportu użyto summy 34,358 fr. 70 c. na nabycie uowych papierów skarbowych.

W zastosowaniu 8 art. statutu, w moc którego wszystkie zaliczenia ustają z chwilą ukończenia nauki, komisja uznała za zgase 50 wsparć. Na tę liczbę otworzyło się 25 miejsc do rozdania od czasu czwartego jej sprawozdania. Z tej liczby widać, że zakład wspiera jeszcze 208 sierot. Obecne wydatki wynoszą 44,700 fr. Cały obrót rachunkowości okazuje, że opłata pensji kosztowała 159,502 fr. 35 c, łącząc w to i zaległości wypłacone w 1861 r.

73-ch wychowawców zakładu *Sieroctwa* oddano na naukę na mocy kontraktów. Inni są na próbie, jest nadzieja, że i ci będą stale umieszczeni. W ogólności majstrowie są zadowoleni. Uczniowie, będący pod dozorem komitetów okręgowych, dają dobre rekolejcie, coraz więc są więcej poszukiwani i uczciwe domy rzemieślnicze stoją dla nich otworem, wszędzie otrzymują wynagrodzenia wyrównujące rzeczywistej opłacie zasług. Położenie dzieci znajdujących się pod opieką jest jeszcze bardziej zadawalające jak w roku przeszłym. Wynagrodzenie ich wynosi od 2 do 6 fr. 50 centimów, w przecięciu zarabiają po 4 fr. Prawie wszyscy pracują w dawnych swoich majstrow, służą to na pochwałę i robotnikom i ich gospodarzom. Wdzięczni za miane około nich starania, przyjmują, z małemi bardzo wyjątkami, z dawniejszą uległością, kierunek komisji. Nazwa sierot następcy tronu jest nazwą zaszczytną, którą z chlubą noszą.

Dziś kończą się popisy strzelnicze trwające od 4 sierpnia na dolinie Wincenńskiej. Zdaje się, że rozdanie nagród będzie miało miejsce d. 25.

Anglia.

Dziennik *Daily-News* umieszcza następane rządowe oznajmienie:

Z powodu przypisywanych mów jeneralnemu konsułowi w Egipcie, w artykule dziennika paryskiego *Konstytucjonista*, dnia 17 lipca, mów które miały być wyrzuczone, podczas niedawnego zwiedzenia między morza Suezkiego, jesteśmy upoważnieni do oświadczania, że jenerały konsul bynajmniej nie powiedział tego co mu w usta włożono; w kilku słowach tylko podziękował za grzeczność, której doznał w przedsięwziętej podróży. Wstrzymał się od dokonienia choć jednym słowem strony politycznej budowy kanału Suezkiego, również nie wspominał o możliwości dokonania tej pracy. W odpowiedzi na adres robotników, ograniczył się tylko oświadczeniem, iż był czułym na uczyniony mu zaszczyt; dał im też do zrozumienia, że powinni jako ludzie cywilizowani jednać sobie łagodnym postępowaniem ludność, między którą pracują.

Czytamy w dzienniku: *Ranna kronika*: Stowarzyszenie wzrostu nauk społecznych odbyło d. 14 sierpnia piąte swoje posiedzenie, które w tym roku wybrało na swój zjazd Dublin.

Lord Brougham, przewodniczący zgromadzeniu, miał mowę, z której przytaczamy miejsce dotyczące się Francji:

„Francja nie tylko postąpiła dalej na drodze, na którą weszła przed naszym ostatnim zjazdem, pod względem swjej handlowej polityki, ale zastosowała jej zasady do traktatów z Belgją, Hollandją i Turcją. W Belgji rolnictwo i handel znajdują zawsze najrozsunniejsze wsparcie. Polityka cesarska jeszcze jeden krok na przód uczyniła w kierunku, którego nie oczekiwaliśmy podczas ostatniego naszego zebrań. Znakomite zlagodzenia wprowadzone zostały w karbach ścisłających polityczne obrady. Udziału no zupełną swobodę ogłaszaniu rozpraw w obwodach izb, przez dzienniki. Pod tym względem rzeczywiście niema różnicy między francuzkim i naszym parlamentem.

Wszystkie pytania polityczne są swobodnie i w zupełności roztrząsane, tak dalece, że kraj otrzymuje bez pośrednio wszystkie wrażenia, które ministrowie i opozycja, albo ludzie niezależni, pragną wywrzeć na mniemaniu lub uczucie powszechne. Prasa wszakże zawsze jeszcze znajduje się pod najabsolutniejszym dozorem rządu, i wyjawsz tylko swobodę ogłaszania rozpraw, nie używa żadnego rodzaju wolności, nawet zabroniono jej czynić uwag nad jakimkolwiek postanowieniem rządowym, ściągającym się do jakiegokolwiek przedmiotu.

Wymiar sprawiedliwości znajduje się jeszcze w stanie oplakany, w tem mianowicie co się ściaga do wykroczeń politycznych. Wprawdzie sędziowie są nieusuwalni, ale rząd ma prawo posuwać ich na wyższe miejsca i każdy z nich może otrzymać nagrodę za swą uległość żądaniom rządu, przez podniesienie go na świetniejszą posadę. W Anglii żadne prawo nie zabrania tych podwyższeń, ale oburzenie powszechne zgromiłoby podobny wypadek, jakoż widziemy rzadkie tego przykłady.

Od lat 70-ciu przypatrywania się przezemnie sądownictwom Angielskim, pamiętam dwa tylko przykłady przejścia sędziów z trybunału 2-go stopnia do sądu najwyższego; bo co do sira V. Gibbs, zbieg niezwykłych okoliczności sprawił, że będąc sędzią 2-go stopnia został jenerałem atornem. Parlament wdobył się w to natychmiast, gdyby podobne mianowania zdarzały się, wyjawsz wypadki wyjątkowe. Uczestnictwo rządu w wyborach jest drugą wielką plagą naszych sąsiadów i ogromnie szkodzi zbawnym dążnościom izb, do zrównoważenia głosami z mównicy działań władzy wykonawczej, lub do poprawienia jej błędów.

Deputowani prawdziwie opozycyjni składają nadzwyczaj drobną garstkę, a ogromna większość, wspierająca rząd we wszystkich rozprawach, nadaje wszystkim jego działaniom taką siłę, że wpływ mniemania, wynurzanego nawet przez usta przedstawicieli narodu, jest nadzwyczaj słaby.

Stan składu sądownictw, dozór prasy i mieszanie się prefektów do wyborów, czynią rząd niemal samowładnym; ale po ważnych ustępstwach dla swobody rozpraw, godzi się spodziewać innych zlagodzeń.

Wątpić nie można, że wpływ tej częstki swobody udzielonej stanie się bodźcem do żądania większego jej rozmiaru, i odmowę uczyni trudniejszą. Takim powinno być życzenie wszystkich przyjaciół wielkiej sprawy, której poświęciliśmy się, również z pobudek serdecznej życzliwości jakąś tchnięmy dla naszych sąsiadów sprawiedliwie wstawionych, jak z powodu przekonań, że wielkie potrzeby pokoju nie będą mogły być skuteczniejszym usłudzeniem jak przez lud, tak francuzki jak angielski; pod warunkiem rzeczywistego przystępu do zarządu spraw krajowych.

Ze nierozumna żądza sławy narodowej wciągnięto w zbrodnie i szaleństwa wojny; że sam rząd pod naciskiem wzajemnych kłopotów, da się unieść i odpowie temu wezwaniu, jest to bez wątpienia możliwe; ale rozsądni członkowie społeczności zapewne staną po stronie pokoju. Ich wpływ przemoże i rządzie będzie w wolno obrany parlament. Wobec takiego zgromadzenia żaden minister nie ostoi się ani przemocą ani podstępem, nigdy łaski dworu nie zdoła utrzymać na miejscu sługi kraju niezdolnego lub nieuczciwego; najwyżsi dostojnicy państwa zrozumieją, że jedyna tylko istnieje rekolejma, t. j. spełnienie powinności radząc się zawsze dobra kraju.

Ale na nieszczęście nie takim jest stan obecny naszych sąsiadów. I prócz tego, że gorąco pragnięmy, aby oswoobili się z politycznej niewoli, w którą wpadli po tylu poświęceniach dla wolności i po chwilem jej używaniu nawet w jej zboczeniach, również my jak cała Europa mamy niezbędną potrzebę, aby Francuzi nabyli więcej wpływu na swój rząd, gdyż byłoby to zakładem pokoju, bo dopóki to się nie stanie, Europa jest w konieczności uosłagniętmiem nie będzie. Król szwedzki miał u siebie na obiedzie wczoraj wiedeński muzeum brytańskie, katedrę św. Pawła, arsenał i port w Woolwich.

Dziś naj. pan odpływa z Douvres do Lubeki a stamtąd wraca do Szwecji.

Liczba użytych osób w biurach pocztowych londyńskich

wynosi 2208, z których 1.310 roznosieli, 550 rozbieraczy, gońców; 84 tragarzów.

Austria.

Peszt, 13 sierpnia. Telegramma Zakładu Szarfa upoważnia domysł, że sejm zawiesił swoje prace prawodawcze, gdy tymczasem oświadczenie jego tylko zawiera: że w skutek uciążliwej odpowiedzi na reskrypt, sejm uważa rokowania za zerwane. Jest to zupełnie co innego. Władza prawodawcza wykonuje się przez sejm wspólnie z królem, ale kiedy król nie jest koronowany, sejm z nikim nie dzieli władzy prawodawczą i sam ją sprawuje. Dla czego miałby wyrzekać się swego dziełowego i konstytucyjnego prawa. Prawda, że sejm sam oświadczył, iż nie może uchylać ustaw pierwszej wagi, dopóki nie będzie zupełnym, lecz nigdy sejm nie powiedział, że nie może praw stanowić dla tego, że kraj niema jeszcze koronowanego króla, z którymby mógł podzielić władzę prawodawczą. A więc sejm będzie dalej prowadził i prowadzi swoje prace, między którymi widzimy na porządku dziennym sprawozdanie komisji o narodowościach, przedmiot najcięższych trudności. Niema kraju w Europie, w którym nie było mieszańców, mówiących rozmaitemi językami, ale nigdy pytanie narzeczy nie stało się pytaniem politycznym, przeciwnie w Węgrzech przyjęło ono rozmiary niegdyś właściwe pytaniom religijnym.

Dla dobrego zrozumienia tej rzeczy należy cofnąć się w przeszłość. Od niepamiętnych czasów, wolno było obywatelom węgierskim używać ojczystego języka, w pismach podawanych do władz krajowych, i we wszystkich aktach prawnych dobrowolnych, jak w umowach, zobowiązaniach się i t. p. Jeden tylko był wyjątek; księgi stanu cywilnego (metryki urodzenia, ślubu i śmierci) powierzone były plebanom różnych wyznań, nie zaś władzom gminowym, w całym królestwie powinny być pisane w języku węgierskim. To prawo lubo zupełnie świeckie, obrażało Serbów, widzących w tym wtargnięcie się w dziedzinę swego cerkwi. Co do komitatów przed 1840 r., używano w ich czynnościach języka bądź łacińskiego, bądź węgierskiego, bo w tym roku dopiero język węgierski został uznany za urzędowy. Kroatom pozwolono używać języka według upodobania, ale w stosunkach z władzą główną lub z komitatami do 1840 pisywano albo po łacinie albo po węgiersku, od tego zaś roku tylko po węgiersku. W 1848 Austria zamieniła pytanie narzeczy na pytanie polityczne; otrzyawszy wszelkie pole, dzięki pomocy rosyjskiej, wyrugowała nawet ze szkół i z życia gminowego języki: węgierski, słowiański i rumuński, i wprowadziła tak w nauczanie jak i w zarząd gminowy język niemiecki, ohey krajowi.

Mężowie stanu węgierscy musieli więc pomyśleć o odjęciu rządowi broni, której używał przeciw konstytucji węgierskiej. Pierwszy Kossuth osnuł zasadę, przyjętą teraz przez komisję i przedstawioną sejmowi. Słowa jego są następujące: „Prawodawca nie może znosić praw indywidualnych; są one następne: 1) wolność myśli; 2) wolność sumienia; 3) wolność stowarzyszeń. Te swobody nie mają żadnych granic, prócz nieetykalności praw drugiej osoby. Jednostki jednego wyznania stowarzyszają się i to stawi kościół. Kościół jest stowarzyszeniem, niczem więcej, stowarzyszeniem organizującym się i rządzącym swobodnie. Nie niema wspólnego z państwem, państwo nie niema wspólnego z kościołem.

Są kraje, których mieszkańcy mówią różnymi językami, a więc należą do rozmaitych plemion, lub jeśli wolicie do rozmaitych narodowości. Te narodowości albo są jedne z drugimi mieszanne, albo składają mniej więcej spójne gromady, zajmują przestrzeń ziemi fizycznie i dziejowo składającą państwo.

Cóż począć w sprawie narodowości? Czy mieszkańcy mają podzielić ziemię państwa podług języków?

Jest to albo widocznie niepodobne, ponieważ narodowości są zmieszane, albo przynajmniej politycznie niemożliwe bez wystawienia państwa na rozprężenie, nie już nie mówiąc o nadwężeniu *prawa i bezpieczeństwa* obywateli innych narodowości.

A więc co przedsięwziąć mają w sprawie ocalenia i rozwoju swych narodowości, mieszkańcy państwa mówiący rozmaitemi językami?

Uczynią to, co zwykli czynić dla ocalenia i rozwoju swoich zasad religijnych.

Stowarzyszą się. Spółność języka jest potrzebą społeczną, tak samo jak spółność wiary. Należy ją rozwijać na drodze stowarzyszenia w państwie; nie wynosić jej na szczyt, bo pociągnęłoby to za sobą rozprężenie państwa.

Obywatele należący do tej lub owej narodowości, połączają się w gminy, w widokach tejże narodowości i t. d.

To stowarzyszenie niema nic wspólnego z państwem, jak państwo niema nic z niem wspólnego. Państwo domaga się od niego o jedno tylko, aby działało i obradowało jawnie.

W ten sposób, na prostej drodze stowarzyszenia należy szukać rejonu narodowości, stanowiącej część praw indywidualnych.

Z tych to zasad Kossuth wyprowadził wnioski co do używania języków; komisja sejmowa przyjęła te same zasady; ułożyła je w duchu prawa roku 1000 i art. 61 roku 1741. Przekłada bowiem w swoim projekcie:

I. Wszyscy obywatele Węgier, bez względu na języki jakimi mówią, politycznie, składają tylko jeden naród: *naród węgierski jeden i nierozdzielny*, stosownie do dziejowego pojęcia państwa węgierskiego.

II. Wszystkie plemiona kraj zamieszkujące, jak Węgrzy, Słowacy, Rumuni, Niemcy, Serbowie, Rusini, pod względem narodowości używają praw równych i mogą, w obrębach jednoci politycznej królestwa, na podstawie *stowarzyszenia* oraz *wolności indywidualnej*, zabezpieczyć swą narodowość szczegółową, w czem najmniejszego doznawać nie powinni ścieśnienia.

Na podstawie tych zasad i w niewątpliwym przypuszczeniu, że władze komitatuwe zostaną urządzone zgodnie z zasadami przedstawicielstwa ludowego w duchu artykułu 16 roku 1848, komisja wnosi projekt do prawa na tymczasowe przyjęcie, dopóki zawady uzupełnienia sejm nie zostaną uprzątnięte i dopóki sejm nie zagłosuje ich w pełności swojego składu.

Co do tekstu, różni się on od prawa uchwalonego w Szegedynie i zgadza się we wszystkich w wywodach Kossutha, silniej utwierdza wolność indywidualną i stowarzyszenia, o których prawo 1849 przemawiało, lecz to nie jest przyczyną do jej zapoznania, bo ta ustawa istnieje, lubo nie była wprowadzona w wykonanie, z powodu okoliczności najwyższej wagi. Pod tym względem projekt komisji ma szczerze. Tekst jej jest następujący:

A. O *indywidualności i korporacjach*.

§ 1. Każdemu obywatelowi wolno używać swego ojczystego języka w aktach doręczanych swęj gminie, swemu komitatowi i władzom centralnym.

§ 2. Władze gminowe i powiatowe mogą jednak nie przyjąć od obywatela obcego ich przysądów aktów pisanych w języku nie używanym w gminie lub komitacie.

§ 3. Na zgromadzeniach gminowych każdy może używać swego języka ojczystego.

§ 4. Każde zgromadzenie gminowe, samo rozstrzygnie,

jaki ma być jego język urzędowy; wolno jest mniejszości w obradach posługiwać się własnym narzeczem.

§ 5. Władze gminowe w stosunkach urzędowych ze swymi podwładnymi, powinny używać narzeczia tych ostatnich.

§ 6. Gminy religijne swobodnie urządzają wszystkie swoje sprawy, a mianowicie co się tyczy do narzeczia, mającego być użytem w księgach stanu cywilnego i w szkołach ludowych.

§ 7. Każde wyznanie i każda narodowość posiadają jednolite prawo domagania się pomocy ze strony państwa dla gmin nie mogących poddać wydatkom na potrzeby wyznania i szkoły.

§ 8. Każde wyznanie i każda narodowość mają prawo zakładać szkoły średnie i wyższe; w tych zakładach równie jak w tych, które też narodowości i wyznania już posiadają, zaprowadzenie systemu i języka wykładowego należy do indywiduum albo do korporacji, która je założyła, nie wyłączając prawa nadzoru, służącego państwu.

§ 9. W szkołach utrzymywanych przez państwo, rozstrzygnięcie co do języka wykładowego, należy do ministra oświecenia, który w tym rozstrzygnięciu winien mieć wzgląd na używane narzeczia w obwodzie, w którym szkoła jest położona.

§ 10. Posady szczegółowe języków i literatury narzeczy używanych w kraju, będą zaprowadzone po uniwersytetach.

B. O komitatach.

§ 11. Wszyscy mający prawo zabierać głos na zgromadzeniach komitatowych mogą używać swego ojczystego języka.

§ 12. Ogólne zgromadzenie komitatu naznacza język w jakim ma prowadzić swoje protokoły i pisać akta urzędowe; wszakże każda narodowość przedstawiana w komitacie, zachowuje prawo domagania się, aby protokoły w sposób pomocniczy prowadzone też były i w jej narzeczju.

§ 13. We wszystkich razach, w którychby językiem urzędowym protokołu nie był język magyarski będzie on, w sposób pomocniczy, prowadzony i w tym języku dla ułatwienia służącego władzy centralnej prawa nadzoru.

§ 14. Urzędnicy powiatowi w stosunkach z gminami i obywatelami komitatu obowiązani są używać narzeczia tych gmin i obywateli; co nadwysoko miejsce mieć powinno w rozprawach ustnych przed sądami cywilnymi i kryminalnymi.

§ 15. Komitaty znoszą się piśmiennie między sobą w języku magyarskim; wszakże, komitaty mające jeden język urzędowy nie magyarski, mogą używać tego języka we wzajemnych z sobą stosunkach.

§ 16. Akta dołączone do pism są opatrzone poświadczonym tłumaczeniem magyarskim, w razie przesyłania ich do komitatu, w którym narzeczje względnie nie jest używane.

§ 17. Komitaty w stosunkach z władzami centralnymi używać mają języka magyarskiego.

C. Władze centralne.

§ 18. Język magyarski jest językiem urzędowym władz centralnych.

§ 19. Obowiązki i dostojności państwa są rozdawane w duchu artykułu 5, roku 1848 według zasług i zdolności indywidualnych, bez względu na narodowość.

§ 20. Ministrowie obowiązani są czuwać, aby rozmaite narodowości przedstawiane były w zarządach centralnych przez dostateczną liczbę indywiduów zdolnych zajmować się aktami wychodzącymi od władz, albo indywiduów w powiatach mieszanych; na co wzgląd też mieć należy przy mianowaniu najwyższych hrabiów.

D. O Sejmie.

§ 21. Język magyarski jest językiem obrad i aktów sejmowych.

§ 22. Prawa są ogłaszane we wszystkich narzeczach używanych w kraju; tłumaczenie urzędowe sporządza się pod kierunkiem sejmu.

§ 23. Wszystkie prawa przeciwnie poprzedzającym zastrzeżeniom uchylają się.

§ 24. Prawa w ten sposób zapewnione dla wszystkich narodowości istniejących w kraju, mają moc praw zasadniczych i umieszczają się pod tarczą czci narodowej.

Spodziewać się należy, że sejm, jakkolwiek będzie wypadek obecnej jego zaręki z gabinetem wiedeńskim, pospieszy uchwalić projekt komisji i przyswoić sobie objęto w nim wywołane zasady. Będzie to najlepszym środkiem stłumienia wszelkich zachęć wewnętrznych rozterek i zapewnienia spójności wywołanej Europy dla sprawy węgierskiej.

Wiedeń, 15 sierpnia. Dwaj prezydenci izb węgierskich mieli posłuchanie u cesarza wczoraj o godzinie drugiej w zamku. Franciszek Józef miał mundur półkownika bujarów; towarzyszyli cesarzowi minister hr. Esterhazy, kanclerz hr. Forgach i pierwszy generał adjutant hrabia de Crenneville. Wręczając najjaśniejszemu panu adres sejmu węgierskiego w odpowiedzi na reskrypt królewski hr. Apponyi następnie przemówił:

„Sejm węgierski przekłada w swoim adresie zasady prawa publicznego i stosunki polityczne kraju. Czyniąc to pozostaje wiernym swoim przekonaniom i obowiązkom względem ojczyzny, równie jak uczuciom uszanowania dla waszego majestatu; na które byłby nie pomny, gdyby wezwany przez wasz majestat do wytłumaczenia się w imieniu narodu, nie wyraził szczerze i uczciwie jego uczuć, mieniam i życzeń.”

Cesarz przyjmując adres następnie w języku węgierskim odpowiedział:

„Rozkażę przesłać magnatom i przedstawicielom na sejm zgromadzonemu odpowiedź moją na niniejszy adres, po jego zgłębieniu, w czasie jak najprędszym.”

Diennik *Wschodnio-niemiecka poczta* czyni nad sejmem węgierskim poniższe uwagi:

Sejm węgierski, zawieszając sam swoje prace, posunął dumać aż do wydarzenia cesarzowi prawa rozwiązania sejmu, co nietylko godność, ale najdoraźniejsze praktyczne powody niezbędnym czynią.

Nie jest wszakże prawdopodobne bezpośrednie rozwiązanie wyborów dla mianowania nowego sejmu. Oczywiście wybory dałyby ten sam wypadek, jaki już posiadamy. Każda chwila ma właściwie sobie usposobienie, chwila zaś obecna nie jest przyszaną.

Trzymamy się silnie zasad naszej konstytucji, a położenie nasze, z każdym dniem lepszy się w Europie, jak się już znacznie polepszyło od czasów zwolnienia rady cesarstwa. Najwięcej nam i zewnątrz i wewnątrz szkodzi brak ufności w naszą trwałość, tudzież obawa, aby rząd lada dzień nie skorzystał z oporu przeciw konstytucji i nie obalił rządu parlamentarnego, by wrócić do dawniejszego absolutyzmu.

Jeżeli potrafimy zadać kłamstwo tym przypuszczeniom, jeżeli nawiążemy konstytucji bez trwogi przeprowadzimy przez kraj, grożąc jej prądy, ujrzymy wzrost naszej stawy, naszego kredytu i ufności w naszą sprawę. Jeżeli wówczas zajdzie jakie zdarzenie, podające Austrii możność objawienia w polityce zewnętrznej zdrówstwu niż dotąd wyobrażeń, jeżeli potrafi ona zawrzeć przymierze zgodne z jej życiem konstytucyjnym, wówczas jej organizacja wewnętrzna z każdym dniem stanie się bardziej i silniejszą i trwalszą. Natenczas uderzy godzina zwolnienia wyborów węgierskich i zapytania ich, czy *ultimatum* dzisiejszego sejmu jest ostatnim słowem narodu.

Inny dziennik austriacki, organ pierwiastku słowiańskiego w tej monarchji, zwany *Wschód i Zachód*, zapatrjuje się na tę sprawę z innego stanowiska.

Niema w Europie, mówi ten dziennik, ani jednego meza stanu, któryby nie uważał utrzymania i spotępienia Austrii, za potrzebę Europejską, któryby nie chciał wszelkimi możliwymi środkami dojść do tego; ale sądzimy, że ani jeden z nich niepochwalił środków, przez które chcieliby w Austrii cel ten osiągnąć.

Można wprawdzie przez zgwałcenie i nadwężenie stanowych praw urządzić nowe państwo rewolucyjne, które musiałoby później szukać prawowitszych podstaw swego istnienia, albo to pewna, że państwo ze swęj istoty zachowawcze, nie może ustalić się na podobnej ośnowie. Dalecy jesteśmy od zapoznania wagi i prawowitości potrzeby politycznej w walce wynurzającej się na rzecz prawa stanowego, między rządem a Węgrami i Kroatją, dla tego też zawsze przemawiać będziemy za polubownym porozumieniem. Zdaniem naszym, pierwszy krok do tego porozumienia należy do rządu, ponieważ on wymaga od ludów ofiary praw niezaprzeczalnych; przypuszcza nawet, że ludy nie odbiegają od gotowości pogodzenia swego nowego stanowiska w monarchji, z jej ogólnymi politycznymi potrzebami.

Alco rząd czyni? Oto stawi swęj władzę absolutną wyżęj nad wszystko i nie uznaje innej zasady, prócz mniejszości ogólnych potrzeb jednolitej monarchji. W obec takiej polityki, ani dziwić się, ani wyrzekać nie należy, że ludy nie chcą poświęcić praw swoich bożyszczu ogólnych potrzeb.

Na tej drodze, powtarzamy, Austrija nie może być, ani ocalała, rząd zmuszony jest żyć z połową podanych swoich w rozbrajanie, który wyczerpie siły objęj strony. Nie wątpimy ani na chwilę, że przemoc górę weźmie, ale ubolewamy nad rządem, który w podobnym razie naprzeciw prawu, nie ma nic do postawienia, prócz przemocy.

Pora jeszcze dosłuchać innej drogi, bo droga dotychczasowa nie doprowadziła do żadnego stanowego wypadku. Przyznanie praw ludów przez rząd, jest najlepszą rekoimją przyznania praw rządu przez ludy, a tudzież pewności istnienia państwa. Byłoby pożądanem, aby raczej chwycono się tej próby, niż usiłowań urzeczywistnienia systemu, który wyrażając się najładniej, przedstawia dla Austrii bardzo wątpliwe korzyści.

Wiedeń 16 Sierpnia. Cesarz przyjechał wczoraj rano z Luxenburga i wezwał do siebie kanclerza węgierskiego, oraz innych ministrów. Odjazd n. pana do Ischl nastąpił jutro. Powrót do Wiednia w poniedziałek lub we wtorek t. j. dnia 19 lub 20. Książę Nassau, wielki książę Mekembursko-strelicki i książę Schaumburg-Lippe, będą w Ischl w tymże czasie co cesarz.

Oczekiwany jest tu przyjazd arcyksięcia Ferdynanda Maksymiljana i arcyksiężnej Szarlotty; najmłodszy brat cesarza arcyksiążę Ludwik Wiktor wkrótce przedsięwzięnie podróże po Niemczech, Belgji, Szwajcarii i części Włoch.

Król grecki Otton, zabawi kilka dni w Wiedniu w powrocie z Gastein do Aten.

Koronacja cesarza na króla czeskiego, odłożoną została na czas nieokreślony, niewiadomo czy z powodu niedawnych rozruchów w Pradze, czy dla zapalczywych rozpraw w radzie cesarskiej z powodu korony czeskiej.

Lubów 13 sierpnia. Czy postowie galicyjscy pozostaną na swych ławach w drugiej izbie nawet wówczas, kiedy to zgromadzenie ogłoszom zostanie jako rada cesarstwa dla całej monarchji? Jest to pytanie przedewszystkiem zajmujące u nas ludzi wszelkich stronictw. Od uchwał sejmów peszteńskiego i zagrzebskiego i od przekształcenia rady cesarstwa na parlament centralny, lada dzień oczekiwano, to pytanie stało się znowu bardzo nagłym, i stronictwo narodowe nie zdaje się jeszcze być zgodnem co do odpowiedzi, jaką dać przyjdzie. Jedni mienią, że potrzeba będzie wystąpić z rady cesarstwa, po zanieśieniu stanowczej protestacji przeciw wszystkim mogącym zapaść uchwałom tak skałeczonego parlamentu; drudzy przeciwnie są tego zdania, że przedstawiciele powinni pozostać na swych miejscach i zasłużyć na koronę meczęnską.

Te dwie sprzeczności odbijają się w dziennikarstwie; jedna w *Przeglądzie* (radykałny), druga w *Czasie* (umiarkowanym), z których pierwszy ma przynajmniej zastręgi logiczności, gdy Czas zdaje się dotąd nie mieć pewnej zasady, lub nie śmie z nią wystąpić. Radzi on posłom galicyjskim przez list hr. Potockiego, wytrwale pozostać na swych miejscach, bo należy szukać uleczenia głębokich i licznych chorób, mniejsza o to, podług jakiego systemu, lecz dodaje, że może nadejść chwila, w której, nie składając swych umocowań, posłowie galicyjscy wyjdą z rady cesarstwa, zastrzegając sobie moc powrotu do niej. Podług niego, jest to najlepszy środek uniknięcia bezpośrednich wyborów.

Przegląd silnie zbija to zdanie Czasu, i to w taki sposób, iż godzi się domyslać, że posłowie polscy w radzie cesarstwa nie są zgodni co do tego przedmiotu. Oświadcza, że ułaskawienie kraju, jak mówi, że zdanie objawione przez jednego z posłów galicyjskich, nie jest podzielanem przez wszystkich jego współbraci. Dodaje: „nado ufamy uczuciu narodowemu i mądrości naszych posłów, abyśmy nie mieli być przekonywani, że prawdziwi posłowie polscy i rusińscy opuszczą zgromadzenie, w razie kiedy p. Szmerling wezwie ich do uczestnictwa w czynnościach nieprawnych.”

Sądzimy, że ten artykuł przegladu zasługuje na wielką uwagę, ten dziennik bowiem jest organem znacznej i bardzo wpływowej części przedstawicielstwa polskiego.

Wiedeń 17 sierpnia. Generał Filipowicz, dowódca twierdzy Semlińskiej, a niedawno komisarz cesarski przy kongresie serbskim, wezwany został do Wiednia i miał poufne posłuchanie u n. pana.

Czytamy w *Prasie* wiedeńskiej: Nigdy od czasu objęcia kierunku spraw naszego kraju, gabinet pana Schmerlinga nie znajdował się w drażliwszym położeniu. Dzień jest niedaleki, w którym będziemy mogli widzieć, czy mezo wie stanu, którzy podpisali patent lutowy posiadają dość siły i zdolności, nie tylko do ogłoszenia, ale i do wprowadzenia w życie ustanowień konstytucyjnych.

Odrzucenie tych ustanowień przez Węgry, odmowa Kroatji wyprawienia posłów na radę cesarstwa, opozycja Czechów i Polaków przeciw zasadom zagajonym 26 lutego, nakoniec nieprzejazna postawa stronictwa feodalnego, te wszystkie zawady razem wzięte niezmiernie utrudniają rządowi uzupełnienie, przynajmniej w drodze konstytucyjnej, dzieła którego się podjął. A jednak, czyż by to nie było wierutną zdradą dać się pochłonać trudnościom i opuścić prace, od której zależy odrodzenie Austrii? Niebezpieczeństwo widzenia zmiany polityki przeciwniej celom patentu lutowego nie zdaje się nam być, wyznacznym powinnym, ani bliskim ani prawdopodobnem, pragnęliśmy, aby nie zapoznawano, ani doniosłości, ani prawowitości środków ocalenia, których użyć przyjdzie.

Kardynał arcy-biskup zagrzebski ks. Haulik wezwany został najspieszniej do Wiednia i natychmiast po swem przybyciu przyjęty został przez cesarza i ministra stanu.

Obawiają się tu, aby nowe wybory nakazane w Austrii nie skończyły się tak jak poprzednie, przez odmowę wyprawienia posłów na radę cesarstwa. Wybory odbywać się mają 7—12 i 17 września.

Zagrzeb 16 sierpnia. Sejm na dzisiejszem posiedzeniu swoim potwierdził próżbę co do przywołania na powrót posłów pogranicza wojskowego, tudzież inną żądającą przywrócenia portów wolnych na brzegach kroackich. Zastępca prezesa oznajmuje, że przysposobienie pobór podatków zawieszono do połowy września. Sejm ogłosił za część składową Kroatji miasto Fiume i całe hrabstwo; odrzucił wniesienie pana Kwaternika zmierzające do żądania powrotu królewskiego komisarza, tudzież amnestji na korzyść tych, których wina będzie uznana.

Prusy.

Berlin, 17 sierpnia. Król opuścił dziś zrana Baden i przybędzie jutro o 4 po południu do Ostendy. Następca tronu i księżna Wiktorja jadą się z najjaśniejszym swym ojcem w Kolonji, potem udadzą się do Gotha. Król weźmie w torek, ale królewiczowa przepędzi kilka tygodni z dziećmi w Reinhardtsbrunn w Turynji.

Generał-porucznik Willisen jutro w nocy wyjedzie do Konstantynopola z powinszowaniem sułtanowi wstąpienia na tron.

Wielkie obróty wojskowe 7 i 8-go korpusu wojsk pruskich rozpoczną się 10-go września, ukończą się 20-go.

Kolonja 18 sierpnia. Przyjęcie króla w naszym mieście było bardzo serdeczne. Przy dworcu kolei żelaznej książęta następca i następczyni tronu, wróciwszy wczoraj z Anglii, czekali przyjazdu królewskiego. Wilhelm I w towarzystwie swych dzieci, w otwartym powozie, przejeżdżał się po wspaniale oświetlonych ulicach wśród okrzyków radości tłumów. Król stanął w pałacu rządowym, a gdy ukazał się na balkonie, ludność zanuciła hymn narodowy.

ZWIĄZEK NIEMIECKI.

Lipsk 15 sierpnia. Senat uniwersytetu lipskiego postanowił imię Beckera wymagać z album uniwersyteckiego, wyrok został przybyty na drzwiach uniwersytetu i przesłany władzom badenskim, brzmni on jak następuje:

Rector et judicium s. d. commilitonibus. Horruis omnes, quum nuper esset nunciatum ex Universitate nostra prorupisse, qui necem parare conaretur Guilielmo Borussiae regi potentissimo, valetudinis reficiendae causa aquis suevicis tum commorantibus. Est is O. Guil. Becker, Odessanus, juris et cameralium studiosus. Poenam dignam suo scelere suscipiet hic nefarius propediem. Nos vero tam atrox vesanumque facinus quam vehementer detestamur, extincto ex Universitate nostrae tabulis ejus nomine declaravimus. Lipsiae. XI aug. MDCCCLXI.

„Rektor i sąd wszechnicy podzwania uczniów. Wzdrygnęliście się wszyscy na wieść, że wyrwał się z wszechnicy nasz człowiek, który usiłował śmierć zadać Wilhelmowi najjaśniejszemu królowi pruskiemu, znajdującemu się w ówczas dla poprawy zdrowia u wód badenskich. Jest nim Oskar Wilhelm Becker z Odessy, słuchacz prawa i nauk kameralnych. Niegodziwiec ten wkrótce odniesie karę godną swęj zbrodni. My zaś ten okropny i szalony występki, najmocniej potępiając, ogłosiliśmy imię jego za wymazane z ksiąg naszej wszechnicy.

Lipsk 11 sierpnia 1861 r.”

DEPESE TELEGRAFICZNE.

RAGUZA, 16 sierpnia. Powstańcy w liczbie 2000 mają napaść na Trebinję. Turcy zburzyli trzy greckie klasztory. Powstańcy czarnogórscy zapędzili się aż za Nikisz do Tasligji; w czasie tego najazdu popelnili wiele zniszczeń.

LONDYN, 17 sierpnia. New-York 8 sierpnia. Na wyborach do izby prawodawczej w Kentucky, większość oświadczyła się za jednością. Kongres zagłosował prawo stanowiące: że wszyscy murzyni znajdujący się w służbie lądowej lub morskiej oderwanych otrzymają wolność.

Nowy gubernator Missouri wydał ogłoszenie za-pewniające opiekę każdemu, który podda się rządowi-związkowemu. Twierdzą, że oderwani mają zamiar uderzyć na st. Louis.

Książę Napoleon w towarzystwie p. Sewald udał się do Mountvernon. Kongres odrzucił się.

Korpus oderwanych, dowodzony przez generała Mac-Culogh, pobity został przez związkowych pod Dugus-princes w Missouri.

Więć rozbiegła się, że oderwani znajdują się o dwie mile od Potomaku, ale niema niebezpieczeństwa aby mieli przejść rzekę. Natarli byli na obóz związkowy pod Atenami w Missouri, lecz zostali pobici.

PARYŻ, 18 sierpnia. Monitor powszechny zbija pogłoskę, że p. de Saint George został zmieniony w zarządzie drukarni cesarskiej z powodu przeniewierstwa w zawiadywaniu tym zakładem. Ustąpienie pana de Saint-George niema nic wspólnego z drukarnią, w której zostawił inie swęj nietykalnem.

TURYN, 19 Dziennik Opinione na własną odpowiedzialność oznajmuje, że generał Cialdini przypomniał rządowi, iż przyjął tylko tymczasowe namiestnictwo; że zamiarem jego było, zachować dowództwo nad wojskiem, oczyścić kraj z band rozbójniczych; ale nie zajmować się jego cywilnym zarządem. Opinione dodaje, że generał żąda mianowania innego namiestnika, że między innymi pobudkami złożenia władzy, przy-wodzi różnicę zdań, jaka zaszła między nim a hrabią Cantelli, z powodu objawów, jakie miały miejsce przeciw posłom neapolitańskim. Generał Cialdini nie przesłanie sprawować namiestnictwa aż dopóki ministrowie nie naznaczą kogo do zajęcia tego urzędu.

RZYM, 14 sierpnia. Mimo czynność policji, tajemne składki na pomnik hr. Cavour nie ustają.

NEAPOL, 17 sierpnia. Reakcyjniści zostali pobici i rozproszeni w Awelino. W Castellamare uwiezono 29 księży i 3 mnichów. W Sorrento, Riano i Amalfi uwiezono kaznodziejów reakcji, między innymi ofiicjały diecezji Sorrento.

TURYN, 18. Więć o złożeniu namiestnictwa przez jen. Cialdini jest fałszywa. Generał pozostanie na swęj posadzie aż do całkowitego spełnienia posłannictwa. Pp. Cantelli i Blasio, którzy rzeczywiście podali się do dymissji, wówczas dopiero wyjdą ze służby, kiedy rząd obmyśli ich następców.

NEAPOL, 18 sierpnia. W górach niedaleko Cancelli wojsko odczyło i wzięło w niewolę po krótkim oporze, bandy reakcyjonistów zajmujące Cipriani.

WIEDEN, 17 sierpnia. Gazeta dunajska zaprzecza rozniesionym wieściom o kłótni między ministrami a kamlerstwem nadwornym węgierskim i siedmiogrodzkiem.

RAGUZA, 17 sierpnia. Zawczoraj 500 powstańców natarli, niedaleko Korianiż naprzędnie strażę turecką, cofnęli się jednak po krótkim strzelaniu.

KOPENTAGA, 17. Król powrócił wczoraj wieczorem na pokładzie parostatku Schleswig z wycieczki do ładowych swoich posiadłości, i natychmiast udał się do zamku Skodsborg.

TURYN, 18-go. Wysłane dziś telegrama neapolitańska oznajmuje, że Francuzi za chwycili w pewnym domu na granicy państw kościelnych zbójców, którzy zostawili jednego trupa i pięciu jeńców, inni uciekli na ziemię włoską.

KONSTANTYNOPOL, 17-go Kiprisli-Pasza ma być mianowany gubernatorem Bagdadu. Fuad-Pasza otrzyma stopień wyrównujący stopniowi wielkiego wezyra. Mehemed-Dżemil-Pasza będzie powołany na ministra spraw zagranicznych.

RAGUZA, 19-go. Naczelnik powstańców Wukalowiec prosił o wstawienie się komisarza rosyjskiego do Omer-Paszy, aby odnowić rokowanie o pokój. Omer-Pasza zgodził się na to, minister rosyjski w Konstantynopolu upoważnił swojego delegowanego do udania się wspólnie ze swymi towarzyszami, którzy podobnie otrzymali instrukcje od zwierzchników swoich w Konstantynopolu.

LONDYN, 20-go. Zakład Rentera udziela następującej wiadomości wysłanej z New-York d. 10 sierpnia: Wieść krąży, że oderwani zbierają wielkie siły w Fair-fax gdzie okopują się. Oderwani znajdują się w Drulls Sompton blisko Monro. Urzędowy raport j. Mac-Dowell potwierdza, że w bitwie pod Bull's Run wojska związkowe straciły 19 oficerów, 460 żołnierzy zabitych, 1000 rannych i 1200 ludzi niewiadomo gdzie się podziało. Oderwani zagarnęli 2500 strzelb, 8000 tornistrów, 13 wozów z żywnością i 3000 korey owsa.

RAGUZA, 19-go. Następne wiadomości pochodzą ze źródła tureckiego: Tysiąc Czarnogórców natarło na Montaschiu, odparci zostali ze stratą stu zabitych i wielu rannych; strata Turków też bardzo mała.

Dziś 10 parostatków wysadziło na ląd 1600 żołnierzy przylanych z Konstantynopola.

PESZT, 21-go Dodatek dziennika Surgóny, ogłoszony dziś wieczorem oznajmuje z Wiednia, że postanowienie rozwiązujące sejm węgierski zostało przez cesarza sankcjonowane i że to rozwiązanie oznajmione będzie izbom we czwartek przez reskrypt. Izby rozwiąże król królewski.

Ani manifestu cesarskiego, ani poselstwa do rady cesarstwa nie będzie. Nowy sejm zwoła się za sześć miesięcy. Dziś postowie węgierscy mają posiedzenie tajne, dla naradzenia się nad protestacją przeciw rozwiązaniu sejmu.

PESZT 21-go Na dzisiejszym posiedzeniu sejmu węgierskiego p. Bonis oświadczył, że rozwiązanie sejmu jest nieprawne, ponieważ nie zagłosowano jeszcze podatków.

P. Deak wniosł, aby izba protestowała przeciw rozwiązaniu i czytał projekt przez siebie ułożony a potem go rozwijał.

Kończąc, wezwał naród wobec blisko przyszłych doświadczeń być cierpliwym i zachować się najciszej w obrębach prawności.

Protestacja ułożona przez p. Deak została zagłosowania i przesłana izbie magnatów, która ma dziś odbyć posiedzenie wieczorne.

KONSTANTYNOPOL, poniedziałek 19 sierpnia. Książę Serbji przesłał sultanowi list z powinszowaniem, zamiast wyprawienia do niego poselstwa. Porta okaza się powołana w załatwieniu stosunków serbskich i hercegowińskich.

PESZT, czwartek 22 sierpnia. Izba magnatów odbyła wczoraj wieczorem posiedzenie, na którym zagłosowała protestację ułożoną przez pana Deak.

Tavernicus (wielkorządca cywilny Węgier) kr. Mailath usprawiedliwił czynności rządu i wynurzył to mniemanie, że gdyby miano ufać, pożądane rozwiązanie byłoby jeszcze możliwem.

Dziś we czwartek o południu, ma mieć miejsce rozwiązanie sejmu.

PARYŻ, czwartek 22 sierpnia. Dziennik Kraj zapewnia, że Turcy pobili Czarnogórców w trzech uściskach w Hercegowinie; przeciw proklamacja Omer-Paszy przyzwala na wszystkie żądania Czarnogórców.

Przegląd miejscowy.

(Władysława Syrokomli).

Uroczystość Najświętszej Panny zielnej—Rzut oka na wioski.

Jak zwykle latem, puste, a niby jesienną pajęczyną zasnuwane ulice naszego miasta, dają możność przegładowi miejscowemu, przedłużyć swój promień i po za rogatkami macierzystego Wilna, szukać przedmiotów godnych swojej i czytelników uwagi. Idzie o wybór; bo taka tych przedmiotów obfitość i każdy z nich tyle daje do myślenia, że nim pośpieszilibyśmy choć lekką na każdy z nich zwrócić uwagę, jużby nas sprawozdawczy obowiązek powołał znowu do miasta, w tłum uliczny, w atmosferę czadzących kinkietów teatru, w siałkę drobnych człowieczych zabiegów, plotek, namietnostek, słowem w mały a skomplikowany świat, gdzie za jedną łąką radość dzisiaj też boleśnie wylać potrzeba. Przebaczenie czytelnicy zbyt szumnemu wyrażeniu, ale z wysokości wioski, gdzie religia, odosobnieniem i wpływem natury, konieczność spotężnić musimy,—poważniej i rze-

telniej widzimy kwestję życia i dochodzimy wielkiego criterium prawdy, którego dojdzie, w gwarach murach miejskich, wymaga wielu dyskusji usłnych i piśmiennej. Ze świeżym i czystym powietrzem, zdaje się płynąć myśl świeża i czysta; zjadł ów zadziwiający chłopski rozum, który przez tyle wieków blednemu ludowi zastępował wszelką naukę, a dzisiaj pomaga mu, jasno odróżniać prawdę od fałszu, pod jakąkolwiek ten ostatni ukazywał się postacią. Rzekłbym, że tak zwany chłopski rozum, wykształca u ludu zmysł, nowy, zadziwiający a niezawsze nawet przez ludzi cywilizowanych zrozumiały.

Powtarzamy: na wsi nietylko niezabraknie przedmiotu do uwagi i pisania, ale owszem przedmiot sam się nasłuszcza. Weźmijmy najbliższy przykład—dzień dzisiejszy.

Mamy dziś wtorek, dzień Wniebowzięcia Boga-rodzici, dzień chlubny dla ludzkości, bo apoteoza Córki człowieczej, dzień zwany u ludu z i e l n a.—Odprawmy pielgrzymkę do pierwszego parafjalnego kościoła pod Wilnem, gdzie się zgromadza sam lud, z bardzo niewielkim dodatkiem, tak zwanym wyższemu publicznosci. Ciżba ludu napelnia świątynię; mężczyźni w białych sukmanach, w czerwonych chustkach na szyi i takich że wąskich pasach, kobiety w sinich gorsecikach lub takichże fałdowanych oponeczach suto mosiężnymi guzikami naszywanymi,—to zwykli goście tutejszego bożego domku; twarze ludu odznaczają się nietylko inteligencją ile pobożną dobroduszością; w oczach nie świeci przebiegła chytryść, o jaką niewiem dla czego niektórzy włościan pod-Wileńskich pomawiają. Książki do nabożeństwa, w większej części ludu, dowodzą, że nauka czytania nie jest im obcą, a przynajmniej, że zarzut przesadnie lekceważenia oświaty, nad wioskami nie ciąży. Ale dzień dzisiejszy ma jeszcze w wiejskim kościele swoją osobną cechę: każda z niewiast, trzymając w ręku spory pęk kwiatów, ziół ogrodowych, warzywa, owoców i zboża. Miły, choć mocny aromat, napelnia świątynię, niby symbol woni tej modlitwy, jaką serca i usta wieśniaków w tej chwili wnoszą do Nieba.

Te wiązanki z warzywa i zboża, są to plony tegorocznego lata; kmiołek przynosił je przed ołtarz, aby Bóg przez kapłana pobłogosławił je na szczęśliwe i zdrowe spożycie.

Zboże w kłosach (żyto i pszenica) poświęcone w dniu dzisiejszym wymłaca się wespół ze snopem z a ż y n k o w y m i dożynkowym wieńcem, a to ziarno, sypie się do zboża, które wnet się rzuci na zagon jesienniej siewby.

Tak, w jednym snopku przyniesionym do kościoła, wieśniaczka ofiaruje Bogu przeszłość i przyszłość swej ziemi, dziękuje Mu za przeszłość, prosi o przyszłość plony.

Zwyczaj ofiarowania Bogu owoców letniej pracy, sięga najstarszych czasów świata. W starym zakonie ofiarowano wszelkie pierwociny, u Rzymian ze zbóż kwiatów i owoców, dawano ofiary Cererze, Florze i Pomoni, u starożytnych Litw, bożek Ziemajnikas, w bliskim czasie, bo we wrześniu, miał podobną uroczystość. Kościół chrześcijański, tolerując zrazu zwyczaj składania bóstwu ofiary ze zbóż i owoców, uczynił z niego obrządek chrześcijański, uświęcił go stosowną modlitwą i przywiązaniem do dnia uroczystości Królowej Niebios, dnia najbliższego jesienniej siewby.

Pokazano nam kiedyś na wsi, dwa obok siebie leżące zagony pola, obsiane żytem, które świeżo runiały. Oba zagony należały każdy do innego gospodarza, lecz na jednym z nich trawka zbożowa była niemal wszędzie żółta, bo podgryziona od robactwa, na drugim zielona i zdrowa. Wiara ludu naturalnie wytłómaczyła sobie to zjawisko: jeden z gospodarzy siał święconym ziarnem, drugi zwyczajnym i oto naoczna różnica w samym obrodzie. Łatwo było sobie to wytłómaczyć, różnicą gatunku gruntu i jego położeniem lub porą siewby, ale wstydziłyśmy się występować z taką tandetową mądrością, w obec wiary zacnego kmiołka.

Niech ta wiara wieknie w jego sercu, i trwana długo niepożyte wieki, bo cóż ją zastąpić może? Gdyby cywilizowany racjonalizm, wszedł dzisiaj pod słoniarną strzechę, nieprzygotowaną do przyjęcia takiego gościa, sprawiłby oplakane spustoszenie. Jużci, natyle by go starczyło, aby zachwiać zabawa wiarę u kmiołka, ale sam w jego głowie i piersiach nieznalazł by miejsca. Możeby przyprowadził do rospazcy, załudał na nowo, dziś puste dzięki Bogu, karczmiśka,—albo może znalazłby niepokonanego współzawodnika, w owym chłopskim rozumie, który jak stróż wierny pilnuje świątyni dusz prostych i nieskazanych.

Dziśki temu prostemu rozumowi i nieskazanemu sercu, tu w okolicach Wilna a przynajmniej w stronach nam znanych—dwóletni stan przejścia do czynszowania i uwłaszczenia włościan, rozpoczął się pod dobrą gwiazdą. Zbiory z pól dwornych niedozały opóźnienia z przyczyny włościan; pańszczyzny i co główna tłoki letnie (gwałty) odbywają się regularnie. Niecierwał się tradycyjny, patryarchalny węzeł, łączący od wieków obywatela z ludem; chłop i jego pan dawny, w dobrej zgodzie składają wspólnie rękami do dworskiej stodoły, snop żytni i jarzynny—tylko że ten snop, co w tym roku za lekką, za małą i nieplonny. W stodołach przez szpary świeci złowroga pustka, na rynkach drożyzna niepokoi samych producentów, coż mówić o miastowych konsumentach, którzy chleb swój kupują z targowiska?

Niechaj wkraczać w terytorjum naszego kolegi, rolniczego przeglądu, niebędziemy się wdawać w rezultaty wyników i namiaru;—tegorocznego złoza raczej, oko zasnucone w stodołę, zwróćmy na sady owocowe, których drzewa literalnie mówiąc łamią się pod ciężarem gruszek, a bardziej jeszcze jabłek. Grunt i klimat pod-Wileński, zdają się dosyć sprzyjać ogrodnictwu, ale nasz włościanin niewyrobił ku niemu upodo-

bania. Sady owocowe niezaciemniają wiejskich chat, niebrzęczą po nich pracowite pszczoły piosnką i przykładem zachęcające człowieka do roboty,—kwiat rzadko gdzie wdzęczy się z po za wiejskiego płotu. I niedziw,—pszczelnictwo i ogrodnictwo, nie stanowią jak tutaj przeważnego źródła dochodu, dowodzą tylko wykształcenia potrzeb zakłady, a włościanin nasz troską o chleb powszedni znękan, niema dosyć ani czasu ani ochoty do korzystania, z cieniów drzewa owocowego, do pielęgnowania jego galezi, które mu dzieci oblamiają. Lubo od wieków, żaden prawie z obywateli niewyganiał kmiołka z jego siedziby, zawsze jednak, kmiołek nie uważał jej za swoją. Dzisiaj, z poczuciem prawa własności, rozwinię się w nim niewątpliwie chęćka zdobienia swojego gniazda; naprawi dach swój chaty, wywiezie komin i powiększy ona. Niebawem się we frazy poetyczne, powiedzmy prozą nasze przekonanie: człowiek na którego padnie światło wiedzy, instynktowo uczuje, że niestosownie dlań mieszkać wśród wilgoci, dymu i ciemności, pomyśli o zewnętrznej swojej mieszkanie ozdobi, a gdy mu poweseleje w oczach, zakwieci swoje zielone podwórko. Nieschludność mieszkanka, będąc zawsze wynikiem ciemnoty i niewoli, szkodliwie oddziaływa na wewnętrzną stronę człowieka. Przeciwnie, czysta izdebka, owocowy i kwiatowy ogródek, dowodzące pewnej swobody ducha, przynoszą kmiołkowi znakomitą moralną korzyść. Oae go przywiąza do domu, dadzą umiłowac rodzinę i uświęcą każdą pracę zbawczą myślą, że się pracuje dla jutra. Tylko człowiek bez jutra i moralnym węzłem nie przywiązany do swej chatki, pójdzie do gospody zapijając się i tracąc czas na próżnej gawędzie.

Kończąc nasz sielankowy dzisiejszy p r z e g l ą d, zwróćmy uwagę na roje różnobarwnych motylów, co się nad warzywami ogrodami unoszą. Stroiny w sznierz sukienki albo królewską purpurę, albo we wszystkie barwy tęczy, kołysz się w falach światła figlarny motylek;—gonią go dzieci, rozpyla się nad nim poeta, ale gospodyni wiejska, z kwaśnym niezadowoleniem na niego pogląda. Wie ona, że motyl jest synem kapuścianej głowy, metamorfozą brzydkiej gąsienicy co jej warzywo wyniszcza. Myśl jej gospodarza mimowolnie ulatuje na rynek wileński, gdzie zamiast sprzedawać, musi kupować produkt, tak niezbędny w narodowej kuchni tutejszego włościanina.

Wl. Syrokomli.

PRZEGŁĄD PISM CZASOWYCH.

Gazeta Polska (do 1896):

— Piszą z Łowicza pod dnem 15 b. m.: Okolica nasza coraz bardziej się ożywi i około szkółek się krząta; stan włościan moralny podnosi się i budzi, praca się wzmacnia, przemysł i inteligencja próżnie i pustkowią świeżym życiem zapelnia. W Bielcach, Jęzowie i Skotnikach założono szkoły, a w Chodakowie podobno także wkrótce ochronka ma być otwartą; w Hermanowie, Orszkowie, Zyrardowie, Guzowie i Strugach, dość znakomity porządek panuje; dzieci robią postępy i w miarę pilności, obojętstwa i obojętności, odbierają w nagrodę książki, kajeta i różne materiały do użytku szkolnego potrzebne. Kar cielesnych tu niema, bo czujne oko fundatorów nadzór wszelkich niedopuszcza i umiejętnie wszystkim kieruje. W Szymanowie i Kaskach, gdzie dostatecznie znajdują się fundusze, więcej opieki i dozoru szkolnego dolożyć trzeba. Z boleścią jednak wyznaczyć musimy, że po wielu wioskach i miasteczkach już z dawną istniejącą szkołką są w opuszczeniu, zaniedbanu i nie mają żadnej opieki, nadzoru i troskliwości o dobre powodzenie pokolenia młodego. Mniemałobyś może, iż w blisko stoletycznym powiatowym kraiku, tej dość ruchawej i zamożnej ludności, znajdziesz przynajmniej w przybliżonym stosunku sto, a choćby pięćdziesiąt tylko porządku uorganizowanych i rozsądnie prowadzonych szkółek, z których rok rocznie kilka tysięcy, ba kilkadziesiąt choćby tylko etycznie ukształconej młodzieży na uczelnie współpracowników, godnych obywateli kraju w świat wychodzić powinno; gdy tymczasem przeciwnie, zaledwie niestety kilkanaście nieco lepszych zakładów naliczyć tu możemy. W księstwie Łowickim w tak zwanych ekonomjach, w rozległych włościach prywatnych, mimo dostatecznych funduszy szkolnych, niema ani jednej wzorowo urządzonej szkółki, gdzieby dzieci z korzyścią mogły pożytecznie pobierać nauki,—hic silent musae.

— Piszą z Kobryńskiego pod d. 28 lipca: Chcemy się pochlubić, że i nas nowa reforma włościańska znalazła przygotowanych do wszystkich warunków polepszenia bytu młodszych braci naszej. Wybrani z grona współobywateli pośrednicy pojednawczy, rozpoczęli już swoje obowiązki, i winniśmy im oddać sprawiedliwość, że ważne to stanowisko należycie od razu pojęli. W Kobryńskim powiecie naznaczyliśmy 6 działów, sześciu więc sędziów, a mianowicie: pp. Antoni Zadarnowski, Kochlewski, Dąbrowski, hrabia Kazimierz Ożarowski, Feliks Wstouch, Lucjan Kraszewski. Z wyjątkiem pierwszego, który wiekiem i dawnymi zasługami w obywatelstwie, ma prawo do najpochlebniejszego świadectwa, pięciu—są to ludzie młodzi, gotowi do wszelkich posług dla dobra ogólnego i pełni tej poczciwej wiary, że swe pośrednictwo dopełnią w sposób, obie strony zadowalniający. I my z korespondentem z Kobryńskiego, powiemy: *Bóg im zapłać*; bo jeśli tam są tacy pośrednicy, którzy zajmując się tym ciężkim obowiązkiem, nigdy nie nocują w domu, nasi nie dadzą się innym wyprzedzić—i zaledwo mają czas wypocząć w gronie swej rodziny. Więc wszystkim obowiązkom czyni się zadość. Jeszcze raz—*Bóg zapłać*.

— Dnia 15 sierpnia w Woźnikach na Szląsku, gdzie zamieszkuje J. Lompa, odprawilo się jego staraniem zamówione żałobne nabożeństwo za duszę s. p. Michała Ronarskiego. Celebrował JMks. dziekan Bernard Purkys. Ogłosił przytem z ambony o uczynionych przezeń legatych, i wystawił zasługi zmarłego, który pracował w ciągu całego życia z myślą przekazania owoców na korzyść społeczeństwa. Pomimo żniwa, zgromadzenie w kościele było dosyć liczne. J. Lompa towarzyszył na organach odśpiewaniu dwugłosowego *Requiem*. Po kondukcje podczas *Salve Regina* zabrzmiały powtórnie dzwony i odśpiewano po trykroć „Ślodka Jezu, dobry panie, daj nam wieczne spoczynki.“ Stary a zany pisarz, nie mógł się od leż powstrzymać. Pobożny starzec z funduszu mu przekazanego spłacał pamiętki do swego kościoła.

— W Warszawie zakończył życie sp. podpółkownik Marcin Amandowicz, którego zwłoki w d. 14 sierpnia odprawione zostały na cmentarz powązkowski przez ks. kanonika Męczyńskiego w asystencji kilku konwentów. Zmarły podpółkownik, dowódca inwalidów z b. weteranów polskich, urodził się d. 1 listopada 1786 r. w W. Ks. Poznańskim, kształcił się naukowo w szkołach m. Rydzyna

pod sterem ks. Jacka Przybylskiego. W r. 1806, wszedł jako furier 11 pólku piechoty do wojska ks. warszawskiego. Odbył kampanie w r. 1806 i 1807 przeciw Prusom, był w bitwach pod Czerwem, Friedlandem i przy oblężeniu Gdańska. W r. 1813, znajdował się jako kapitan pomiędzy oblężonymi w Modlinie, gdzie z posterunku wzięty został do niewoli. Objęty organizacją następnie, b. wojska polskiego, pomieszczony został w korpusie weteranów, a później inwalidów z tyłchle uformowanych.

— Piszą z Odessy: Handel zbożowy w ostatnim czasie ożywił się. Mieliśmy też tu polski teatr z Kamieńca i spragnieni nasi ziemkowie narodowej sceny, podrzymywali ją według sił swoich, a że i gra wielu artystów, jak na przykład rodziny Eklorów i pani Baczyńskiej, prawie nie do życzenia nie zostawiała, i Podolacy nie zrobili odeskiemu teatrowi wstydu, przez to też mieli powodzenie i na przyszłość mają powtórnie odwiedzić Odessę.

— Dowiadujemy się o zamierzeniu a niepraktykowanem dotąd wydawnictwie na rok przyszły „Kalendarza rzemieślniczo-ludowego“ (ilustrowanego), którego autorem jest Franek z Wielkopolski znany ze swych „Obrazów Wielkopolskich“, powiastek ludowych zamieszczanych w „Kmiotku“ i „Czytelniku niedzielnym“, oraz różnych artykułów dotyczących kwestii ludu naszego. O ile, przy obecnym rozbudzeniu się ducha, wszelkie pisma przeznaczone dla ludu stać się powinny pożądanymi, nie potrzeba mówić. Sam autor wspomnianego kalendarza wytknął już w osobnym artykule drukowanym w odcinku Gaz. Pol. konieczność pism tego rodzaju. Spodziewać się zaś możemy rozpowszechnienia tego Noworocznika, zwłaszcza, że cena 6 arkuszy druku z rycinami oznaczoną ma być na 25 groszy!

— Wiele rękopisów do *Księgi Zbiorowej*, przed znakomitymi naszymi pisarzami w dalszych stronach kraju zamieszkanych, przyobiecanych, dotąd nadesłanymi nie zostały; w skutek czego, Redakcja zmuszona się ujrzała, wstrzymać z wydaniem rzeczzonego dzieła; zwłoka ta jednak, na której prenumeratorem nie przyszedł, nie przeciąga się dłużej, jak do końca przyszłego miesiąca. Redakcja zwraca na to uwagę osób uproszonych do rozprzedaży biletów, że i od wiadomości o rezultacie prenumeraty, pospiesz w wydaniu *Księgi Zbiorowej* w znacznej części zależy będzie.

— List z Poznańskiego donosi, że spółka Tellus, o której uprzednio donosiliśmy, w projekcie posuwa się ciągle naprzód. Wydrukowany już został statut, którym się ma rzadzić stowarzyszenie, oparte na zasadach nowego kodeksu handlowego niemieckiego. Początek działania spółki odłożony jest do marca roku przyszłego, to jest do czasu, w którym nowy kodeks handlowy w państwie pruskim obowiązować zacznie. O zamierzonej szkole agromicznej nie jeszcze stanowczo nie postanowiono. Temi dniami odbyła się nowa konferencja delegatów Towarzystwa rolniczego na sesję dwudniową pod szkołą ofiarowanym gruncie Wierzenicy, i zdaje się, że rzecz stanowo przechyliła się do przyjęcia ofiary A. Cieszkowskiego a niekorzystania z ofiary J. Działalskiego.—Potwierdzenie wyboru posła p. Morawskiego na urząd dyrektora Towarzystwa kredytowego ziemskiego, dotąd z Berlina nienadeszłe, chociaż czwartą już mija miesiąc jak wybór nastąpił. Niektórzy utrzymują, że minister spraw wewnętrznych wcale potwierdzenia nie przysłał, i że każde komisarzynie tylko sprawować obowiązki opróżnionego dyrektora w oczekiwaniu, iż w ten lub ów sposób całemu instytutowi niedługo koniec położony doła.

— W ostatnim zeszycie Pamiętnika religijno-moralnego znajduje się ciekawy dodatek do życiorysu autora Flisa Sebastjana Klonowicza. Jestto troskliwie opracowana wiadomość o nadaniu poecie przez klasztor sieciechowski, za przewodnictwem księdza Józefa Wereszczyńskiego, dziecięciu łanów ziemi, tytułem wójtostwa.

— Jakkolwiek spóźniony zeszyt pierwszy tegorocznego „Księgi świata“ wyszedł na widok publiczny, dając świadectwo, że pismo to i nadal wychodzić będzie, zadowalając kółko stałych swoich prenumeratorów i czytelników.

Gazeta Warszawska (do 1896):

— Z polecenia pełniącego obowiązki dyrektora głównego prezydującego w komisji rządowej sprawiedliwości, ogłoszono co następuje: Sąd apelacyjny Królestwa, w sprawie przeciwko obwinionym o czynny w Warszawie przed Zamkiem w d. 8 kwietnia r. b. spełnione, decyzją kwalifikacyjną ostateczną w d. 19 (1), 20 (2), 21 (3) i 22 czerwca (4 lipca) 1861 r. zapadła, uznał między innymi, że orzeczenie sądu kryminalnego warszawskiego, jak to prokurator tegoż sądu w odwołaniu swem okazuje, co i sąd apelacyjny podziela, nie jest zgodne z śledztwem dotychczas wyprowadzonym, albowiem istota czynu obciążającego osoby obecnie pod rozpoznaniem sądu apelacyjnego przychodzące, jest dostatecznie ustanowioną, gdyż osoby te obwinione są, że w dniu 27 marca (8 kwietnia) r. b., należały do tłumnego zbiegowiska, jakie wieczorem tegoż dnia przed zamkiem miało miejsce, oraz że po wezwaniu przez władzę o rozejście się i po trykrotnym zabieganiu nieustąpiły, a tym sposobem do użycia siły zbrojnej dały powód, że nadto niektóre z nich na wojsko kamieniami rzuciły; a że zbiegowisko to, w dniu zacytowanym istotnie miało miejsce, i że władza przy odgłosie bębna o rozejście się wyzywała, stwierdzone jest obok urzędowych dowodów, zeznaniem świadków pod przysięgą badanych i przez zeznanie niektórych obwinionych. Przytem że strony władzy oznajmiają, że zbiegowiska przewidziane postanowieniem rady administracyjnej z upoważnienia Najjaśniejszego Pana d. 27 marca (8 kwietnia) r. b. wydanem, nigdzie i nadal cierpienne niebędą, owszem wszelki w nich udział całej surowości prawa ulegnie, a to tym bardziej, gdy dochodzenie i karzenie na drodze sądowej nieporządków publicznych, samo jedno tylko władze od potrzeby używania nadzwyczajnych środków represji uwalniać może. Zapadła jak wyżej decyzja sądu apelacyjnego, uznająca byt przestępczego czynu zbiegowiska w dniu 8 kwietnia, podaje zarazem zasadę prawną niedopuszczania przez władzę, aby jakiegokolwiek pomniki z powodu tych wypadków wznoszone, i poświęcane były, o czym już dyrektor główny prezydujący w komisji rządowej wyznaczył i oświadczenia zarząd djeceji urzędownie zawiadomił.

— Wspominaliśmy, pisał G. W., już poprzednio o licznym sprowadzaniu robotników wiejskich z Prus do gubernji litewskich i dalej. Obecnie Gazeta Pruska po laje, iż bieżący wiosny zauważano wiele rodzin robotniczych, objadających przez Swinemünde na parochodach do Rosji. Według ścisłych danych, liczbą tych przesiedleńców od d. 10 kwietnia do lipca wynosiła 807 głów, czyli 350 familij, w których 475 dorosłych a zdolnych do roboty. Jakkolwiek jesteśmy przekonani, iż fakt ten był wywołany jest potrzebą robotnika, stosunkową taniąścią rąk sprowadzanych, należałoby jednak dobrze zastanowić się nad skutkami, jakie *zbyt gęste* osiedlanie Niemców w krajach słowiańskich pociąga. Dowodnym tego, prócz historycznych przykładów są osiedlone stępy południowe przez niemieckich kolonistów. Proszę czytać, co oni piszą w swym organie: „Unterhaltungsblatt für deutsche Ansiedler im Sächsischen Russland“, wychodzącym w Odesie. Ten odpowiadając znanym deklamacjom Nationalvereine.

— Ogłoszono program nauk w szkole dublańskiej na

przyszły rok szkolny. Termin zgłaszania się nowych uczniów o umieszczenie w szkole dublańskiej naznaczony do końca sierpnia. Opłata szkolna za pobieranie nauk wynosi 75 zł. w. a.; opłata za wikt dla wszystkich jednoklaszniczek 180 zł. w. a.; należyżność tę uiszczać po trzecie w ratach kwartalnych. Teraźniejszy dyrektor zakładu p. Stodnicki pozostaje tymczasowo na swym posadzie do 1 października r. b. Do komisji złożonej z wniosek p. Henryka Schmitha, dla zbadania i zreorganizowania, o ile się okaże potrzeba, systemu naukowego w szkole dublańskiej, wybrał komitet Towarzystwa gospodarskiego ze swych stronn pp. profesorów: Lipińskiego, Bohdana, Schmitha, Abancowsta i Aleksandra Sękowskiego. Komisja ta dotąd nierozpoczęła prac swoich i nie-wiadomo kiedy się zbierze.

— W d. 26 b. m., Czesi będą obchodzić na zamku Karlsburg 500-letnią rocznicę założenia tego zamku za panowania Karola IV.

— W Krakowie wysłała mowa ks. biskupa Łętowskiego, miana w kościele katedralnym krakowskim w czasie obrzędu ślubnego hr. Jana Tarnowskiego z Zofją Zamojską. Wspominamy tu o tej broszurze głównie dla tego, iż się sprzedaje na korzyść zakładu dobroczynnego.

— W Berlinie nakładem Mittlera wyszedł po raz już trzeci Łukasewski: „Przyjaciel dzieci, czyli książka do czytania dla katolickich szkół elementarnych“.

— Tamże nakładem królewskiej tajnej drukarni wysłała książka polska zawierająca: „Ustawę tyczącą się dalszego uregulowania podatku gruntowego“, „Ustawę tyczącą się zaprowadzenia powszechnego podatku budynkowego“, oraz „Ustawę tyczącą się wynagrodzenia udzielić się mającego za zniesienie ułomności od podatku gruntowego i przywilejowań“, wszystkie z d. 21 maja 1861.

KOESPONDENCJA

KURJERA WILEŃSKIEGO.

Żytomierz, 2 sierpnia 1861.

Wewnętrzne potrzebowanie ziarna, znalazło znać tak niedostateczne zapasy, że ceny zbożowe na przedmoku zwiększyły się znacznie. Szczególniej zaś brak żyta, pochłoniętego nadmiarem wypędy gorzalki, dawał się czuć tak dotkliwie, że młyn w ostatnich czasach zaopatrywać się musiał, zamiast czystego ziarna, w najczystszy posład żytni — wymiatany skwapliwie z najmniejszych zakątków spichrzów wiejskich. Rozpoczęte żniwa, chociaż przy niezbyt obfitym urodzaju, wróżą przecież zasób świeżego i czystego ziarna.

Zachowanie się włościan, przy tak nagłym perjozie gosp. darskim, jakim są żniwa — jest wcale zadawalniające. W okolicach Żytomierza i dalszych stronach Wołynia, ekscesy nieposłuszeństwa nie mitrzą zbiorów. W niektórych tylko miejscach, jak słyszymy, włościanie zapowiedzieli otwarcie, że zanim pójdą na łany dworskie, pierwej uprzątną swoje polećki. Najemnik, między tem włościanami po większej części znajduje się dość łatwo, tylko niekiedy po cenie podwyższonej.

Niepodobna jednakże ukryć, że jakaś nieufność względem dawniejszych dziedziców, cechuje nowe z włościanami stosunki. Wszelkie wezwania dawniejszych posiadaczy do połubownych umów, celem ostatecznego rozwiązania się z rutyną pańszczyźnianą, gminy pospolicie wręcz odrzucają. Powiadają, że nie chcą wyrwać się sami naprzód, i wolą czekać na to, co będzie u ludzi. Mniej zaś ostróżni zdradzają się z oczekiwaniami szerszych ram swego bytu po upływie dwuletniego terminu Ustawy. Niepodobna obwiniać ogółu szlachty za to bytowanie nieufności, usprawiedliwionej zaledwo samowolnością wyjątkowo znacznej mniejszości. Naprawdę też koteryjne namietności silą się szukać powodów tych rozterek, w różnicy wyznań stron obu. Nie lepiej jest i tam, gdzie wódn i gmina jedną są wiary. Obwiniać tu raczej należy ten niemierny stosunek, w jakim historyczny bieg rzeczy włościanina względem dziedzica postawił, dając niekiedy ostatniemu zasmakować w tej przymusowej władzy. A zaleźność przymusowa osoby od osoby, nie może być malki miłości, jakby słusze, choć trochę górnio, powiedział klasyczny poeta. Oczywiście więc, że potrzeba pewnego czasu, żeby stosunki nowe utarły się i dały stronom obu możność wzajemnego porozumienia się na jednej drodze gospodarskiego bytu. Potrzeba bardziej, żeby szlachta, wyższa wykształceniem, umiała i chciała przez uznanie i zastosowanie się do tej reformy koniecznej, oswoić z sobą lud wiejski.

Sądziłbym, że gdy posiadacze ziemscy nie mogą na razie trafić do przekonania gminy — wiejskie panie, mogą zawsze wpływać skutecznie na serca proste. Apteczka dworska i miłostna troskliwość dla chorych, choćby improwizowana jakaś ochronka dla dziatwy wiejskiej, podczas żniw i innych robót polnych, gdy rodzice ich muszą być za domem — na koniec, choćby szczupłe wyposażenia dla dzieci wiejskich, — oto środki, które przedsięwzięte szczerze a dokonywane cierpliwie, zbliżyłby muszą z dworem gminy wiejską. Opieka ta, jakby macierzyńska, jakby siostrza-konny, winna być pełną serdecznego wylania i poważną zarazem, ale niema przechodzić w jakąś niedziarną i niewłaściwą konfidencję. Popularność i braterstwo, nie zależy wcale na łamaniu granic przyzwoitości, co nigdy nie przechodzi bezkarnie. Przydzielanie strojów gminnych, pozorne nałamywanie się do form obyczajowości ludowej, o ile z jednej strony trąca przesadą, o tyle niepozywając wcale serca ludu, uduchawiają go tylko, dając przystęp do pojęcia, że nagle ten i forsonny zwrot, jest wynikiem trwogi jakiejś i potrzeby skarbienia sobie łaski tych, przed którymi panoszone się niedawno. Lecz natomiast, nie należy zrażać się szorstkością, nieuznaniem, a może nawet niewdzięcznością młodszych braci. Przez ile to lat, mijani przez niektórych obojętnie, a może pogardliwie, patrzeć musieli w biedocie swojej, na wymyslnie wygody pieszczoch pańskiego. Upokorzenie wieków, nielagodne uznaniem powinności, godzi się okupić samowolnym, chwilowym upokorzeniem miłości wlasnej.

Wszak pierwsze łody przebite. Doktor, pedagog, a nawet fabrykant i kupiec, traktowani z góry za świeżej jeszcze pamięci, weszli nie tylko do salonów, ale i do parantelli jasnie wielmożnych. Nie domagamy się jednego i drugiego dla klasy rolniczej i wyrobniczej — ale czas jest uznać w nich ludzi, równych nam w życiu jak za grobem, a zatem należących do samych siebie. Ciepła pracy, potrzebującej bardziej fizycznej siły, niżeli rozwinienia umysłu, dość gdy ich strąca w odrębną sferę życia domowego; i cho- dzi tem bardziej o należyte ocenienie tej pracy, nie tylko na pieniądze, ale i pod względem społecznym. A dopóki dwoisto to ocenienie nie nastąpi, że ciemny dziś jeszcze włościanin nie może sobie pomieścić w głowie, dla czego włościanin nie może sobie pomieścić w głowie, dla czego winien jest opłacać dworowi za ziemię i inne użytki, prze- chodzące na jego własność? Jak zaś szczerze braci się potrzeba do zatarcia pamięci tej nieszczytnej zależności o- sobistych włościanina, przekonamy się, patrząc na stosunek do gospodarzy, sług miejskich i wiejskich niewłościan- skiego stanu. Ulegają oni wszelkim wadom, wspólnym całej

klasie sług, ale mimo to, nie marzą i nie zamarzają nigdy o legalnym współnictwie miejskich lub wiejskich posiadłości swoich gospodarzy. Porównanie to, najlepiej daje odecho- wać naturę kwestii włościańskiej.

Powtarzam, że nie występuje tu z systematycznym obwi- nieniem ogółu naszej szlachty. Inaczej miało się w Czechach, gdzie po zniesieniu wynarodowionej szlachty, z masy ludu powstałi wszszechlennie literatury i obrońcy praw wspólnych kraju. Widzieliśmy niedawno jeszcze, jak w Lombardji, posiadacze ziemscy, pomimo zmian politycz- nych, zaszyli po traktacie w Villafranca — odrzucili wię- kszością głosów wniesiony projekt o umorzeniu należności gruntowych, nagromadzonych na czynszownikach rolnych, z powodu mniej dogodnego dla tych ostatnich systematu oczyszczania. Nie chcieli tam panowie pozabawić się tych idealnych, bo niemożliwych do wyegzekwowania niedob- rów, dla tego jedynie, żeby lud pracowity mieć w rękę. — Lecz u nas podobne pochopy ze strony szlachty bolesnie- raż, obok żywej pamięci poświęceń i postępowych pism oddzielnych członków tego stanu, przedstawiającego u nas ukształconą większość. Dla tego, chociaż może u nas nie jest gorzej jak gdzie indziej, dobre usiłowania mniej za- dawalniają, a każda usterka od prototypu głównej tradycji społecznej, staje się widoczniejszą i wywołuje okrzyk gor- zkiego upomnienia. Dalej więc, za nicą tej tradycji. Dość już tych parodi nekrologicznych, gdzie oplakujemy na głos i wynosimy zasługi zmarłych pośród nas znakomitości pro- wincjonalnych, które, gdyby miały być miarą naszego spo- łeczeństwa, mogłobyśmy naprawdę wpaść w rozpacz. Pan Gregorowicz, w swoim Magazynie Mód, najwłaściwiej scha- rakteryzował poeciemiżne te lamente nadprzejęciem w krainę błogosławionych tych jasnie wielmożnych cieni. Dość już brukać spłaty dzienników naszych tak apoteozą bezowoc- nych zasług, bezkolorowego życia, lub krzywdzącami nas apostrofami, jak z partesu na *chłopów i żydów!* Bo każdy z gminy włościańskiej i izraelskiej, skoro światły, za- cny i pracowity, a przynajmniej zacy i pracowity, czyli nie zdolny jest do zasług nowych, równających się zaszczy- towi dawnego szlachectwa, które, wtedy tylko może mieć znaczenie, jeżeli nowa wsparcie zasługą.

Pozostaje mi jeszcze odpowiedzieć na dwie reklamy, doszłe do mnie drogą prywatną.

Pierwsza, zależy na oskarżeniu: dla czego *poważylem się* podać do Tygodnika Ilustrowanego portret i życiorys *Widorty*, ostatniego teorbaniści na Wołyniu? Niebroniło mnie nawet dodane w wspomnianym artykule ostrzeżenie, że rodzina Widortów jest *staro-szlachecką*! Widocznie, szanowny oponent, piastujący ile wiem, niegdyś, gubernjal- ny urząd od wyborów, musiał choć raz być na objeździe u księcia Sanguskiego, albo Wacława Rzewuskiego i siedzieć przy pańskim stole, podczas gdy przydurny grajek zarzą- dzał chórem teorbaniści. Przez ten wzgląd, choć po cza- sie, muszę przecie przyznać się do winy. Zmniejsza ją ty- lko solidarność odpowiedzialności, z p. Kossakiem, który zdejmując portret Widorty, nie zadał sobie pracy, uwiecz- nie fizjonomie wszystkich powiatowych znakomitości Wo- łynia. Odpowiedzialność ta pada równie na redakcję Ty- godnika Ilustrowanego, w którego programie nie znajduję- my rubryki dla tego rzędu znakomitości. Zresztą i inne czasowe i zbiorowe pisma nasze nie są wolne od tej heral- dycznej herezji. Biblioteka warszawska wystąpiła nieda- wno z sympatycznym artykułem o *Półkowniku Berkowiczu*, a nie dała dotąd ani jednego *stanu służby*, naszego urzędni- ka od wyborów... Wyrażnie, że kraj cały, a z nim literatu- ra, jest pod jakimś zgubnym wpływem i zaledwo w naszych prowincjach można jeszcze znaleźć w niektórych indy- widualach *nieścisłe pojęcia arystokracji państwowej*.

Drugą reklamę sformułował w liście do mnie p. Teofil Nowina Borkowski, dzierżawca czy entrepreneur dwóch za- razem teatrów w Kijowie i w Żytomierzu, domagając się niekorzystnego *jakoby* o nim namomnienia w korespon- dencji do Kurjera z d. 20 maja. Lecz jeżeli p. Teofil No- wina Borkowski nie chciał pojąć o co mi tam chodziło, mo- że pozwolił sobie podobnej satysfakcji i *niechcieć* rozumieć listu, napisanego bez ujęcia żadnych znaków punkcyj, —

Dodam tylko, że jeżeli tacy *smotryciele* sceny domowej mają kształcić młodych artystów dramatycznych i nasz ogół, to pomijając inne względy, lepiej może poczekać na nowych Bogusławskich, Żółkowskich i Kamińskich.

J. P.

Królowiec, d. 19-go sierpnia 1861.

Powietrze było, z wyjątkiem jednego dnia deszczu, po- godne, nocną dobą chłodne. Wiatr północno-zachodni.

Na angielskich targach ochota do transakcji słaba, obrót interesów ograniczony a ceny stanowiąco o 2 szyl. na kwartę zredukowały. Okoliczność przypisać należy pięknej pogodzie, jaka od pewnego czasu zbiorom i ngiel- skim niestannie sprzyja. Gatunek ziarna ma być nad- spodziewanie dobry, bo jest suchem i ważnym. Pod wzglę- dem ilości zaś wypadek nie tak pomyślny a nawet podług zdania wielu korespondentów ma być mierny.

Holenderskie targi zachowały przez cały tydzień dobre usposobienie. Ceny na pszenicę i żyto nie tylko mocno się trzymały, ale nawet przy wrzastającej ochocie o kilka flo- renów przybrały. We wielu punktach Holandji skarża się na coraz bardziej szerszą się zarazę, która teraz już i na bulwie się pokazuje. Zbiór pszenicy i żyta również nie- szczęśliwiej zadawalniający.

Na naszej giełdzie ceny pszeniczne, w skutek angielskich doniesień od 3 do 5 szyl. na seflu się obniżyły. Pokup zaś na żyto stały i regularny, lubo wartość tego produktu bynajmniej się nie podnosi. Na zboże jare trudno znaleźć amatorów po dobrej cenie.

Placono na giełdzie naszej:

	za szefel Pruski	korzec Warszawski.	
	z dołnieniem 17 1/2% — agio.	z dołnieniem 17 1/2% — agio.	
	fun. holl.	złr. gr.	złp. gr.
pszenicy jasnej z wagą	130—131	92—	48 28
„ „ czerw. „	126—129	86—88 1/2	46 18
„ „ żółtej „	121—125	78—83	42 9
„ „ i t a z wagą	110—118	40 1/2—47	22 2
„ „ „	121—122	51	27 21
„ „ „	122—126	53 1/2—56 1/2	29 —
„ „ „			30 18.
na odst. w sierpniu i wrześniu	120	50	27 5
„ „ w wrześniu i październiku	120	50 1/2	27 12
„ „ „ wiosenna	120	51 1/2	27 28
„ „ „ w maju i czerwcu	120	51 1/2	27 12
jęczm. wielk. z wagą	100—106	35—40	18 29
„ „ „ małego „	95—102	32—37	17 10
Owsa z wagą	65—75	20—21 1/2	10 25
na odst. w wrześ. i październiku		26	14 3
„ „ „		48—50	26 1
grochu białego		50—70	27 5
„ „ „ burego „		50	27 5
„ „ „ zielonego „		55—70	29 25
B o b u „		20—50	16 8
W y k i „		50—85	27 5
siemienia lniałego	100—116	50—85	27 5
rzepiku zimowego		94	46 3
„ „ „ koniczyny czar. „	5—12		
„ „ „ ditto „ białej „	10—18		
„ „ „ „	6—10		
Tymoteusz Centnar	Tal. 6—10		
Spirytus 8000% Tral. z naczyniem Tral. 2 1/2%		nominalnie.	
Kurpa zamian: Londyn 3 m. 20 1/2%, Amsterdam 71 dn. 101 1/2%,			
Hamburg 9 tyc. 4 1/2%, Berlin 2 m. 99%, Rubel zamienia się za 28 1/2 srb.			
Agencja Domu Nadnietemskiego J. GOSICKI.			

КАЗЕННЫЕ ОБЪЯВЛЕНИЯ.

Отъ Виленской палаты государственныхъ имуществъ объявляется, что въ присутствіи ея съ 22 ноября сего 1861 г. впродъ до окончанія, будутъ ежедневно производиться торги, съ узаконенною чрезъ три дня переторжкою, на отдачу въ содержаніе фермъ застроенныхъ и не застроенныхъ, съ причисленными къ нѣкоторымъ изъ нихъ общественными запашками, лѣсными участками, строениями, посягами и прочимъ движимымъ имуществомъ, показаннымъ по описямъ, впродъ на 24 года обстроенныхъ, и отъ 24 до 48 лѣтъ не обстроенныхъ фермъ, на точномъ основаніи правилъ, для сего постановленныхъ въ § 17, изданныхъ министерствомъ государственныхъ имуществъ, объ отдачѣ казенныхъ фермъ въ арендное содержаніе, смотря по условіямъ, предлагаемымъ съемщиками, а именно: если фермы будутъ отданы съ отпускомъ отъ казны строевого лѣса и безъ надбавки къ люстраціонному доходу, то срокъ содержанія не можетъ превышать 24 лѣтъ. Если статья будетъ сниматься въ содержаніе съ возвышеніемъ люстраціонной оцѣнки, но при томъ съ отпускомъ лѣса, то срокъ содержанія можетъ быть 36-ти лѣтній. Наконецъ онъ можетъ простирается до 48 лѣтъ, если статья снимается за доходъ высшій противъ люстраціоннаго и при томъ безъ требованія отъ казны безденежнаго отпуска лѣса; а корчемъ по 1863 годъ, т. е. до изданія новыхъ объ акцизѣ правилъ, коимъ съемщики должны исполнѣть и безусловно подчиниться. Обстроеными фермами признаются тѣ, при которыхъ имѣется не менѣе трехъ существенно не обходимыхъ для хозяйства строеній, а именно: жилой домъ, гумно и скотный дворъ, хотя бы сии строенія и нуждались въ нѣкоторыхъ исправленіяхъ. Арендатору предоставляется преимущественное право на покупку изъ прилегающихъ лѣсныхъ дачъ, которые будутъ поименованы въ контрактъ по установленной таксѣ опредѣленнаго контрактомъ количества дровъ на отопленіе фермерныхъ зданій. По желанію съемщиковъ фермы могутъ быть отдаваемы и безъ причисленныхъ къ онимъ лѣсныхъ участковъ по гдѣ будутъ взяты съ лѣсными участками, то за онимъ содержатель обязанъ будетъ вносить доходъ, исчисленный по таксаціи, а за запасныя земли, если таковыя будутъ причислены, исчисленный по люстраціи; за общественныя запашки, особю отъ взноса дохода за фермерныя земли, отсчитать въ сельскій запасный магазинъ опредѣленное количество хлѣба, а за пополненіемъ магазина, вносить люстраціонный доходъ, по этому запасныя земли и общественныя запашки причисляются къ фермамъ безъ торговъ. Къ торгамъ на фермы и причисленныя къ онимъ запасныя земли допускаются всѣ лица, имѣющія по закону право участвовать въ нихъ, кромѣ евреевъ и содержателей, оказавшихся не исправными по прежнему содержанію земель и

прочихъ статей. Желающія взять фермы съ причисленными къ онимъ запасными землями и общественными запашками, обязаны явиться въ палату къ означеннымъ торгамъ и представить залогъ, равный годовой арендной суммѣ. Залогъ можетъ состоять въ наличныхъ деньгахъ, билетахъ кредитныхъ установленій, или другихъ кредитныхъ бумагахъ, вообще принимаемыхъ въ залогъ по дѣламъ съ казною. При семъ къ обязанности арендатора относится застрахованіе взятыхъ имъ оброчныхъ строеній, въ суммѣ равной половинѣ оцѣночной стоимости, и представленіи залога равнаго 1/2 оцѣночной стоимости строеній. Торги будутъ производиться паустно, съ принятіемъ при томъ до 11 часовъ дня переторжки и запечатанныхъ объявленій по существующимъ на сей предметъ законамъ. Планы фермъ, описаніе строеній, лѣса и движимости, состоящихъ при фермахъ, равно условія объ отдачѣ ихъ въ содержаніе, будутъ предьявляемы желающимъ въ палатѣ во всѣ присутственныя дни отъ десяти часовъ утра до трехъ по полудни. Вѣдомость о пространствѣ фермъ, съ исчисленнымъ отъ онихъ доходомъ и состоящихъ при нихъ оброчныхъ стѣяхъ, тоже съ показаніемъ исчисленнаго дохода, а также табель для отпуска строевого лѣса у сего прилагается.

ТАБЛИЦА

ДЛЯ БЕЗДЕНЕЖНАГО ОТПУСКА ЛѢСА ОТЪ КАЗНЫ НА ХОЗЯЙСТВЕННЫЯ СТРОЕНІЯ ПРИ ФЕРМАХЪ.

На жилой домъ.		На гумно.		На скотный дворъ.		Высшій отпускъ строевого лѣса.	
длина	ширина	длина	ширина	длина	ширина		
Размѣръ строеній въ саженьяхъ.							
Бревна.							
Въ 50 и до 100 десят:	8	5	15	5	10	4	360
100 — 200 —	10	6	20	6	20	5	460
200 — 300 —	15	7	25	7	25	6	540
болѣе.							

ДЛЯ ФЕРМЪ

Въ 50 и до 100 десятъ:
100 — 200 —
200 — 300 и
болѣе.

ВѢДОМОСТЬ

НАЗНАЧЕННЫМЪ КЪ ТОРГАМЪ ФЕРМАМЪ СЪ ПРИЧИСЛЕННЫМИ КЪ ОНЫМЪ ОБРОЧНЫМИ СТАТЬЯМИ ПО ВИЛЕНСКОЙ ГУБЕРНІИ.

Количество усадебной земли.

Фермерныхъ строеній.

Исчисленный доходъ.

Оброчныя статьи, причисленныя къ фермѣ и отдѣльно отдаваемыя.

НАЗВАНІЕ.		Фермерной.					Пашни общественной запашки, причисленной фермѣ.		Число.	Руб.	Руб.	Съ фермерныхъ земель.	Съ общественной запашки.	Четверти хлѣба.	Озимаго яроваго	НАЗВАНІЕ.	Доходъ.
ИМѢНІЯ ПО УБЗ-ДАМЪ.		Усадебной.	Пашенной.	Сѣнокосной.	Пастбищной.	Итого.	Пашни общественной запашки, причисленной фермѣ.	Итого.									
ФЕРМЪ.		десятины и сотыя части.															
ВИЛЕНСКАГО УБЗДА.																	
Гейны.		—	65,55	12,34	41,99	119,88	—	—	—	—	144	—	—	—	—	—	—
Свираны.		1,50	39,70	8,25	—	49,45	—	—	—	—	46	—	—	—	—	—	—
		Лѣсный участокъ	—	—	—	20,00	—	—	—	—	19	—	—	—	—	—	—
		Общественная запашка	—	—	—	—	51,50	—	—	—	—	5%	10%	—	—	—	—
												а за пополненіемъ магазинной ссыпки деньгами 38 р.		—	—	—	—
Тамъ же.		1,50	17,30	7,42	10,72	36,94	—	—	—	—	32	—	—	—	—	—	—
		Лѣсный участокъ	—	—	—	17,00	—	—	—	—	17	—	—	—	—	—	—
		Общественная запашка	—	—	—	—	48,50	—	—	—	—	5	10%	—	—	—	—
												а за пополненіемъ магазинной ссыпки деньгами 36 р.		—	—	—	—
Крево.		9,00	67,50	32,50	8,32	117,32	—	—	—	—	177	—	—	—	—	—	—
Быстрица.		8,18	34,86	26,55	3,75	68,34	—	—	—	—	89	—	—	—	—	—	—
		Лѣсный участокъ	—	—	—	37,00	—	—	—	—	30	—	—	—	—	—	—
		Общественная запашка	—	—	—	—	125,00	—	—	—	—	17%	34%	—	—	—	—
												а за пополненіемъ магазинной ссыпки деньгами 116 р.		—	—	—	—
Кіаины.		8,89	75,20	195,71	9,00	288,80	—	—	9	1600	226	—	—	—	—	—	—
		Лѣсный участокъ	—	—	—	32,00	—	—	—	—	—	1%	3%	—	—	—	—
		Общественная запашка	—	—	—	—	12,00	—	—	—	—	а за пополненіемъ магазинной ссыпки деньгами 12 руб.	—	—	—	—	—
Понары.		—	20,00	—	4,50	24,50	—	—	—	—	24	—	—	—	—	—	—
		Лѣсный участокъ	—	—	—	9,20	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—
		Общественная запашка	—	—	—	—	16,85	—	—	—	—	2 3/8	4 3/8	—	—	—	—
												а за пополненіемъ магазинной ссыпки деньгами 17 руб.		—	—	—	—
ОШМЯНСКАГО УБЗДА.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Денеполь.		3,26	73,00	10,00	3,00	89,26	—	—	6	260	129	—	—	—	—	—	—
		Лѣсный участокъ	—	—	—	15,88	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—
		Общественная запашка	—	—	—	—	5,00	—	—	—	—	1 1/4	2 1/4	—	—	—	—
												а за пополненіемъ магазинной ссыпки деньгами 8 р. 72 к.		—	—	—	—
Сморгоше.		2,37	199,10	32,48	3,50	237,45	—	—	4	85	269	—	—	—	—	—	—
		Лѣсный участокъ	—	—	—	149,94	—	—	—	—	36	—	—	—	—	—	—
		Общественная запашка	—	—	—	—	61,10	—	—	—	—	8 1/4	17	—	—	—	—
												а за пополненіемъ магазинной ссыпки деньгами 59 руб.		—	—	—	—
Дзевенишки.		0,50	188,00	40,00	27,00	255,50	—	—	4	30	196	—	—	—	—	—	—
		Лѣсный участокъ	—	—	—	83,86	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—
		Общественная запашка	—	—	—	—	37,00	—	—	—	—	2 1/2	—	—	—	—	—
		Ковале.	4,20	50,97	8,00	73,17	—	—	—	—	64	—	—	—	—	—	—
		Лѣсный участокъ	—	—	—	16,02	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
		Поговины.	1,00	70,00	14,00	8,26	93,26	—	—	—	66	—	—	—	—	—	—
		Лѣсный участокъ	—	—	—	19,55	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
		Вашкеле.	1,92	50,60	6,48	4,50	63,50	—	—	—	44	—	—	—	—	—	—
		Лѣсный участокъ	—	—	—	70,57	—	—	—	—	14	—	—	—	—	—	—
		Шальцине.	2,00	83,32	20,00	105,32	—	—	—	—	86	—	—	—	—	—	—
		Лѣсный участокъ	—	—	—	36,25	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—
		Общественная запашка	—	—	—	—	30,00	—	—	—	—	4 1/8	8 3/4	—	—	—	—
												а за пополненіемъ магазинной ссыпки деньгами 14 р. 52 к.		—	—	—	—
		Скрейчань.	4,00	26,45	16,00	10,00	56,45	—	—	—	45	—	—	—	—	—	—
		Лѣсный участокъ	—	—	—	83,86	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	—
		Казюле.	2,00	67,47	16,00	6,00	91,47	—	—	—	69	—	—	—	—	—	—
		Лѣсный участокъ	—	—	—	10,50	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
		Мильки.	4,00	122,41	31,00	22,48	179,89	—	—	—	133	—	—	—	—	—	—
Трабы.		4,00	65,10	15,22	12,50	96,82	—	—	—	—	67	—	—	—	—	—	—
Бачесники.		Лѣсный участокъ	—	—	—	22,00	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—
		Общественная запашка	—	—	—	5,00	—	—	—	—	—	1 1/2	1	—	—	—	—
												а за пополненіемъ магазинной ссыпки деньгами 2 р.		—	—	—	—
Бакшты.		3,00	54,00	34,40	—	91,40	—	—	—	—	70	—	—	—	—	—	—
		Лѣсный участокъ	—	—	—	28,30	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—
		Общественная запашка	—	—	—	—	48,50	—	—	—	—	3 1/4	6 1/4	—	—	—	—
												а за пополненіемъ магазинной ссыпки деньгами 23 руб.		—	—	—	—
Рудники.		Участокъ отъ надела лѣсничаго.	О пространствѣ и доходѣ будетъ объявлено при торгахъ.	—	—	—	—	—	—	—	114	—	—	—	—	—	—
		Рудники.	2,77	60,00	26,00	4,00	92,77	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
		Лѣсный участокъ	—	—	—	7,50	—	—	—	—	60	—	—	—	—	—	—
Даукшиски.		Семюны.	1,10	49,11	9,90	23,22	83,33	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
		Лѣсный участокъ	—	—	—	21,24	—	—	—	—	57	—	—	—	—	—	—
		Новосяды.	1,62	65,20	12,80	6,00	85,62	—	—	—	63	—	—	—	—	—	—
Гераноны.		Крамнишки.	1,95	37,17	52,83	3,00	94,95	—	—	—	9	—	—	—	—	—	—
		Лѣсный участокъ	—	—	—	51,45	—	—	—	—	72	—	—	—	—	—	—
Лоскъ.		Согольнички.	1,65	63,00	21,00	22,63	87,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
N. 63.																	

Ошоклинно.	Ошоклинно.	—	65,73	15,00	—	80,73	—	—	94	—	—	2	4
Вишневокой плебаніи.	Общественная запашка	—	—	—	—	9,54	—	—	—	—	—	—	—
Юргелыны.	Юргелыны.	1,93	106,74	11,70	7,05	127,42	—	8	106	82	—	—	—
ТРОКСКАГО УБЗДА.	Миханишки.	Шиланы.	4,60	415,33	68,58	32,00	520,51	—	—	291	—	—	—
	Шиланы.	Льсныи участокъ	—	—	—	—	104,00	—	—	62	—	—	—
	Шиланы.	Сынокошь въ урочищѣ Мел- дына	—	—	—	—	51,00	—	—	17 р. 75 к.	—	—	—
Стоклишки.	Немонайцѣ.	Усадьбыи земли, оставшіи- ся отъ 2 уничтоженныхъ кордонныхъ домовъ въ м. Немонайце	—	—	—	1,35	—	—	—	2 р. 58 к.	—	—	—
Меречь.	Сумилишки.	Сумалишки.	7,53	280,66	128,54	30,00	446,73	—	13	885	488	—	—
	Посвене.	Общественная запашка	1,50	21,00	32,64	6,00	61,17	—	—	55	—	—	—
			—	—	—	—	30,00	—	—	—	3	4 1/2	—
	Пржедае.	Аклажерись.	5,00	129,09	5,71	10,13	149,93	—	—	91	—	—	—
	Ольбеники.	Льсныи участокъ	8,50	151,61	31,89	10,80	202,80	—	—	136	—	—	—
		Померечь.	—	—	—	—	78,29	—	—	11	—	—	—
		Льсныи участокъ	—	209,89	20,00	34,37	264,26	—	—	153	—	—	—
		Яканце.	—	—	—	—	60,84	—	—	16	—	—	—
		Льсныи участокъ	—	—	—	—	—	—	—	—	1 1/2	3	—
		Общественная запашка	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Тамъ же.	Нонишки.	—	235,44	73,01	24,72	333,17	—	—	166	—	—	—
		Льсныи участокъ	—	—	—	—	147,47	—	—	27	—	—	—
		Общественная запашка	—	—	—	—	—	—	—	—	3/4	1 1/4	—
	Судвоишки.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Крони.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Гайжуны.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ЛИДСКАГО УБЗДА.	Эйшишки.	Гильвенишки.	2,16	18,00	25,00	5,16	50,32	—	3	10	48	—	—
		Льсныи участокъ	—	—	—	—	19,06	—	—	—	1	—	—
		Общественная запашка	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 1/2	9 1/2
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Василишки.	Шкордзе.	—	89,00	31,28	16,54	136,82	—	—	—	99	—	—
		Льсныи участокъ	—	—	—	—	59,75	—	—	—	22	—	—
		Общественная запашка	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 1/4	10 1/2
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Родзевичи.	Догі.	2,25	72,00	21,72	9,00	104,97	—	—	—	108	—	—
		Льсныи участокъ	—	—	—	—	60,00	—	—	—	4	—	—
	Тамъ же.	Дубровляны.	4,80	35,71	9,00	4,50	54,01	—	—	—	49	—	—
		Льснои участокъ	—	—	—	—	14,33	—	—	—	4	—	—
	Тамъ же.	Балы.	3,61	62,05	17,59	7,50	90,75	—	—	—	88	—	—
		Льснои участокъ	—	—	—	—	18,71	—	—	—	1	—	—
	Лиды.		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Тамъ же.	Запасныи земли б. фольвар- ка Лиды, показанныи по люстраціонному инвентарю подъ N. 5, 6, 7, 8, 9, и 10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Тамъ же.	4 1/2 участка еврейской ко- лоніи подъ названіемъ Малайковцизна	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Домбровно.	Пацки.	1,50	59,96	9,05	11,66	76,17	—	—	—	51	—	—
		Общественная запашка	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Радунь.	Крживиле.	1,50	39,45	11,00	9,47	61,42	—	—	—	49	—	—
		Друскеники.	2,00	62,45	17,50	20,67	102,62	—	—	—	73	—	—
		Дегупе.	1,68	30,00	31,35	9,65	72,68	—	—	—	47	—	—
		Пурвяны.	1,50	44,32	30,52	24,00	100,34	—	—	—	66	—	—
	Тамъ же		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Палашки.	Смильгине.	4,00	217,00	26,00	13,00	260,00	—	—	—	166 7/10	—	—
		Помедзь.	3,00	150,00	18,00	13,50	184,50	—	—	—	118 1/2	—	—
		Дубинцы.	2,00	134,00	16,00	8,00	160,00	—	—	—	90 5/8	—	—
		Повлока.	2,50	167,50	20,00	10,00	200,00	—	—	—	219 8/9	—	—
	Конява.	Крукле.	3,50	117,00	28,19	—	148,69	—	—	—	110 1/5	—	—
		Льснои участокъ	—	—	—	—	29,00	—	—	—	12	—	—
	Острина.	Остринка.	4,00	90,00	46,00	40,69	180,69	—	—	—	100 1/10	—	—
		Общественная запашка: а) при фермѣ Острина	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		и б) причисленная отъ имѣнія Новый-Дворъ при дер. Осиновцы	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	—	—	—	—	—	—			

Ясёво.	Бяловщина	2,19	36,00	24,00	6,60	68,79	4	56	101
Чивиле.	Льсной участок	1,00	52,72	11,00	6,92	71,54	—	—	87
Годушишки.	Льсной участок	—	—	—	—	76,31	—	—	—
Лабонары.	Льсной участок	—	—	—	—	—	—	—	—
Сытиненты.	Льсной участок	—	—	—	—	—	—	—	—
Кунгишки.	Подкомаф	1,80	52,00	16,00	2,40	72,20	—	—	92
Часть имения Ясёво-Яскульдовщина.	Льсной участок	1,00	52,72	11,00	6,92	71,54	—	—	6
Стегуляны.	Льсной участок	—	—	—	—	76,31	—	—	95
Часть им. Засвириж	Круглица	1,00	33,50	20,00	2,27	56,77	—	—	17
Круглица.	Льсной участок	—	—	—	—	11,35	—	—	38
ВИЛЕЙСКАГО	Илия	10,25	151,33	27,39	20,30	219,27	10	258	260
УБЗДА.	Льсной участок	—	—	—	—	42,18	—	—	40
Илия.	Общественная запашка	—	—	—	—	—	—	—	3 1/2
Красноселье.	Красовищина	3,45	165,50	57,76	21,67	248,38	—	—	7 1/4
Льсной участок	Забеличе	1,35	36,00	23,70	6,50	67,55	—	—	а за пополнением
Льсной участок	Общественная запашка	—	—	—	—	24,00	—	—	магазинной ссыпки
Иванцевичи.	Льсной участок	1,20	48,00	15,46	6,00	70,66	—	—	деньгами 26 руб.
Льсной участок	Запасная земля б. фольв	—	—	—	—	14,00	—	—	5
Костенеячи.	Червоный-Двор	—	—	—	—	—	—	—	10
Вилейка.	Дзераки	2,13	99,49	31,88	3,80	178,84	—	—	а за пополнением
Льсной участок	Иваниновичи	—	108,50	25,00	—	143,50	—	—	магазинной ссыпки
Льсной участок	Путричи	1,50	82,00	24,10	0,50	108,10	—	—	деньгами 59 руб.
Льсной участок	Городзюловичи	2,25	118,22	33,53	—	154,00	—	—	39
Льсной участок	Корейковцы	3,01	122,39	37,29	—	162,69	—	—	3
Льсной участок	Общественная запашка	—	—	—	—	93,50	—	—	54
Волколата.	Цынки	—	23,15	19,89	17,21	57,25	—	—	45
Льсной участок	Струки	2,30	31,71	18,29	20,66	72,96	—	—	37
Губы.	Вишневы	1,73	25,23	28,11	13,00	68,17	—	—	14
Льсной участок	Нивки	6,40	21,53	53,54	2,32	78,79	—	—	а за пополнением
Общественная запашка	—	—	—	—	—	30,00	—	—	магазинной ссыпки
Круки.	Круки	4,73	81,98	37,90	25,17	149,78	—	—	деньгами 31 руб.
Турки.	Турки I.	2,25	83,87	51,83	78,55	216,50	—	—	154
Докшицкой плебаніі.	Льсной участок	—	—	—	—	31,00	—	—	176
Турки II.	Льсной участок	2,00	33,63	19,50	20,00	79,13	—	—	19
Часть имения Хожева	Льсной участок	—	—	—	—	15,06	—	—	71
Кабана Холельской	Кабаны	2,00	27,24	6,00	8,16	43,40	—	—	10
плебаніі.	Льсной участок	—	—	—	—	9,72	—	—	а за пополнением
Общественная запашка	—	—	—	—	—	—	—	—	магазинной ссыпки
Юхново.	Запасная земля быв. фольв	—	—	—	—	—	—	—	деньгами 6 руб.
Юхново	—	—	—	—	—	30,00	—	—	17 р. 60 к.
ДИСНЕНСКАГО	Станголи	2,50	37,50	19,91	37,86	97,77	—	—	74
УБЗДА.	Льсной участок	—	—	—	—	26,78	—	—	17
Березовь.	Зауаки	2,00	30,48	31,79	9,60	73,87	—	—	56
Задороже.	Льсной участок	—	—	—	—	15,00	—	—	10

Водяная мукомольная мельница при деревн Чуляны (0,10 дес.) 18

Водяная мукомольная мельница при м. Годушишках пространств. 0,32 дес. 100

строения оцнено въ 30 р. разрушенная.

Рыболовство на 10 озерах: Шектисъ, Гервельс, Гервежерельс (подъ симъ названіемъ 3 отдѣльныя озера) Марельс, Попонисъ, Есебутышкисъ (подъ симъ названіемъ 3 озера) Аклажерисъ и Белтелисъ, всего на простран: 32,94 д. 9

Водяная мукомольная мельница пространствомъ 0,62 дес. 20

строения оцнены въ 10 рублей.

Рыбная ловля на озерахъ Балино пространствомъ 47,34 дес. 4

Пунктъ для застройки вновь мельницы на рѣкѣ Ильинкѣ при дерев. Старая Гута пространствомъ 4,84 дес. 40

а за пополнениемъ магазинной ссыпки деньгами 26 руб.

а за пополнениемъ магазинной ссыпки деньгами 32 руб.

а за пополнениемъ магазинной ссыпки деньгами 59 руб.

а за пополнениемъ магазинной ссыпки деньгами 31 руб.

а за пополнениемъ магазинной ссыпки деньгами 6 руб.

Рыбная ловля на озерахъ Станголи пространствомъ 12,26 дес. и Орѣховно простран: 3,34 дес. 8

OGŁOSZENIE SKARBOWE.

Wileńska izba dóbr Państwa ogłasza, iż w jej sądownej od 22 listopada ter. 1861 roku aż do ukończenia, będą co dzień odbywały się targi ze zwykłym we trzy dni przetargiem, na oddanie w dzierżawę ferm zabudowanych i niezabudowanych, z przyłączeniem do niektórych z nich poletkami gromadzkimi, leśnymi udziałkami, budynkami, zasiewami i innymi ruchomościami, w inwentarzach wymienione, ferm zabudowanych na 24 lata pod 24 do 48 lat niezabudowanych, na istotnej zasadzie prawnych w dzierżawę wydanych, stosownie do warunków, jakie przez wydzierżawiających będą podane, a mianowicie: jeżeli będą wypuszczone z danie od skarbu drzewa budowlowego i bez powiększenia dochodu lustracyjnego, zakres dzierżawy nie może być dłuższy nad lat 24; jeżeli zaś przedmiot będzie wydzierżawiony za cenę wyższą w porównaniu do lustracyjn, z wyznaczeniem atoli drzewa ze skarbu, zakres dzierżawy może być 36-cioletni; na koniec zakres ten może być powiększony do lat 48, skoro przedmiot wydzierżawiony będzie za opłatę wyższą w porównaniu do dochodu lustracyjnego i przytém bez żądania od skarbu bezpłatnego wyznaczenia drzewa; karczem zaś do 1863 roku to jest do wydania nowych o akcyzie przypisów, którym dzierżawcy winni są ulegać zupełnie i bezwarunkowie. Za ferm zabudowane uważane są te, w których znajdują się najmniej trzy istonie niezbędne w gospodarce rolnej budynki, jako to: dom mieszkalny, gumno i chlew, chociażby te zabudowania niejakię potrzebowaly naprawy. Dzierżawcy zostawuje się pierwszeństwo do kupowania z przyległych udziałków leśnych, które w kontrakcie będą wymienione, po cenie taksa ustanowionej, oznaczonej kontraktem ilości drzewa na opał budynków fermy. Na żądanie wydzierżawiających, fermy mogą być oddawane i bez zaliczonych do nich udziałków leśnych, lecz gdzie z leśnymi udziałkami będą wzięte, tedy dzierżawca będzie obowiązany płacić za nie wyliczony, takowy dochód, a za ziemie zapasne, jeśli te będą przyłączone, dochód lustracyjn, wyliczony; za poletki gromadzkie, osobno od opłaty dochodu za grunta fermowe, odsypać do wiejskiego magazynu zapasnego wskazana inwentarzem ilość zboża, a po napelnieniu magazynu, wnieść dochód lustracyjn; dla tego to właśnie grunta zapasne i poletki gminowe zaliczają się do ferm bez targów. Do uczestniczenia w targach na fermy i zaliczone do nich ziemie zapasne, mają wstep wszystkie osoby, które według prawa mogą brać w nich udział prócz żydów i tych dzierżawców, którzy dzierżawiać przed tem grunta i inne artykuły, okazali się nierzelelnemi. Zyczący wziąć fermy z zaliczonymi do nich gruntami zapasnymi i gromadzkimi poletkami, mają przybyć na oznaczone targi i złożyć załóg równający się rocznej summie arendy. Załóg może się składać z gotówki, biletów ustanowien kredytowych, lub z innych papierów kredytowych, w ogólności na załóg w interesach ze skarbem przyjmowanych. Przytém do obowiązków dzierżawy należy zaasekurowanie wziętych przezeń zabudowań czynszowych, na summe, równającą się N. 63.

połowię wartości szacunkowej, i złożenie załogu równającego się połowie ocenkowej summy zabudowań. Targi będą się odbywały słownie, z przyjmowaniem przytém do 11 godziny dnia przetargowego oświadczeń zapieczętowanych, stosownie do istniejących w tym przedmiocie przepisów prawa. Plany ferm, inwentarze zabudowań, lasów i ruchomości ferm znajdujących się, oraz warunki tyczące się wypuszczenia ich w dzierżawę, będą okazywane żądającym w izbie przez wszystkie dni odbywających się posiedzeń, od godziny 10-jej z rana do 3 po południu. Spis wykazujący przestrzeń ferm, ilość wyliczoną za nie dochodu, liczące się przy nich artykuły czynszowe i wyliczony za nie dochód, tudzież wykaz dającego się drzewa na zabudowanie, przytém załączają się.

WYKAZ

BEZPŁATNIE DAJĄCEGO SIĘ DRZEWA ZE SKARBU NA GOSPODARSKIE ZABUDOWANIA PRZY FERMACH.

Na dom mieszkalny.	Na gumno.	Na chlew.	Najwyższa ilość dającego się drzewa budowlowego.
dług. szer.	dług. szer.	dług. szer.	
Pomiar zabudowań na sążnie.			
Hierwion.			
8	5	15	360
10	6	20	460
15	7	25	540

DLA FERM
Od 50 aż do 100 dzies.
100 200
200 300
więcej 300

Ilość ziemi siedzibowej.

ARTYKUŁAMI CZYNszOWEMI W GUBERNII WILEŃSKIEJ.

[illegible]

Poletek gromadzki	—	—	—	—	41,00	—	—	—	1 1/2	3	
									a po napelnieniu		
									zsytki magazyno-		
									wój, gotówką 10 r.		
Tamże.	Noniszki.	235,44	73,01	24,72	333,17	—	—	—	166	—	
	Uczątek lasu	—	—	—	147,47	—	—	—	27	—	
	Poletek gromadzki	—	—	—	—	19,33	—	—	—	—	
									3/4	1 1/4	
									a po napelnieniu		
									zsytki magazynowej		
									gotówką 4 r. 83 k.		
Sudwojski.											
Kroni.											
Hajżuny.											
W LIDZKIM POW.											
Ejszyski.	Gilwenski.	2,46	18,00	25,00	5,16	50,32	—	—	48	—	
	Uczątek lasu	—	—	—	—	19,06	—	—	1	—	
	Poletek gromadzki	—	—	—	—	—	45,00	—	—	—	
									4 1/2	9 1/2	
									a po napelnieniu		
									zsytki magazynowej		
									gotówką 29 r. 57 k.		
Wasiliszi.	Szkordzie.	—	89,00	31,28	16,54	136,82	—	—	99	—	
	Uczątek lasu	—	—	—	—	59,75	—	—	22	—	
	Poletek gromadzki	—	—	—	—	—	60,00	—	—	—	
									5 1/4	10 1/2	
									a po napelnieniu		
									zsytki magazynowej		
									gotówką 34 r.		
Rodziewiczze.	Dogi.	2,25	72,00	21,72	9,00	104,97	—	—	108	—	
	Uczątek lasu	—	—	—	—	60,00	—	—	4	—	
Tamże.	Dobrowolany.	4,80	35,71	9,00	4,50	54,01	—	—	49	—	
	Uczątek lasu	—	—	—	—	14,33	—	—	4	—	
Tamże.	Ball.	3,61	62,05	17,59	7,50	90,75	—	—	88	—	
	Uczątek lasu	—	—	—	—	18,71	—	—	1	—	
Lida.											
Tamże.	Grunta zapasne b. folwarku										
	Lidy wskazane w inwen-										
	tarzu lustracyjnym pod N.										
	5, 6, 7, 8, 9 i 10					108,40	—	—	67 r. 6 k.	—	
Tamże.	4 1/2 uczątki kolonii żydow-										
	skiej pod nazwą Malaj-										
	kowszczyzna					101,25	—	—	51 r. 8 k.	—	
Dąbrowno.	Cacki.	1,50	59,96	9,05	11,66	76,17	—	—	51	—	
	Poletek gromadzki	—	—	—	—	—	10,50	—	—	—	
									1	1 1/2	
									a po napelnieniu		
									zsytki magazyno-		
									wój, gotówką 5 r.		
Raduń.	Krzywile.	1,50	39,45	11,00	9,47	61,42	—	—	49	—	
	Drusieniki.	2,00	62,45	17,50	20,67	102,62	—	—	73	—	
	Degucie.	1,68	30,00	31,35	9,65	72,68	—	—	47	—	
	Purwiany.	1,50	44,32	30,52	24,00	100,34	—	—	66	—	
Tamże.											
Palaszi.	Smilgine.	4,00	217,00	26,00	13,00	260,00	—	—	166 7/10	—	
	Pomiedz.	3,00	150,00	18,00	13,50	184,50	—	—	118 1/4	—	
	Dubińcy.	2,00	134,00	16,00	8,00	160,00	—	—	90 5/10	—	
	Powłoka.	2,50	167,50	20,00	10,00	200,00	—	—	219 8/10	—	
Koniawa.	Krukile.	3,50	117,00	28,19	—	148,69	—	—	110	—	
	Uczątek lasu	—	—	—	—	29,00	—	—	12	—	
Ostryna.	Ostryńka.	4,00	90,00	46,00	40,69	180,69	—	—	100	—	
	Poletek gromadzki: a) przy	—	—	—	—	69,00	—	—	6 1/2	12 1/2	
	fermie	—	—	—	—	—	—	—	a po napelnieniu		
									zsytki magazyno-		
									wój, gotówką 39 r.		
	i b) przyłączony od majątku								a po napelnieniu		
	Nowy-Dwór przy wsi Osi-								zsytki magazyno-		
	powce					35,80	—	—	4 1/2	8 1/2	
									a po napelnieniu		
									zsytki magazyno-		
									wój, gotówką 26 r.		
Część dóbr Dąbrowny	Gączary.	5,55	45,00	6,75	4,50	61,80	—	—	59 8/10	—	
majątek (cerkwi Gon-	Pisarówka.	3,00	96,00	12,00	10,28	121,28	—	—	96 7/10	—	
czarskiej).	Hryciewo.	1,50	80,00	20,00	17,52	59,02	—	—	47	—	
Rożanka.	Uczątek lasu	—	—	—	—	—	—	—	3	—	
Stacielewsczyzna.	Poletek gromadzki	—	—	—	—	—	19,00	—	—	—	
									1 1/2	3 1/2	
									a po napelnieniu		
									zsytki magazyno-		
									wój, gotówką 18 r.		
W ŚWIECIEŃSKIM											
POWIECIE.											
Poniewież.	Poniewież.	3,72	59,19	35,45	2,54	100,90	—	—	8	192	124
	Uczątek lasu	—	—	—	—	26,21	—	—	5	—	—
	Poletek gromadzki	—	—	—	—	—	9,00	—	—	—	—
									1 1/2	3 1/2	
									a po napelnieniu		
									zsytki magazyno-		
									wój, gotówką 11 r.		
Antesory.	Morguliszi.	3,53	72,00	27,00	6,67	109,20	—	—	5	56	132
	Uczątek lasu	—	—	—	—	26,84	—	—	—	—	—
	Poletek gromadzki	—	—	—	—	—	12,00	—	—	—	—
									2 1/2	4 1/2	
									a po napelnieniu		
									zsytki magazyno-		
									wój, gotówką 16 r.		
Jasiewo.	Białowszczyzna majątek	2,19	36,00	24,00	6,60	68,79	—	—	4	56	101
	lasu	—	—	—	—	109,00	—	—	—	—	87
Czywile.											
Goduciszki.											
Łabonary.											
Syczynięty.											
Kunigiszki.	Podkomaje	4,80	52,00	16,00	2,40	72,20	—	—	92	—	
	Uczątek lasu	—	—	—	—	14,44	—	—	6	—	
Część majątku Jasiewo-	Jaskułowsczyzna	1,00	52,72	11,00	6,82	71,54	—	—	95	—	
Jaskułowsczyzna.	Uczątek lasu	—	—	—	—	76,31	—	—	17	—	
Segulany.											
Część majątku Zaświerz	Kruglica	1,00	33,50	20,00	2,27	56,77	—	—	38	—	
Kruhlica.	Uczątek lasu	—	—	—	—	11,35	—	—	3	—	
W WILEJSKIM											
POWIECIE.											
Ilija.	Ilija	10,25	151,33	37,39	20,30	219,27	—	—	10	253	260
	Uczątek lasu	—	—	—	—	42,18	—	—	40	—	
	Poletek gromadzki	—	—	—	—	—	18,00	—	—	—	
									3 1/2	7 1/4	
									a po napelnieniu		
									zsytki magazyno-		
									wój, gotówką 26 r.		
Krasnosiele.	Krasowszczyzna	3,45	165,50	57,76	21,67	248,38	—	—	202	—	
	Uczątek lasu	—	—	—	—	40,00	—	—	37	—	

Polów ryb na jeziorach: Zelwa przestrze-
ni 6,38 dz., Krajanka przestrzeni 1,38
dz. 1 Suling przestrzeni 2,14 dz.

9

Polów ryb na jeziorze przy wsi Narku-
nach przestrzeni 214 dz.
Polów ryb na jeziorze Wierszuki prze-
strzeni 4,28 dz.

2

5

Młyn pod miastem Lida 246
przestrzeni 0,02 dz.; budowle ocenione
na 200 rub.

Młyn w uroczysku Małajkowsczyzna 33
przestrzeni 0,02 dz.; budowle ocenione
na 100 rub.

Młyn przy m-ku Raduń 92
przestrzeni 0,06 dz.; zabudowanie oce-
nione 30 rub.

Młyn wodny przy m-czku Ostrynie prze-
strzeni 0,11 dz. 35
Budynki ocenione 50 rub.

Cegielnia przestrzeni 3,00 dz. 8
Budowle ocenione 15 rub.

Polów ryb na jeziorach:
a) Czerniewo przestrzeni 7,83 dz.
b) Małe 1,06 —
c) Wilkotinas 5,22 —
d) Kojnis 1,60 —
e) Rołnis 1,76 —
f) Ajdimis 1,67 —

10

Młyn wodny przy wsi Czufały (0,10
dz.) 18
Młyn wodny przy M. Goduciszkach prze-
strzeni 0,32 dz. 100

Zabudowanie oceniono 30 rub.; zrujnowane
Polów ryb na 10-ciu jeziorach: Szeklis,
Gerwelis, Gerweżalis, (pod tą nazwą są
trzy oddzielne jeziora), Marelis, Popunis,
Jesiebutyszkis (pod tym imieniem są trzy
jeziora) Akłazersy i Bełtelis, w ogóle na
przestrzeni 32,94 dz. 9
Młyn wodny przestrzeni 0,62 dz. 20

Budynki ocenione są 10 rub.

Polów ryb na jeziorach Balino przestrz.
47,34 dz. 4

Punkt do postawienia na nowo młyna
na rzece linka przy wsi Stara-Huta przest.
4,84 dz. 40

